

Nulägesanalys Agenda 2030

Diarienummer: xx-xxx/xx
Datum: 2023-01-16
Förvaltning: Kommunstyrelseförvaltningen
Enhet: Strategisk utveckling och planering
Handläggare: Namn och befattning
Nämnd: Kommunstyrelsen



HALLSTAHAMMARS
KOMMUN



Innehåll

Sammanfattande slutsatser	5
Ojämlika förutsättningar för arbete, utbildning och hälsa.....	5
Kompetensförsörjning i ett allt tuffare ekonomiskt läge	5
Skillnader i utbildning, livsvillkor och hälsa beroende på bakgrund och bostadsområde	5
Vikten av främjande och förebyggande arbete.....	6
Ökad miljömässig hållbarhet.....	7
Hållbara vattenresurser.....	7
Samhällsplanering och förvaltning av fastigheter	7
Ändrad konsumtion kan öka den miljömässiga hållbarheten.....	7
Inledning	9
Syfte	10
Material och läsanvisningar	10
Strategi och ramverk för hållbar utveckling i Hallstahammars kommun.....	10
Mål 1 Ingen fattigdom.....	11
Delmål	11
Nationella utmaningar	12
Lokal analys	12
Mål 2 Ingen hunger	16
Delmål	16
Nationella utmaningar	17
Lokal analys	17
Mål 3 God hälsa och välbefinnande	19
Delmål	19
Nationella utmaningar	20
Lokal analys	20
Äldrevänlig kommun.....	24
Mål 4 God utbildning för alla.....	26
Delmål	26
Nationella utmaningar	27
Lokal analys	27
Mål 5 Jämställdhet	34



Delmål	34
Nationella utmaningar	35
Lokal analys	35
Mål 6 Rent vatten och sanitet för alla	38
Delmål	38
Nationella utmaningar	39
Lokal analys	39
Mål 7 Hållbar energi för alla	43
Delmål	43
Nationella utmaningar	43
Lokal analys	43
Mål 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt	48
Delmål	48
Nationella utmaningar	49
Lokal analys	50
Mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur	62
Delmål	62
Nationella utmaningar	63
Lokal analys	63
Mål 10 Minskad ojämlikhet	65
Delmål	65
Nationella utmaningar	66
Lokal analys	67
Mål 11 Hållbara städer och samhällen	69
Delmål	69
Nationella utmaningar	70
Lokal analys	70
Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion	75
Delmål	75
Nationella utmaningar	76
Lokal analys	77
Mål 13 Bekämpa klimatförändringarna	80
Delmål	80



Nationella utmaningar	80
Lokal analys	81
Mål 14 Hav och marina resurser	87
Delmål	87
Nationella utmaningar	88
Lokal analys	88
Mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald	90
Delmål	90
Nationella utmaningar	91
Lokal analys	91
Mål 16 Fredliga och inkluderande samhällen	96
Delmål	96
Nationella utmaningar	97
Lokal analys	97
Mål 17 Genomförande och globalt partnerskap	100
Delmål	100
Nationella utmaningar	102
Lokal analys	102

Arbetsgrupp för framtagande av rapporten:

Magnus Gustafsson, Kommunstrateg, Strategisk utveckling och planering

Thomas Norrman, Miljöstrateg, Strategisk utveckling och planering

Carl-Magnus Palmblad, Energi- och klimatrådgivare, Samhällsbyggnadsenheten

Malin Sernland, Miljöingenjör, Tekniska förvaltningen

Sebnem Levin, Biträdande skolchef, Barn- och utbildningsförvaltningen

Nina Gustafsson, Verksamhetscontroller, Socialförvaltningen

Emma Rydell, processledare, kultur- och fritidsförvaltningen



Sammanfattande slutsatser

Ojämlika förutsättningar för arbete, utbildning och hälsa



Kompetensförsörjning i ett allt tuffare ekonomiskt läge

Kommunen står inför uppgiften att serva allt fler medborgare med färre medarbetare och en alltmer ansträngd ekonomi. Digital teknik, automatisering, förebyggande- och tidiga insatser är strategiskt viktiga för att säkra kvaliteten, minska personalbehovet och sänka kostnaderna över tid. De demografiska utmaningarna fram till 2031 kommer framför allt att kräva mer verksamhet inom äldreomsorgen och gymnasieskolan.

Även om ekonomin är ytterst begränsad kommande år är kompetensförsörjningen den allra största utmaningen inom välfärden framöver. Det är tydligt att det kommer att krävas stora förändringar i både utbud av arbetskraft och arbetssätt framöver om vi ska klara kompetensförsörjningen. I välfärden har vi hittills haft en kostnadsökning utöver den som kommer från demografiska förändringar, som bland annat förklaras av ökade ambitioner och ökad personaltäthet. Den största potentialen för att öka arbetskraftsutbudet finns enligt SKR i att få äldre medarbetare att stanna kvar längre på arbetsmarknaden. Det handlar inte bara om att skjuta upp pensionen utan även om att öka sysselsättningsgraden för dem över 60 år. Ett hållbart arbetsliv möjliggör också till att sjukfrånvaron hålls på en låg och stabil nivå, vilket också bidrar till att behoven av fler medarbetare minskar.

För att klara kompetensförsörjningen måste även utbudet av arbetskraft öka. För riket har hela ökningen av personer i arbetsför ålder under ett antal år kommit från utrikesfödda. Samtidigt är arbetslösheten bland utrikesfödda högre och många arbetslösa har svårigheter med svenska språket. Förvärvsfrekvensen (20-64 år) varierar stort inom olika områden i Hallstahammars, Lustigkulla-Gröndal har en förvärvsfrekvens på 91 % medan området Barnängen ligger på 65 %. För utrikes födda ligger förvärvsfrekvensen totalt för kvinnor och män, under 60% i både Barnängen och Nibble.

Skillnader i utbildning, livsvillkor och hälsa beroende på bakgrund och bostadsområde

Utmaningarna kring möjligheter att lyckas komma ut i arbete är starkt kopplat till utbildningskedjan och att lyckas i skolan. Vi vet utifrån forskning att föräldrars utbildningsbakgrund är en av de starkaste faktorerna som påverkar elevers studieresultat och barn till föräldrar med lägre utbildningsnivå får generellt sämre betyg i jämförelse med barn till högutbildade föräldrar. Andelen invånare 25–64 år med eftergymnasial utbildning i Hallstahammars är låg, år 2021 drygt 30% vilket ligger klart under rikets medelsnitt (45,1%).

När det gäller andel invånare med eftergymnasial utbildning finns en tydlig skillnad mellan könen, där kvinnors utbildningsnivå är avsevärt högre än männens (38 % mot 23%). Det finns även tydliga skillnader även här mellan olika bostadsområden i kommunen. Lägst andel med



eftergymnasial utbildning har området Barnängen med 19 % och högst andel har Strömsholm-Herrskogen med 44 %.

När det gäller andel behöriga till yrkesprogram på gymnasiet finns det också stora skillnader mellan olika bostadsområden. Behörigheten ligger 2022 på 84,9 % för kommunens som helhet, men spridningen sträcker sig från 57 % i området Barnängen-Nibble till 100 % i ytterområdena runt Kolbäck (Lyckhem, Vänsta, Kyrkbyn).

Ytterligare en viktig faktor för att lyckas i skolan och senare i livet är deltagande i den allmänna förskolan. I Hallstahammars kommun är 87,7 % av barnen inskrivna i förskolan, men även här kan vi se att andelen inskrivna skiljer sig relativt mycket mellan olika områden i kommunen och mellan olika grupper. Bland utrikes födda kan vi se att det endast är ca 60 % av barnen som är inskrivna i förskolan i området runt Barnängen, Nibble och södra delarna av Hallstahammars centrum.

Det finns en stark koppling mellan mål 3 om God hälsa och välbefinnande och mål 4 om God utbildning för alla. Sammantaget ligger den största utmaningen lokalt i Hallstahammars kommun och i länet i att hälsan är ojämlikt fördelad, då det finns relativt stora skillnader mellan kön, olika geografiska områden, samt mellan utrikes och inrikes födda. Det forskning och undersökningar visar är hemförhållanden och uppväxtvillkor är viktiga faktorer som påverkar förutsättningarna för en god hälsa.

Skolan är för de unga idag en av de viktigaste hälsofrämjande arenorna. Mycket av värderingar, beteenden och kunskaper grundläggs under uppväxtåren och skolan har en betydelsefull roll när det gäller att kompensera för ojämlikheter i ungas uppväxtvillkor och därmed möjligheter att påverka deras utveckling. En skola som ger alla elever stöd och motivation i skolarbetet så att de går ut skolan med godkända betyg är sannolikt en av de bästa investeringar som samhället kan göra för att skapa en gynnsam hälsoutveckling.

Vikten av främjande och förebyggande arbete

Det finns ett tydligt stöd i forskning att satsningar på främjande och förebyggande arbete är en central del i att öka och stärka den sociala hållbarheten. Kommunen har utifrån sitt grunduppdrag stora möjligheter att bidra till att minska skillnaderna och genom att arbeta främjande och förebyggande i verksamheterna. Till exempel kan ett främjande arbete handla om att verka för en mer jämlik inskrivning i förskolan så att fler barn får ta del av förskolans positiva effekter. Gällande hälsa kan vi genom våra verksamheter exempelvis verka för att öka graden av fysisk aktivitet inom vissa grupper. En viktig del i detta är även samverkan och samarbete med andra aktörer, inte minst regionen då många av de sociala utmaningarna delas med länet och knyter an till utmaningarna i den regionala utvecklingsstrategin.

Ökad miljömässig hållbarhet



Hållbara vattenresurser

Inom miljömässig hållbarhet är EU:s ramdirektiv med gällande miljökvalitetsnormer (MKN) för vatten en stor utmaning. I Hallstahammars kommun är problematiken främst kopplad till övergödningen av våra vattendrag samt vattenkraftens påverkan på organismers möjlighet att fritt röra sig i vattendragen. Beträffande dricksvatten behöver tillgången till reservvatten säkerställas och skyddet av nuvarande dricksvattenproduktion stärkas genom fastställande av nya vattenskyddsföreskrifter. Om inte MKN uppnås i tid kan exempelvis möjligheten till fysisk planering försvåras, och etablering eller utökning av verksamheter som påverkar vatten förhindras. Åtgärder mot övergödning behöver omfatta bland annat anläggande av våtmarker i jordbrukslandskapet samtidigt som kommunal avloppsrening behöver förbättras. Åtgärdstakten är idag alltför låg, men kan sannolikt ökas genom att stötta verksamhetsutövare att söka statligt stöd för genomförande av åtgärder. Åtgärder som bidrar till att uppnå MKN kommer också starkt att gynna biologisk mångfald. Beträffande VA är den fortsatta dialogen med Mälarenergi Vatten av stor vikt.

Samhällsplanering och förvaltning av fastigheter

Hållbar samhällsplanering skapar förutsättningar för våra invånare att leva ett gott liv såväl miljömässigt som socialt. Pågående arbete med ny översiktsplan är mycket viktigt för att definiera lämplig användning av mark och vatten inom kommunen som geografiskt område. Tätorters påverkan på biologisk mångfald behöver beaktas i fysisk planering, där grönstrukturer måste säkerställas och skötas så att värdena långsiktigt bevaras och utvecklas. VA-anläggningar behöver utformas så att påverkan på våra vattendrag minimeras och samhällets motståndskraft mot klimatförändringar stärks. Även andra klimatfaktorer, som värmeböljor, kan lindras med genomtänkt samhällsplanering och utveckling av grönstrukturer.

Förvaltningen av våra skogar behöver bättre ta hänsyn till biologisk mångfald och klimatförändringar. Ett ökat inslag av blandskogar skulle gynna skogslevande arter och skogen bli mer motståndskraftig mot klimatteffekter. Genom ändrade brukningsmetoder kan detta tillgodoses, samtidigt som skogens sociala värden kan stärkas. En utmaning är angrepp av granbarkborre vilket försvårar mer hållbara avverkningsmetoder i grandominerade skogsbestånd. Kommunens markinnehav omfattar också produktiv åkermark som i huvudsak arrenderas ut. En strävan bör vara att sådana markarrenden successivt styrs mot mer ekologisk odling. En utmaning är att tillgodose målsättningen om ökad livsmedelsproduktion i Sverige samtidigt som jordbruket behöver bedrivas mer miljömässigt hållbart.

Ändrad konsumtion kan öka den miljömässiga hållbarheten

Konsumtionen leder till utsläpp av bland annat växthusgaser och skadliga ämnen samtidigt som den bidrar till stora avfallsflöden. Konsumtionen i Sverige behöver minska och bli mer hållbar.

Genomförande av energibesparande underhållsprojekt (EBUP) minskar vår energianvändning och möjliggör standardförbättringar i fastighetsbeståndet, samtidigt som kostnaderna inte ökar.



Förbättringar i våra lokaler medför också bättre inomhusmiljö i exempelvis vård- och utbildningslokaler. Risker för hälsoeffekter till följd av inomhusmiljön kan på så sätt minskas samtidigt som studiemiljön förbättras i våra skolor.

Offentlig upphandling och inköp är viktiga verktyg som vi fortsatt behöver utveckla och samverka kring. Tydliga inköpsrutiner kan exempelvis minska belastningen från både produkter och tjänster och minska våra avfallsmängder väsentligt.



Inledning

Genom antagandet av Agenda 2030 under 2015 har FN: s medlemsländer enats om en global agenda för hållbar utveckling. Agendan omfattar 17 mål och total 169 delmål och ska vägleda de beslut som länderna fattar, med hänsyn tagen till den nationella kapaciteten och utvecklingsnivån, samt innebära en ambitionshöjning i arbetet med hållbar utveckling i alla länder. Agendan spänner över en lång rad samhällsutmaningar, från att utrota fattigdomen och minska ojämlikheter till att bekämpa klimatförändringarna. De globala målen är integrerade och odelbara och att framgång krävs inom alla områden för att de ska kunna uppnås.

Syftet med Agenda 2030 med de 17 globala målen för hållbar utveckling är att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. Globala målen är integrerade och odelbara vilket innebär att inget mål kan nås på bekostnad av ett annat och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga.

Agenda 2030 är en agenda för förändring mot ett hållbart samhälle. Regeringen har uttalat att Sverige ska vara ledande i genomförandet av agendan. Genomförandet innebär en successiv omställning av Sverige som modern och hållbar välfärdsstat, på hemmaplan och som del av det globala systemet.¹

Agenda 2030-delegationen hade fram till 2019 regeringens uppdrag att redogöra för Sveriges nuläge kopplat till målen, ta fram förslag till nationell handlingsplan, samt stödja och stimulera arbetet med Sveriges genomförande av Agenda 2030. I förslaget till handlingsplan har delegationen, baserat på nulägesbeskrivningen och de dialoger och konsultationer som

¹ <https://www.regeringen.se/regerings-politik/globala-malen-och-agenda-2030/>



genomförts, identifierat sex prioriterade områden. Det är områden inom vilka Sveriges utmaningar är som störst men där också möjligheter till lösningar har identifierats:

- 1) Ett jämlikt och jämställt samhälle
- 2) Hållbara städer
- 3) En samhällsnyttig och cirkulär ekonomi
- 4) Ett starkt näringsliv med hållbara affärsmodeller
- 5) Hållbara och hälsosamma livsmedel
- 6) Stärkt kunskap och innovation

Syfte

Denna nulägesanalys syftar till att fungera som ett analys- och planeringsunderlag i det fortsatta arbetet med att integrera Agenda 2030 i ordinarie styrning och ledning i Hallstahammars kommun. Rapporten är ett levande dokument som även kan kompletteras med andra underlag.

Målgrupp är kommunledning, förvaltningsledningar och verksamheter.

Material och läsanvisningar

Nulägesanalysen utgår i huvudsak från officiella källor och merparten av underlaget baseras på Agenda-2030 delegationens rapporter, Statistiska Centralbyråns (SCB) rapport om nuläget kopplat till respektive mål, statistik från SCB och Kommun- och landstingsdatabasen (Kolada), samt vissa interna källor.

Rapporten är uppdelad i kapitel utifrån respektive mål, där en sammanfattande text anges under respektive mål, samtliga delmål som är kopplade till målet, de nationella utmaningar som Agenda-2030 delegationen har lyft fram, samt ett lokalt perspektiv kopplat till respektive mål. Inledningsvis redovisas en sammanfattning av de viktigaste slutsatserna i analysen.

I denna version har inte en fullständig genomgång och uppdatering av samtliga mål kunnat göras, utan de mål där vi ser särskilda utmaningar har prioriterats.

Strategi och ramverk för hållbar utveckling i Hallstahammars kommun

Kommunfullmäktige fastställde i oktober 2021 Strategi och ramverk för hållbar utveckling i Hallstahammars kommun. Det är ett övergripande styrdokument för hur vi ska arbeta med hållbarhetsfrågorna och mot målen i Agenda 2030. Strategin har som övergripande mål att skapa förutsättningar för Hallstahammars kommun att förstärka vårt bidrag till genomförandet av Agenda 2030 och därigenom uppnå ett hållbart samhälle.

Syftet med strategin och ramverket är att:

- Tydliggöra vårt arbetssätt gentemot Agenda 2030 och integrera arbetet i ordinarie styrning och ledning.
- Stärka förutsättningarna för samordning och samverkan utifrån ett helhetsperspektiv.
- Stärka förutsättningarna för att göra medvetna och tydliga prioriteringar i hållbarhetsfrågor.



Mål 1 Ingen fattigdom

Avskaffa fattigdom i alla dess former överallt

Fattigdom omfattar fler dimensioner än den ekonomiska. Fattigdom innebär bland annat även brist på frihet, makt, inflytande, hälsa, utbildning och fysisk säkerhet. Ett vanligt begrepp för detta är multidimensionell fattigdom. Under mål 1 är det därmed viktigt att se att alla länder inkluderas oavsett ekonomisk status, då fattiga människor även finns i rika och medelinkomstländer. Globalt sett är kvinnor och flickor mest utsatta. Att utrota fattigdomen är en grundläggande förutsättning för att uppnå människors möjlighet att ta del av de mänskliga rättigheterna. Fattigdomsbekämpning är ett övergripande syfte för Agenda 2030 och har därför kopplingar till samtliga 17 mål.

Delmål

1.1 Senast 2030 avskaffa den extrema fattigdomen för alla människor överallt. Med extrem fattigdom avses för närvarande människor som lever på mindre än 1,25 US-dollar per dag.

1.2 Till 2030 minst halvera den andel män, kvinnor och barn i alla åldrar som lever i någon form av fattigdom enligt nationella definitioner.

1.3 Införa nationellt lämpliga system och åtgärder för socialt skydd för alla, inklusive grundskydd, och senast 2030 säkerställa att de omfattar en väsentlig andel av de fattiga och de utsatta.

1.4 Senast 2030 säkerställa att alla män och kvinnor, i synnerhet de fattiga och de utsatta, har lika rätt till ekonomiska resurser, tillgång till grundläggande tjänster, möjlighet att äga och kontrollera mark och andra former av egendom samt tillgång till arv, naturresurser, lämplig ny teknik och finansiella tjänster, inklusive mikrokrediter.

1.5 Till 2030 bygga upp motståndskraften hos de fattiga och människor i utsatta situationer och minska deras utsatthet och sårbarhet för extrema klimatrelaterade händelser och andra ekonomiska, sociala och miljömässiga chocker och katastrofer.

1.a Säkra en betydande resursmobilisering från en mängd olika källor, inklusive genom ökat utvecklingssamarbete, i syfte att ge utvecklingsländerna, i synnerhet de minst utvecklade länderna, tillräckliga och förutsebara medel för att genomföra program och politik för att avskaffa all form av fattigdom

1.b Upprätta sunda policy ramverk på nationell, regional och internationell nivå på grundval av utvecklingsstrategier som stödjer de fattiga och tar hänsyn till jämställdhetsaspekter, för att stödja ökade investeringar i åtgärder för att avskaffa fattigdom.

Nationella utmaningar

Sverige har ett väl utbyggt välfärdssystem och en hög levnadsstandard. Inkomstskillnaderna är i ett globalt perspektiv små, men har ökat stadigt sedan 1990-talet. Enligt OECD har den inkomstrelaterade ojämlikheten ökat mer i Sverige än i något annat OECD-land och ligger högst i Norden.

Något som lyfts fram av Agenda 2030-delegationen, SCB m fl är att Sverige inte har någon nationell definition av fattigdom. I diskussionen om fattigdom används ofta begreppen absolut och relativ fattigdom. Absolut fattigdom innebär inkomster eller tillgångar under en definierad nivå medan relativ fattigdom innebär inkomster eller tillgångar i relation till det övriga samhället. Ett ofta använt EU-mått är andelen av befolkningen som har disponibla inkomster som är lägre än 60 procent av den nationella medianinkomsten. Det är även ett vanligt förekommande mått när fattigdom mäts bland befolkningen i Sverige. I Sverige befinner sig cirka 15 procent av befolkningen under den gränsen. Fattigdom i bemärkelsen låg disponibel inkomst förekommer i högst grad bland kvinnor över 65 år, ensamstående kvinnor med barn, personer med funktionsnedsättning, samt personer som är födda utomlands.

Agenda2030-delegationen lyfter fram följande utmaningar för Sveriges del kopplat till mål 1:

- Ökande inkomstskillnader och högre andel som lever i relativ fattigdom.
- Det saknas en officiell nationell definition av fattigdom, vilket bland annat innebär svårigheter att veta hur fattigdom ska mätas (SCB).
- Vissa grupper (utrikes födda, personer med lägre utbildningsnivå, barn till ensamstående, personer med funktionsnedsättning, ensamstående kvinnor med barn samt kvinnliga pensionärer) löper större risk för ekonomisk utsatthet.
- Inkomstskillnader mellan kvinnor och män.
- Avräkningar från det internationella biståndet innebär att en del av biståndsmedlen stannar inom Sveriges gränser och därmed inte går till fattigdomsbekämpning i partnerländer.
- Miljö- och klimataspekterna behöver vidareutvecklas inom biståndet.

Lokal analys

Kopplat till mål 1 och utifrån ett lokalt perspektiv i Sverige är det viktigt att se till hela bredden av vilka dimensioner fattigdom kan omfatta. Fattigdom innebär förutom de rent personliga ekonomiska konsekvenserna även brist på sådant som frihet, makt, inflytande, hälsa, utbildning och fysisk säkerhet. Särskilt utsatta grupper i samhället är ofta kvinnor och flickor.

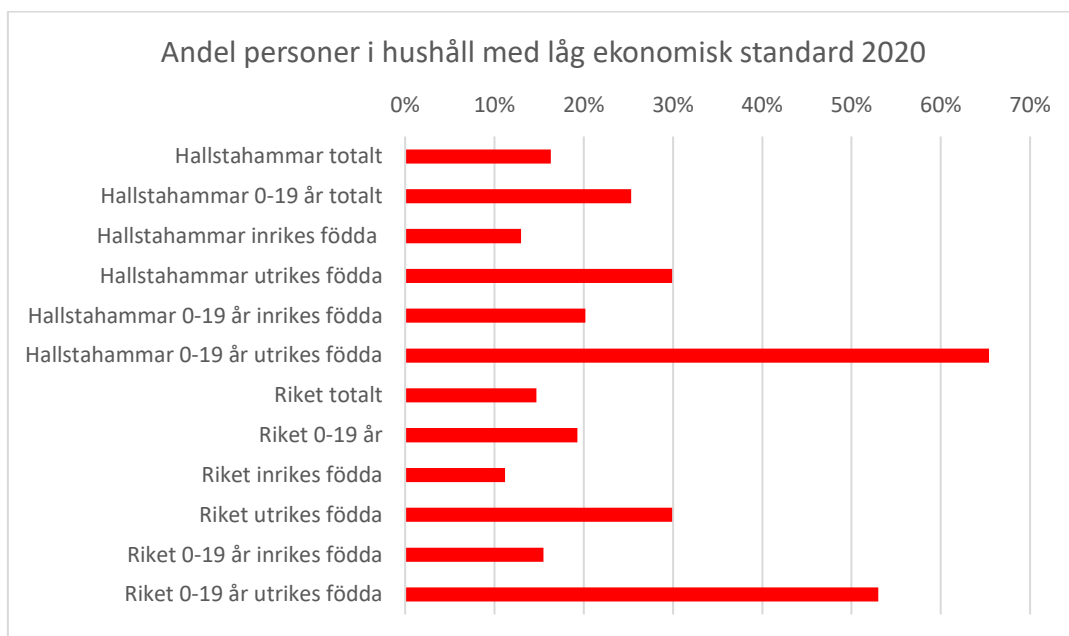
Kommunen tillsammans med regionerna är kanske de aktörer som bäst kan identifiera och stödja personer som lever i fattigdom. En viktig uppgift är att utveckla den lokala ekonomin för att skapa sysselsättning och öka inkomsterna för de mest utsatta.



I Hallstahammars kommun kan vi se skillnader kopplat till fattigdomsdimensionen både mellan olika geografiska områden och olika grupper, såsom mellan inrikes och utrikes födda, samt olika åldersgrupper.

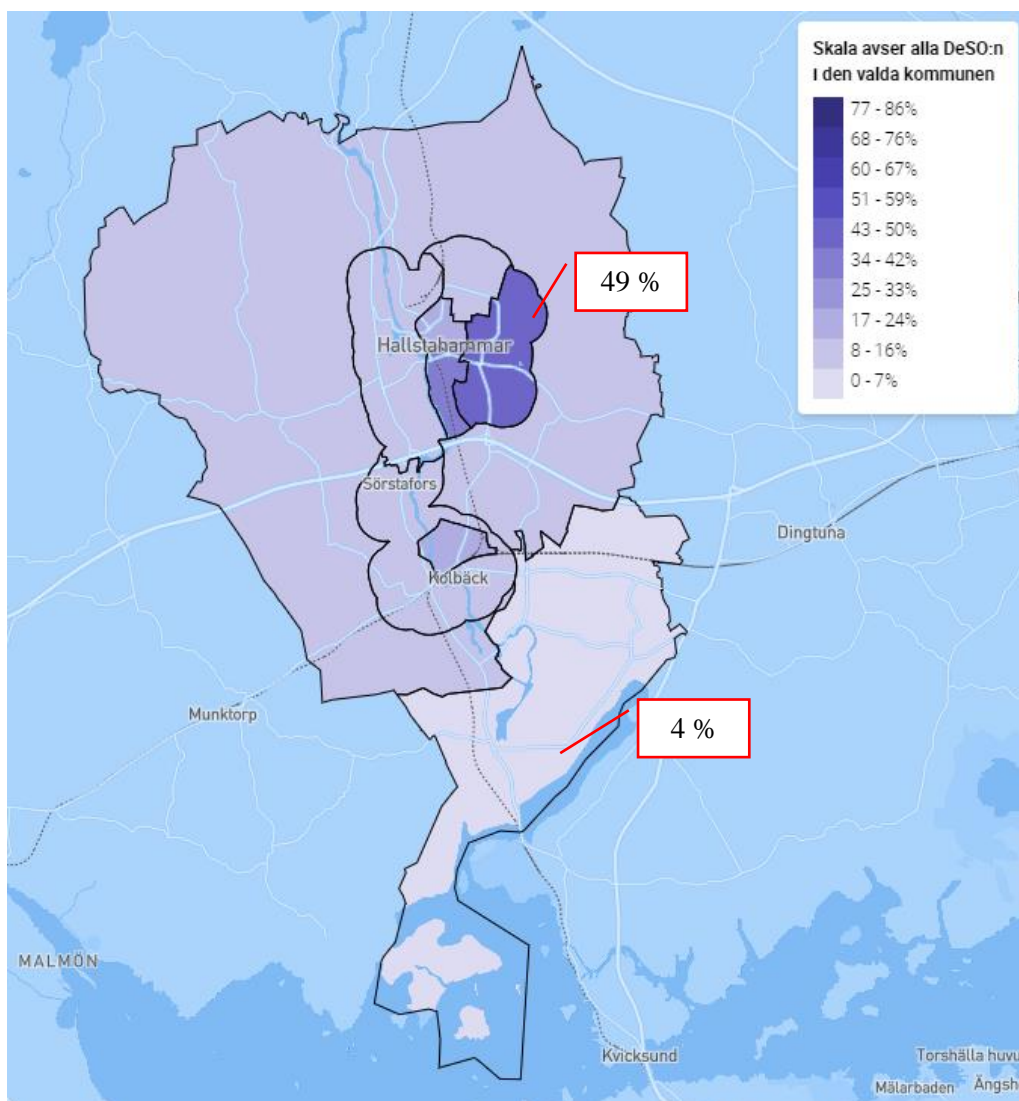
Barn 0-19 år är den åldersgrupp som till största del lever i hushåll med låg ekonomisk standard. Av barnen i Hallstahammars kommun lever totalt 25 % i ekonomiskt utsatta hushåll i kommunen. Det omfattar totalt cirka 940 barn. Den ekonomiska utsattheten minskar med ålder och av 65 år och äldre är det 12 % som lever i ekonomiskt utsatta hushåll.

I nedanstående tabell visas andel personer som ingår i hushåll med låg ekonomisk standard, vilket innebär att de lever i ett hushåll som har en disponibel inkomst som är mindre än 60 % av medianvärdet för samtliga hushåll. Tabellen visar att Hallstahammar ligger över snittet för riket och tabellen påvisar även stora skillnader mellan gruppen inrikes- och utrikes födda, särskilt när man ser till gruppen barn och unga 0-19 år.



Källa: SCB

Vi kan även se stora skillnader mellan olika geografiska områden i kommunen och även dessa skillnader är störst gällande gruppen barn i ålder 0-19 år. Bilden på nästkommande sida visar andel personer i åldern 0-19 år som lever i hushåll med låg ekonomisk standard utifrån en indelning av kommunen i mindre statistikområden (Deso). Där kan vi se att i södra kommundelarna har vi den lägsta andelen med 4 %, medan området runt Barnängen-Nibble-Lövboås har den högsta andelen med 49 %.



Källa: SCB

Skillnader som visas i tabellerna ovan får givetvis återverkningar på olika livsvillkor och bidrar även till att förstärka utsatthet inom andra samhällsområden, såsom möjligheter att lyckas i skolan, att etablera en meningsfull fritid eller att etablera sig på bostadsmarknaden.

Inom ramen för uppdraget i de olika nämnderna görs en hel del insatser inom det här området. Inom socialförvaltningen sker en samverkan mellan Arbete- och utbildning, Individ- och familjeomsorgen och LSS för att hitta rätt lösningar och stötta individen ut i egen försörjning. Exempel på detta är "Språka på jobbet" med språkträning och språkbud på arbetsplatser – Praktikplatser, skyddade anställningar, studie- och yrkesvägledning samt validering av kunskaper. Samverkan sker även med externa aktörer som Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan.



Inom Kultur- och fritidsförvaltningen är några exempel att det erbjuds kurslitteratur och plats att studera på biblioteket, läxhjälp i fritidsgårdsverksamheten, fritidsaktiviteter, olika avgiftsfria aktiviteter, samt att skapa möjligheter för unga att utvecklas till ledare inom föreningslivet och som då kan träna avgiftsfritt och bidra till personlig utveckling. Vidare att även skapa anställningar och sysselsättning för unga personer i caféverksamhet, som ungdomsambassadörer och projektledare för evenemang som bidrar till personlig utveckling.

Sammantaget är dock en stor utmaning inom detta område att möta de stora skillnader som finns mellan olika grupper och inte minst mellan olika geografiska områden.



Mål 2 Ingen hunger

Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk

Mål 2 handlar om att ingen ska lida av hunger och att alla människor ska få tillgång till bra och näringsriktig mat året om. Tillgång till tillräcklig och näringsriktig mat är en mänsklig rättighet som globalt sett är orättvist fördelad. Hunger är den främsta dödsorsaken i världen och idag lever ungefär 850 miljoner människor i världen i hunger. Brist på mat är en mänsklig katastrof som har långsiktiga effekter för människors hälsa och samhällets möjlighet till utveckling och tillväxt. Vår planet har försett oss med enorma resurser, men ojämlik tillgång och ineffektiv hantering lämnar miljontals människor undernärda. Samtidigt är livsmedelssvinn och förluster längs hela värdekedjan ett stort problem. Att främja ett hållbart jordbruk med modern teknik och rättvisa distributionssystem är viktigt för att säkerställa tillgång till tillräcklig och näringsriktig mat för alla.

Delmål

- 2.1 Senast 2030 avskaffa hunger och garantera alla människor, i synnerhet de fattiga och människor i utsatta situationer, inklusive små barn, tillgång till tillräckligt med säker och näringsrik mat året om.
- 2.2 Senast 2030 avskaffa alla former av undernäring, bland annat genom att senast 2025 nå de internationellt överenskomna målen i fråga om tillväxthämning och undervikt bland barn under fem år, samt tillgodose tonårsflickors, gravida och ammande kvinnors samt äldre personers näringsbehov.
- 2.3 Till 2030 fördubbla jordbrukets produktivitet och inkomster för småskaliga livsmedelsproducenter, i synnerhet kvinnor, ursprungsfolk, familj jordbrukare, boskapsskötande nomader samt fiskare, inklusive genom säker och lika tillgång till mark, andra produktionsresurser och insatsvaror, kunskap, finansiella tjänster och marknader samt möjligheter till förädling och sysselsättning utanför jordbruket.
- 2.4 Senast 2030 uppnå hållbara system för livsmedelsproduktion samt införa motståndskraftiga jordbruksmetoder som ökar produktiviteten och produktionen, som bidrar till att upprätthålla ekosystemen, som stärker förmågan till anpassning till klimatförändringar, extrema väderförhållanden, torka, översvämning och andra katastrofer och som successivt förbättrar mark- och jordkvaliteten.
- 2.5 Senast 2020 upprätthålla den genetiska mångfalden av fröer, odlade växter, produktionsdjur och tamdjur samt deras besläktade vilda arter, bland annat med hjälp av välsköta och diversifierade frö- och växtbanker på nationell, regional och internationell nivå. Främja tillträde



till samt rimlig och rättvis fördelning av de fördelar som uppstår vid användning av genetiska resurser och därmed förknippad traditionell kunskap, i enlighet med internationella avtal.

2.a Öka investeringarna, bland annat genom stärkt internationellt samarbete, i infrastruktur på landsbygden, forsknings- och rådgivningstjänster för jordbruket, teknikutveckling samt genbanker för växter och husdjur i syfte att öka jordbrukets produktionskapacitet i utvecklingsländerna, i synnerhet de minst utvecklade länderna.

2.b Korrigera och förhindra handelsbegränsningar och snedvridningar på världsmarknaderna för jordbruksprodukter, inklusive genom att parallellt avskaffa alla former av exportsubventioner inom jordbruket liksom alla exportåtgärder med motsvarande verkan, i enlighet med mandatet för Doharundan.

2.c Vidta åtgärder för att säkerställa väl fungerande marknader och derivatmarknader för jordbruksråvaror. Underlätta tillgången till aktuell marknadsinformation, inklusive om livsmedelsreserver, i syfte att bidra till att begränsa extrema svängningar i livsmedelspriser

Nationella utmaningar

För Sveriges del utgör inte hunger och undernäring de största utmaningarna, utan det handlar snarare om en hållbar produktion och konsumtion av livsmedel. Den svenska livsmedelskonsumtionen är både hälso- och miljömässigt ohållbar. Det finns tydliga kopplingar mellan matvanor, hälsa och miljö. Ohälsosamma matvanor tillsammans med otillräcklig fysisk aktivitet är två stora riskfaktorer för ohälsa och för tidig död. Det finns även kopplingar mellan ohälsa på grund av detta och lägre utbildningsnivå och inkomst, vilket visar på kopplingen mellan detta mål och andra mål i agendan.

Agenda 2030-delegationen har identifierat följande fem utmaningar för Sveriges del:

- Låg självförsörjningsgrad av livsmedel.
- Livsmedelskonsumtionen har negativ miljö- och klimatpåverkan (exempelvis hög köttkonsumtion och stort matsvinn).
- Ohälsosamma matvanor i kombination med bristande fysisk aktivitet leder till ökad övervikt, fetma och ohälsa, vilket även har socioekonomiska kopplingar.
- Svenskt jordbruk är verksamt på en konkurrensutsatt marknad och inom vissa produktionsgrenar är lönsamheten låg.
- Den svenska rådigheten inom jordbrukspolitiken är begränsad till och beroende av att kunna påverka EU:s gemensamma politik och internationella handelsöverenskommelser.

Lokal analys

Kopplat till kosthållning finns det vissa indikatorer som kan säga oss något om befolkningen i stort. I Hallstahammars kommun är det 28 % av befolkningen som lever med fetma, vilket motsvarar ett BMI på 30 eller högre. Här ligger Hallstahammars kommun högst bland samtliga kommuner i Sverige. Motsvarande snitt för riket är 16 %.²

² Källa: Folkhälsomyndigheten, Hälsa på lika villkor 2022.



Liv Hälsa Ung undersökningen 2020 som mäter barn och ungas hälsa i åk 7, åk 9 och gymnasiet visar att andel med övervikt och fetma i Hallstahammars kommun ligger högst bland killar och gällande fetma ligger det klart över länsgenomsnittet gällande åk 9 och gymnasiet. Samma undersökning visar för länet en minskning över tid av andel elever som äter frukost dagligen. I Hallstahammars kommun är det endast hälften av eleverna i åk 9 som äter frukost dagligen och i gymnasiet endast 40 % av killarna som gör det. Riskfaktorer som lyfts fram gällande övervikt och fetma är bland annat otillräcklig fysisk aktivitet, ohälsosamma matvanor, samt en låg socioekonomi i familjen.³

Kommuners ansvar för utbildning, vård och omsorg innefattar ansvar för relativt stora volymer av måltidshanteringen. Därigenom finns en stor påverkan på sådana faktorer som matsvinn, samt hälsosam och näringsriktig kost inom de tjänster vi varje dag levererar till våra kommuninvånare. Inom kostverksamheten sker ett aktivt arbete för att främja just näringsrik kost, hållbara inköp samt minimera matsvinnet.

Att land- och vattenresurserna förvaltas väl bidrar också till mål 2. Genom att arbeta för bättre vattenkvalitet och bevarande av viktiga jordbruksmarker bidrar kommunerna också till att uppfylla mål 2 i Sverige. Vidare innebär kommunernas tillsynsansvar för livsmedelshanteringen också att matens kvalitet säkras hos andra aktörer i samhället.

När det gäller livsmedelsproduktionen deltar kommunen i det regionala arbetet utifrån länets regionala livsmedelsstrategi. Målsättningen är att stärka Västmanland som matregion där maten blir en reseanledning både för länets invånare och besökare. Här ingår att knyta ihop mat med befintliga resmål vilket bland annat bidrar till landsbygdsutveckling. Tillgången på mat från våra skogar och vatten behöver öka. Viltmaten är klimatsmart och av hög kvalitet. Dock kommer en mycket liten del ut på marknaden. Vidare är en robust livsmedelskedja strategiskt viktigt för att kunna tillgodose behovet på mat och utifrån ett totalförsvarsperspektiv behöver vi exempelvis arbeta för att säkerställa tillgången på mat för länets invånare vid en stor och långvarig kris- eller krigssituation.

³ Liv Hälsa Ung Hallstahammar 2020



Mål 3 God hälsa och välbefinnande

Säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar.

Mål 3 handlar om att alla människor ska ha möjlighet till god hälsa och välbefinnande. Hälsan har en avgörande betydelse för människors möjlighet att klara skolan, arbeta, försörja sig och leva ett självständigt liv, något som bidrar till samhällets tillväxt och hållbara utveckling. Folkhälsan påverkas av människors livsvillkor, de förhållanden där vi växer upp och lever, samt de system som tillämpas för att hantera ohälsa och sjukdom. Det är med andra ord fler mål än mål 3 som har bäring på hälsan i befolkningen.

De största riskfaktorerna för icke-smittsamma sjukdomar som hjärt- och kärlsjukdomar och cancer är ohälsosamma levnadsvanor som matvanor, stillasittande, rökning och riskbruk av alkohol. Ökande psykisk ohälsa, samt olika hälsoproblem kopplade till luftföroreningar och kemikalier är andra riskområden. En stor utmaning är de betydande hälsoskillnader som finns mellan olika grupper av kvinnor och män i samhället. Ju lägre social position, desto sämre hälsa, och omvänt.

Delmål

- 3.1 Till 2030 minska mödradödligheten i världen till mindre än 70 dödsfall per 100 000 förlossningar med levande barn.
- 3.2 Senast 2030 säkerställa att inga spädbarn eller barn under fem år dör av orsaker som hade kunnat förebyggas. Alla länder bör sträva efter att minska den neonatala dödligheten till högst tolv dödsfall per 1 000 levande födda och dödligheten bland barn under fem år till högst 25 dödsfall per 1 000 levande födda.
- 3.3 Senast 2030 utrota epidemierna av aids, tuberkulos, malaria och försummade tropiska sjukdomar samt bekämpa hepatit, vattenburna sjukdomar och andra smittsamma sjukdomar.
- 3.4 Till 2030 genom förebyggande insatser och behandling minska det antal människor som dör i förtid av icke smittsamma sjukdomar med en tredjedel samt främja psykisk hälsa och välbefinnande.
- 3.5 Stärka insatserna för att förebygga och behandla drogmissbruk, inklusive narkotikamissbruk och skadligt alkoholbruk.
- 3.6 Till 2020 halvera antalet dödsfall och skador i trafikolyckor i världen.
- 3.7 Senast 2030 säkerställa att alla har tillgång till sexuell och reproduktiv hälsovård, inklusive familjeplanering, information och utbildning, och att reproduktiv hälsa integreras i nationella strategier och program.

3.8 Åstadkomma allmän hälso- och sjukvård för alla, som även skyddar mot ekonomisk risk, tillgång till grundläggande hälso- och sjukvård av god kvalitet liksom tillgång till säkra, effektiva och ekonomiskt överkomliga grundläggande läkemedel och vaccin av god kvalitet.

3.9 Till 2030 väsentligt minska antalet döds- och sjukdomsfall till följd av skadliga kemikalier samt föroreningar och kontaminering av luft, vatten och mark.

3.a Stärka genomförandet av Världshälsoorganisationens ramkonvention om tobakskontroll i alla länder, där så är lämpligt.

3.b Stödja forskning om och utveckling av vaccin och läkemedel mot de smittsamma och icke-smittsamma sjukdomar som i första hand drabbar utvecklingsländer. Sörja för tillgång till ekonomiskt överkomliga grundläggande läkemedel och vaccin, i enlighet med Doha-deklarationen om TRIPS-avtalet och folkhälsa, i vilken det bekräftas att utvecklingsländerna har rätt att fullt ut utnyttja den flexibilitet som avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter erbjuder för att skydda folkhälsan och, framför allt, säkerställa att alla har tillgång till läkemedel.

3.c Väsentligt stärka finansieringen av hälso- och sjukvården liksom insatserna för att rekrytera, utveckla, utbilda och behålla hälso- och sjukvårdspersonal i utvecklingsländerna, särskilt i de minst utvecklade länderna och små önationer under utveckling.

3.d Stärka alla länders, i synnerhet utvecklingsländernas, kapacitet när det gäller tidig varning, riskreducering och hantering av nationella och globala hälsorisker.

Nationella utmaningar

Befolkningen i Sverige har en hög medellivslängd, god självskattad hälsa och god tillgång till hälso- och sjukvård. Hälsan är dock ojämnt fördelad mellan olika grupper i samhället. Det finns även flera globala hälsoutmaningar där svenskt engagemang och agerande behövs.

Agenda2030-delegationen har identifierat fem utmaningar för Sveriges del kopplat till mål 3:

- Ökande psykisk ohälsa i alla åldrar.
- Livsstilsbetingade riskfaktorer för icke-smittsamma sjukdomar, såsom ohälsosamma matvanor, stillasittande, rökning och alkohol.
- Hälsoproblem kopplade till buller, luftföroreningar och kemikalier.
- Ökad antibiotikaresistens är en global utmaning.
- Bristande tillgång till och politiskt motstånd mot sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter är en global utmaning.

Lokal analys

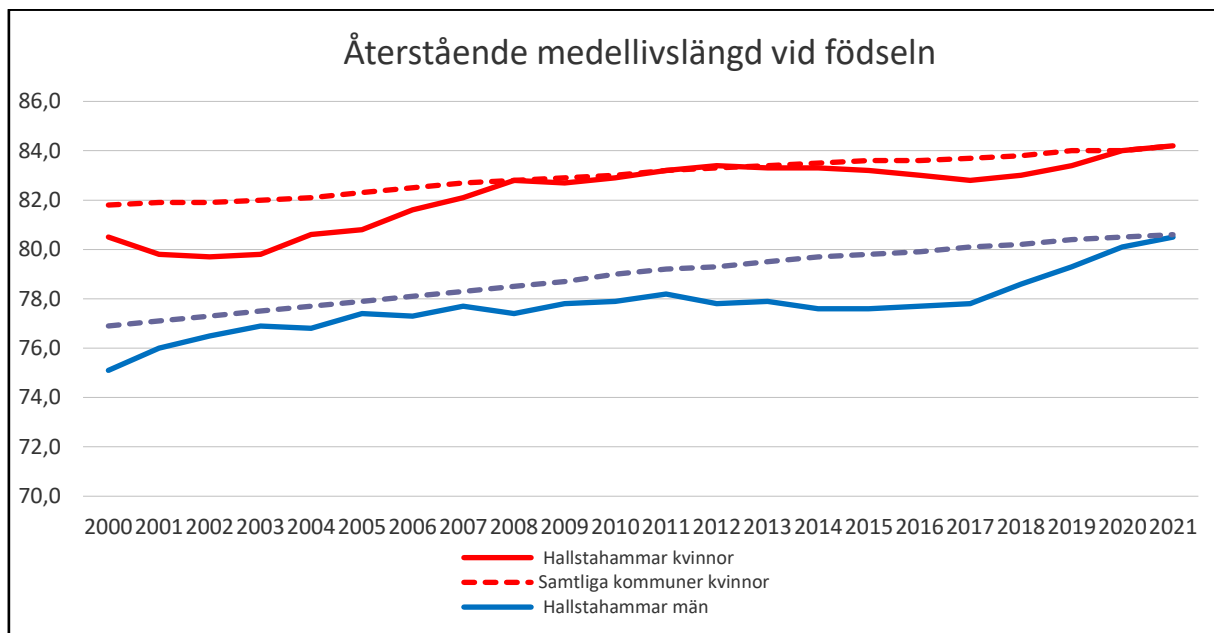
Kommuner, landsting och regioner ansvarar för merparten av de välfärdstjänster som har betydelse för befolkningens hälsa genom hela livet. Det handlar om uppväxtvillkor, hur skolan, sociala omsorgen samt hälso- och sjukvården fungerar, om hur bostads- och samhällsplaneringen bedrivs, eller i vilken mån det finns kultur- och fritidsaktiviteter för alla, oavsett kön, bakgrund eller socioekonomisk situation. En annan aspekt är verksamheternas



prioritering av hälsofrämjande och förebyggande åtgärder. Hälsan i befolkningen påverkar i sin tur verksamheternas kvalitet och måloppfyllelse. Flera lagar slår fast ansvar att bidra till invånarnas hälsa. Detta sker dels genom Regeringsformen, dels i olika speciallagstiftningar såsom skollagen, socialtjänstlagen, arbetsmiljölagen, hälso- och sjukvårdslagen, smittskyddslagen, plan- och bygglagen och miljöbalken.

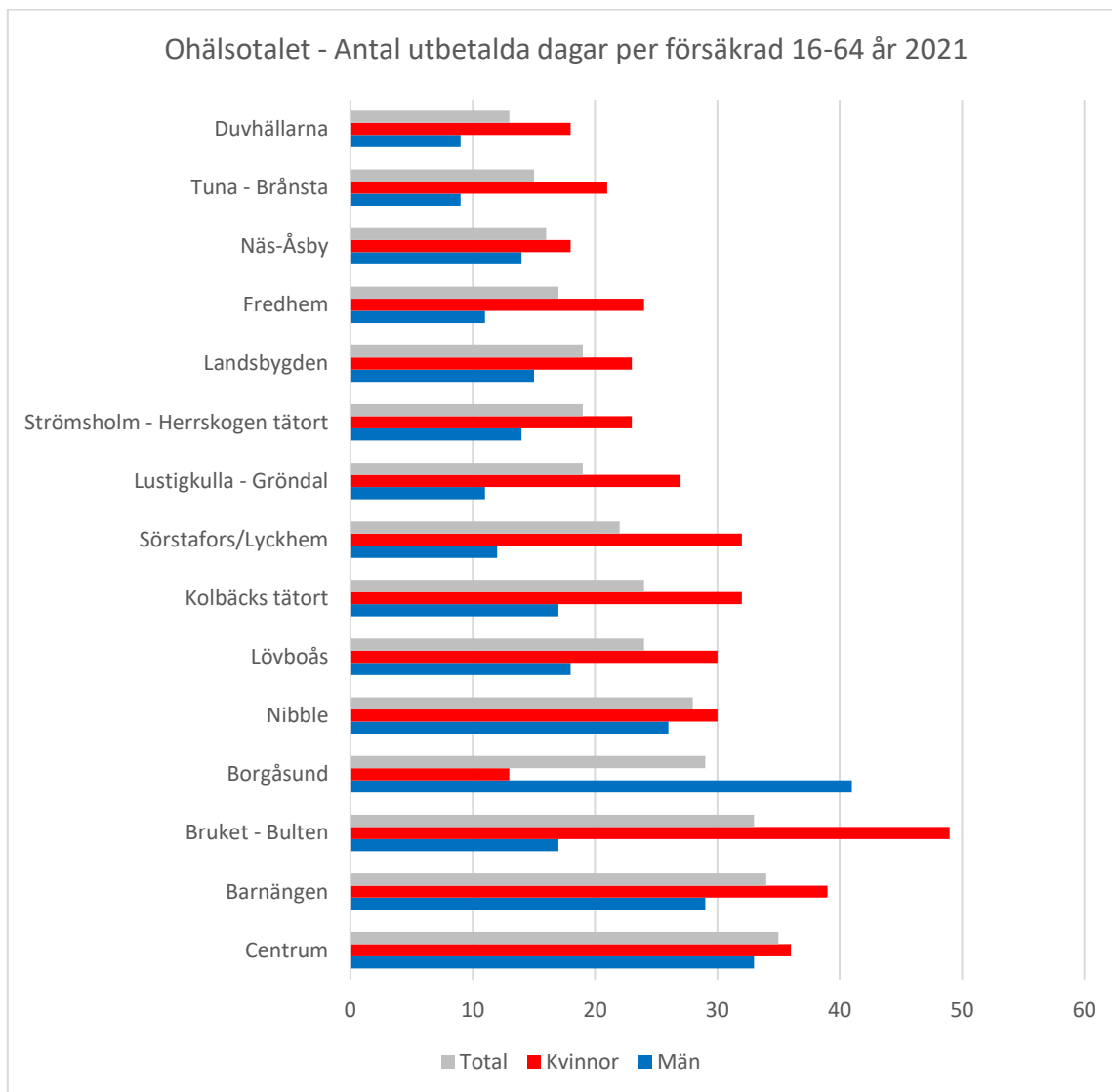
När det gäller hälsoutvecklingen på en mer övergripande nivå i Hallstahammars kommun har befolkningen på generell nivå en hälsa som ligger under det nationella genomsnittet. Medellivslängd är ett mått som ofta används som indikator för hälsoläget i befolkningen. Det är dock ett mått som ska tolkas med försiktighet och läsas av över en längre period. Medellivslängden har under lång tid stadigt ökat i Sverige för både kvinnor och män, liksom i de flesta andra länder. Till följd av höga dödstal i covid-19 minskade dock medellivslängden i Sverige ovanligt mycket under 2020. Särskilt drabbad var befolkningen över 64 år, och medelåldern för avlidna räknad från 65 års ålder sjönk från knappt 86 år till drygt 85 år för båda könen sammantaget. Det var den största minskningen sedan 1931. Dock redovisas medellivslängden oftast med flytande medelvärden vilket gör att årsvisa variationer inte får ett genomslag på kurvorna över tid.

I nedanstående tabell ser vi utvecklingen av medellivslängd avseende kvinnor och män. Tabellen visar att vi över tid har ökat vår medellivslängd till att ligga i nivå med snittet för landets kommuner, samt att även skillnaderna mellan könen minskar något medellivslängden minskar något över tid för kvinnor, vilket följer samma trend som för riksgenomsnittet.



Källa: Kolada

Nedanstående tabell visar ohälsotalet mellan olika geografiska områden i kommunen fördelat på kön. Ohälsotalet är ett mått på genomsnittligt antal utbetalda dagar med sjukpenning, arbetsskadesjukpenning, rehabiliteringspenning, aktivitets- och sjukersättning från socialförsäkringen.



Källa: SCB Mona

Ohälsotalet för kommunen som helhet ligger relativt stabilt över tid de senaste tre åren. Skillnaderna i ohälsotal är dock stora mellan kommunens olika områden och dessa skillnader ökar också något mellan 2020 och 2021. Lägst ohälsotal har Duvhällarna med 13 dagar och högst har området Centrum med 35 dagar. Områden med högt ohälsotal ligger i regel högt även på andra socioekonomiska variabler vilket talar för att det finns en viss segregation kopplat till hälsa. I samtliga områden utom Borgåsund har kvinnor högre ohälsotal än män.



När det gäller barn och unga ser vi en allmän trend i Västmanland utifrån Liv Hälsa Ung undersökningarna över tid att andelen barn och unga som mår bra eller mycket bra fortsätter att minska. Detta gäller även i Hallstahammars kommun, framför allt för årskurs 9 och gymnasiet, men till skillnad mot länet i övrigt förbättras detta något i årskurs 7 mellan åren 2017 och 2020. Det finns en tydlig skillnad mellan könen gällande måendet bland barn och unga. Tjejer har ett väsentligt sämre mående än killar och försämringen över tid från 2012 till 2020 är också störst totalt sett bland tjejer. Dock är det killars mående som försämras mest påtagligt mellan 2017 och 2020, framför allt i årskurs 9.

Liv Hälsa Ung undersökningarna visar även att det finns betydande skillnader i mående mellan olika sociala grupper, där sexuell läggning och de som oroar sig för familjens ekonomi visar mest påtagliga skillnader. Forskning har visat att ojämlika skillnader i hälsa och välmående uppkommer genom att sociala grupper har olika livsvillkor och resurser att tillgå. För vuxna kan det handla om utbildning, arbete, boende och levnadsvanor och för unga dessutom uppväxtvillkor såsom familjens ekonomi, skolmiljö och skolprestation. Dessa olika villkor och resurser är dessutom självförstärkande, vilket innebär att de som lever under gynnsamma förhållanden och har gott om resurser har bättre förutsättningar att skaffa sig mer av det, medan motsatsen gäller för dem som lever under sämre villkor och har få resurser.

Det finns en stark koppling mellan mål 3 och mål 4 om God utbildning för alla. Skolan är för de unga idag en av de viktigaste hälsofrämjande arenorna. Mycket av värderingar, beteenden och kunskaper grundläggs under uppväxtåren och skolan har en betydelsefull roll när det gäller att kompensera för ojämlikheter i ungas uppväxtvillkor och därmed möjligheter att påverka deras utveckling. En skola som ger alla elever stöd och motivation i skolarbetet så att de går ut skolan med godkända betyg är sannolikt en av de bästa investeringar som samhället kan göra för att skapa en gynnsam hälsoutveckling.

En viktig del kopplat till hälsoutvecklingen är olika fysiska levnadsvanor. Liv Hälsa Ung undersökningen visar för Hallstahammars del att ca 50 % av eleverna i åk 9 och ca 40 % av eleverna i gymnasiet lever upp till rekommendationen för daglig fysisk aktivitet, det vill säga att man rör på sig 30-60 min per dag och tränar 3-6 ggr /vecka så att man blir andfådd/svettig. Här ligger Hallstahammar något under länssnittet. Generellt är killar mer fysiskt aktiva än tjejer och det ser vi även i Hallstahammar gällande åk 7 och gymnasiet. Det finns betydande skillnader mellan olika sociala grupper i andelen barn och unga som lever upp till rekommendationen om fysisk aktivitet, där familjens ekonomi och föräldrars arbetssituation är två faktorer som påverkar mycket.

På lokal nivå är det viktigt att invånarnas möjligheter till fysisk aktivitet kan säkerställas. Skolan och idrottsföreningarna har en stor roll i detta sammanhang. Här kan tätorters naturområden vara en viktig resurs som möjliggör lättillgängliga naturupplevelser och friluftsliv som stärker människors fysiska och psykiska hälsa. Studier visar att ambitionen att utöva friluftsliv i närområdet minska avsevärt om avståndet till friluftsområdet är mer än 300 m. Vid större avstånd nyttjas ofta biltransporter till andra områden för att utöva en aktivitet.

Kultur- och fritidsverksamheten arbetar bland annat med att:

- Erbjuder tillgängliga kultur- och fritidsaktiviteter samt platser för rekreation för alla.



- Erbjudna och skapa möjligheter till hälsofrämjande aktiviteter
- Möjlighet till fysisk aktivitet (motionsspår, idrotts- och fritidsanläggningar)
- Lättillgängliga naturupplevelser & friluftsliv
- Skapa förutsättningar för ett brett och bra föreningsliv som bidrar till en mer jämlik hälsa.
- Skapa förutsättningar för att lyfta och arbeta med HBTQI-frågor och möjliggöra en mer HBTQI-vänlig kommun.
- Erbjudna mötesplatser som skapar sammanhang för invånare.

Äldrevänlig kommun

Hallstahammars kommun är sedan 2018 medlem i Världshälsoorganisationens (WHO) nätverk Age-friendly cities and communities. Kommunen har därigenom åtagit sig att följa den modell och strategi som WHO tagit fram för hur ett utvecklingsarbete för äldrevänliga städer bör bedrivas. Begreppet Äldrevänlig kommun handlar om att säkerställa en tillgänglig och inkluderande kommunmiljö som främjar ett aktivt och självständigt liv utifrån den enskildes förutsättningar. Åldrandet ska ses som en livslång process som formas av flera faktorer. Hallstahammars arbete mot Äldrevänlig kommun har uppmärksammats av SKR som gott exempel och beskrivs bl.a i Ekonomirapporten december 2022.

WHO menar att följande områden har betydelse för städers möjligheter att vara äldrevänliga:

- ✓ Bostäder
- ✓ Social delaktighet
- ✓ Respekt och social inkludering
- ✓ Ta tillvara äldre som resurs
- ✓ Kommunikation och information
- ✓ Samhällsstöd och service
- ✓ Utomhusmiljöer och byggnader
- ✓ Transport

Vid utveckling av åtgärder med syfte att skapa förutsättningar för hälsosamt åldrande rekommenderar WHO att åtgärderna riktas mot seniorgrupper indelade efter deras biologiska ålder i stället för kronologiska ålder. Med biologisk ålder avses hur långt gången en individ är i åldrandeprocessen och vilken grad av funktionsnedsättning den har som följd. WHO delar in den biologiska åldern i tre perioder. En period med relativt hög och stabil funktionsförmåga, en period med minskande funktionsförmåga och en period av betydande förlust av funktionsförmåga. Det ska poängteras att seniorers livsbanor kan se olika ut och behöver inte vara kontinuerligt nedåtgående. Att skapa förutsättningar för hälsosamt åldrande har WHO beskrivit som vilket fokus som vård- och omsorgssystemet behöver ha beroende på vilken period i det biologiska åldrande seniorer befinner sig i.

Tänkbara åtgärder i Hallstahammars kommun som bidrar till måluppfyllnad:

- Fördjupa kunskaper och faktaunderlag kring hur skillnaderna i hälsa ser ut mellan olika sociala grupper och mellan olika geografiska områden, för att kunna identifiera



Samverkansbehov med viktiga intressenter och sätta in åtgärder som lyfter de mest utsatta områdena.

- Arbeta med ett hälsofrämjande arbete riktat mot barn och unga utifrån områdesbaserade analyser, vilket har en tydlig koppling till den regionala utvecklingsstrategin och samverkan med regionen.
- Satsningar på fysisk aktivitet bland barn och unga och hitta former för att få in detta i barn och ungas vardag som komplement till det föreningsdrivna arbetet.
- Fortsätta arbeta med och utveckla det förebyggande arbetet för målgruppen äldre riktat mot såväl hälsofrämjande åtgärder som olycksförebyggande arbete.
- Friluftsliv – tillgängliggörande av miljöer för friluftsliv gynnar möjligheter till fysisk aktivitet och rekreation. Fortsätta med att integrera det arbetet inom ramen för kommunens attraktionsstrategi.
- Tillgodose miljöer för uteundervisning och ökad fysisk aktivitet i anslutning till skolor. Se även mål 15 om grön infrastruktur.
- Riktad tillsyn enligt miljöbalken med fokus på akustik i utbildningslokaler.

Sammantaget ligger den största utmaningen lokalt i att hälsan är ojämnt fördelad, då det finns relativt stora skillnader mellan kön, olika geografiska områden, samt mellan utrikes och inrikes födda. Det forskning och undersökningar visar är hemförhållanden och uppväxtvillkor är viktiga faktorer som påverkar förutsättningarna för en god hälsa. Barn och unga som växer upp under goda uppväxtvillkor som främjar deras utveckling, inlärning och hälsa har bättre förutsättningar för en god hälsa såväl under uppväxtåren som i vuxen ålder. Miljön i hemmet är en viktig faktor som påverkar barns och ungas hälsa under uppväxten och senare i livet och goda hemförhållanden minskar risken för en rad olika hälsoproblem och riskbeteenden hos barn och unga.



Mål 4 God utbildning för alla

Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla

Sverige har ett väl utbyggt utbildningssystem med avgiftsfri utbildning, en hög utbildningsnivå och en stark tradition av folkbildning. Den svenska skolan lider dock av bristande likvärdighet mellan skolor, lärarbrist och skillnader i resultat mellan pojkar och flickor.

Delmål

- 4.1 Senast 2030 säkerställa att alla flickor och pojkar fullbordar avgiftsfri och likvärdig grundskole- och gymnasieutbildning av god kvalitet som leder till relevanta och ändamålsenliga kunskaper.
- 4.2 Senast 2030 säkerställa att alla flickor och pojkar har tillgång till förskola av god kvalitet som ger omvårdnad och förbereder dem för att börja grundskolan.
- 4.3 Senast 2030 säkerställa alla kvinnor och män lika tillgång till yrkesutbildning och eftergymnasial utbildning, inklusive högskoleutbildning, av god kvalitet till en överkomlig kostnad.
- 4.4 Till 2030 väsentligen öka det antal ungdomar och vuxna som har relevanta färdigheter, däribland tekniska färdigheter och yrkeskunnande, för sysselsättning, anständigt arbete och entreprenörskap.
- 4.5 Senast 2030 avskaffa skillnaderna mellan könen inom utbildningsområdet och säkerställa lika tillgång till utbildning och yrkesutbildning på alla nivåer för utsatta personer, inklusive personer med funktionsnedsättning, ursprungsfolk och barn som lever under utsatta förhållanden.
- 4.6 Senast 2030 säkerställa att alla ungdomar och en väsentlig andel av alla vuxna – både män och kvinnor – lär sig läsa, skriva och räkna.
- 4.7 Senast 2030 säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling, bland annat genom utbildning för hållbar utveckling och hållbara livsstilar, mänskliga rättigheter, jämställdhet, främjande av en kultur av fred, icke-våld och globalt medborgarskap samt värdesättande av kulturell mångfald och kulturens bidrag till hållbar utveckling.
- 4.a Bygga och förbättra utbildningsmiljöer som är anpassade för barn och personer med funktionsnedsättning, samt tar hänsyn till jämställdhetsaspekter och därmed erbjuder en trygg, fredlig, inkluderande och ändamålsenlig lärandemiljö för alla.
- 4.b Till 2020 väsentligen öka antalet stipendier i världen som kan sökas av personer från utvecklingsländer, i synnerhet de minst utvecklade länderna, små önationer under utveckling



och afrikanska länder, för studier inom högre utbildning, inklusive yrkesutbildning samt informations- och kommunikationstekniska, tekniska, ingenjörsvetenskapliga och naturvetenskapliga program, i utvecklade länder och andra utvecklingsländer.

4.c Till 2030 väsentligen öka tillgången på utbildade lärare, bland annat genom internationellt samarbete kring lärarutbildning i utvecklingsländerna, särskilt de minst utvecklade länderna och små önationer under utveckling.

Nationella utmaningar

Agenda2030-delegationen har identifierat sju utmaningar för Sveriges del kopplat till mål 4:

- Bristande likvärdighet mellan skolor.
- Kunskapsskillnader mellan flickor och pojkar.
- Unga som varken arbetar eller studerar.
- Lärarbrist och ett behov av att stärka lärarens profession och kompetens.
- Behov av att stärka utbildning för hållbar utveckling.
- Behov av validering av kompetenser erhållna genom icke-formellt lärande.
- Minskat svenskt bistånd till utbildning samtidigt som ett finansieringsgap för utbildning råder globalt.

Lokal analys

Mål 4 handlar om hela kedjan i utbildningssystemet. Utbildning är en grundläggande mänsklig rättighet. Forskning visar att inkluderande utbildning av god kvalitet för alla är en av de viktigaste grunderna för välbefinnande, hälsa och jämställdhet i varje samhälle. Utbildningssystem måste möta människors behov under hela livet. Alla könsbaserade skillnader i tillgång till utbildning måste avskaffas och alla, inklusive personer med funktionsnedsättning, måste ges likvärdig tillgång till alla utbildningsnivåer och möjlighet till ett livslångt lärande. Att säkerställa en god utbildning till alla barn är ett viktigt hållbarhetsmål då en ökad utbildningsnivå och måloppfyllelse skapar förutsättningar för att utveckla ett hållbart samhälle. Utbildning är en avgörande faktor för att alla ska få en god hälsa och ett liv med god livskvalitet. Behovet av att stärka och jämna ut förutsättningarna i hela skolsystemet understryks i Skolkommissionens slutbetänkande från 2017. Från och med hösten 2018 omfattar skolplikten också förskoleklass. Förskola, grundskola, gymnasium och delar av vuxenutbildningen är ett kommunalt ansvar som finansieras med kommunala skattemedel och drivs av både kommunala och fristående huvudmän. En god utbildning är en viktig förutsättning för utveckling av samhället och är en nyckelfaktor för att barn och unga ska lyckas i framtiden. Fullföljda studier har stor betydelse för hälsan, även i vuxen ålder.

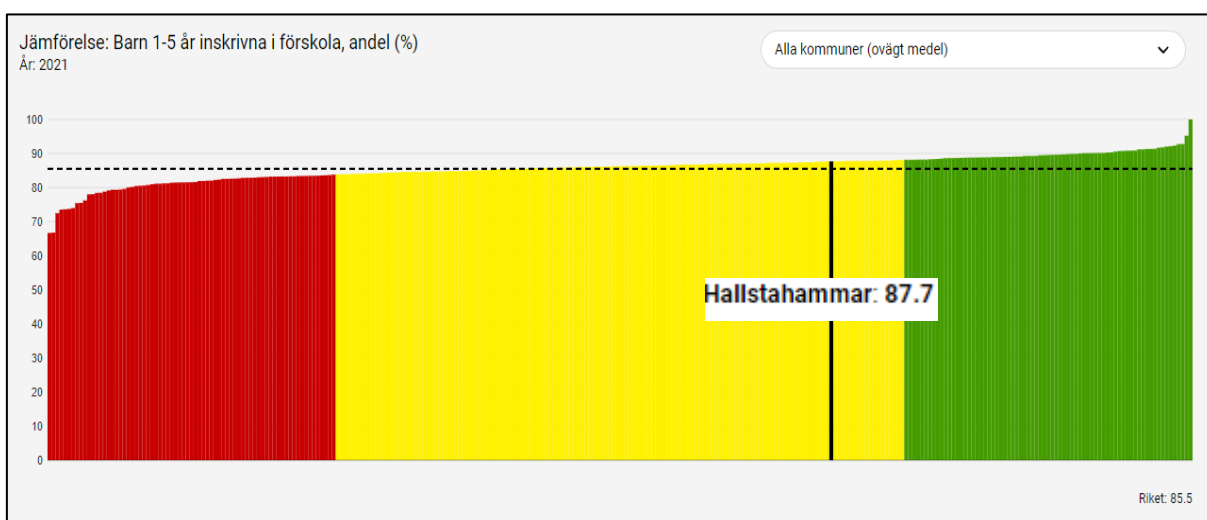
Förskolan

Förskolan fortsätter att utveckla verksamheten framgångsrikt. Särskilt framgångsrika områden är språkutveckling och den pedagogiska miljön. Förskolans nationella styrdokument har fått ett



ökat genomslag i verksamheten, vilket inneburit en starkare betoning på läroplansområdet, utveckling och lärande. Förskolans läroplan innehåller strävansmål, alltså mål som beskriver önskvärda processer snarare än färdiga resultat. Det innebär att resultaten inte går att särskilja från processen i förskolan. Därför redovisas områden och arbetssätt i förskolan som i olika sammanhang bedömts som framgångsrika i verksamhetsplaner och andra utvärderingar som tagits fram under åren. Det finns få framtagna indikatorer för att bedöma kvaliteten i förskolorna. Exempel på underlag som används för att följa upp verksamhetens resultat är självskattningar och föräldraenkäten.

I Hallstahammars kommun är 87,7% barn mellan 1-5 år inskrivna på förskolan år 2021, riket har en medelsnitt på 85,5%.



Andel inskrivna i förskolan skiljer sig dock mellan olika områden i kommunen och mellan olika grupper. Området med lägst andel inskrivna barn är Barnängen-Nibble, där 81 % är inskrivna och högst andel är Kolbäck centrum där 95 % är inskrivna. Om vi även tittar på inrikes födda och utrikes födda så är skillnaden än större. Bland utrikes födda är det endast ca 60 % av barnen som är inskrivna i förskolan i området runt Barnängen, Nibble och södra delarna av Hallstahammars centrum.

Riksdagen beslutade att anta propositionen 2021/22:132 om förskola för fler barn. Det innebär förändringar i skollagen som syftar till att öka deltagandet i förskolan. Lagändringarna ska börja tillämpas från och med juli 2023. Bland annat ska varje hemkommun vara skyldig att genom uppsökande verksamhet ta kontakt med vårdnadshavare till barn mellan 3-5 år som inte har en plats i förskolan och informera om förskolans syfte och barnets rätt till förskola. Det ska också bli obligatoriskt för hemkommunen att erbjuda förskola och reservera en plats till barn som har bott i Sverige en kort tid. Hemkommunen ska även sträva efter att erbjuda förskoleplats till andra barn som har behov av förskola för en bättre språkutveckling i svenska.

Utredningen som föregått ändringarna pekat på att om fler barn får ta del av förskolans positiva effekter kan fler ges bättre förutsättningar för personlig utveckling och minskad risk att hamna i utanförskap senare i livet. De grupper som har lägst deltagande i förskolan är barn med svag

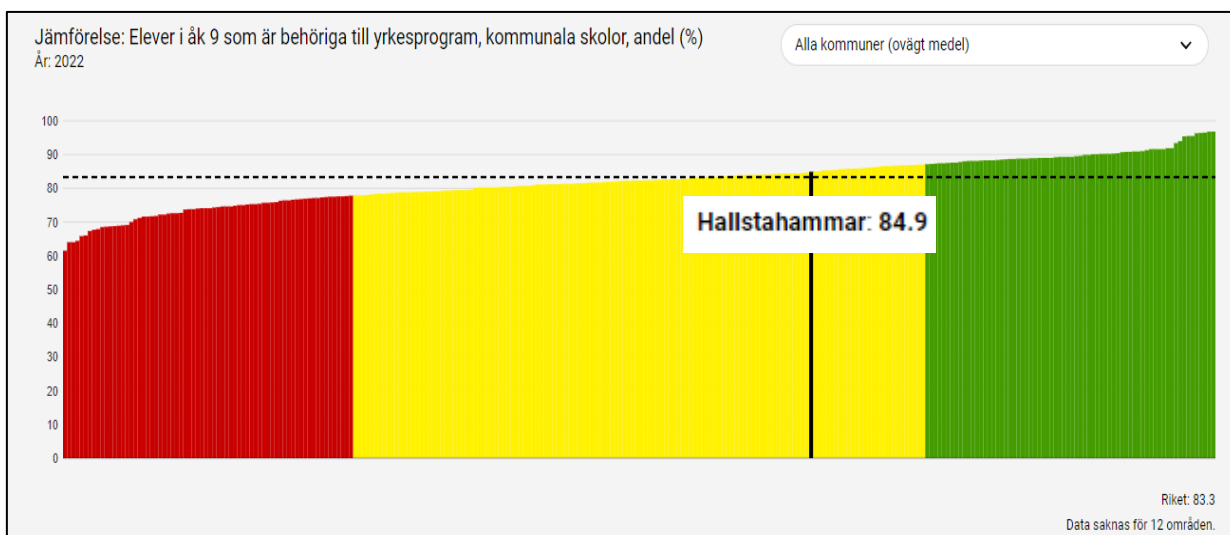


socioekonomisk bakgrund och barn med utländsk bakgrund, vilket kan leda till ökad segregation. Ett högre deltagande i förskolan kan i stället minska och motverka den socioekonomiska segregationen i samhället. Ökat deltagande i förskolan är alltså positivt såväl för barns utveckling och lärande som för hela samhället. (Proposition 2021/22:132 Förskola för fler barn.)

År 2021 var 93,7% av alla barn mellan 3-5 år inskrivna i förskolan i Hallstahammars. I antal handlar det om ca 37 barn som står utanför förskolan. Barn- och utbildningsförvaltningen ser över hur de nya lagändringarna ska implementeras för att deltagandet i förskolan ska öka.

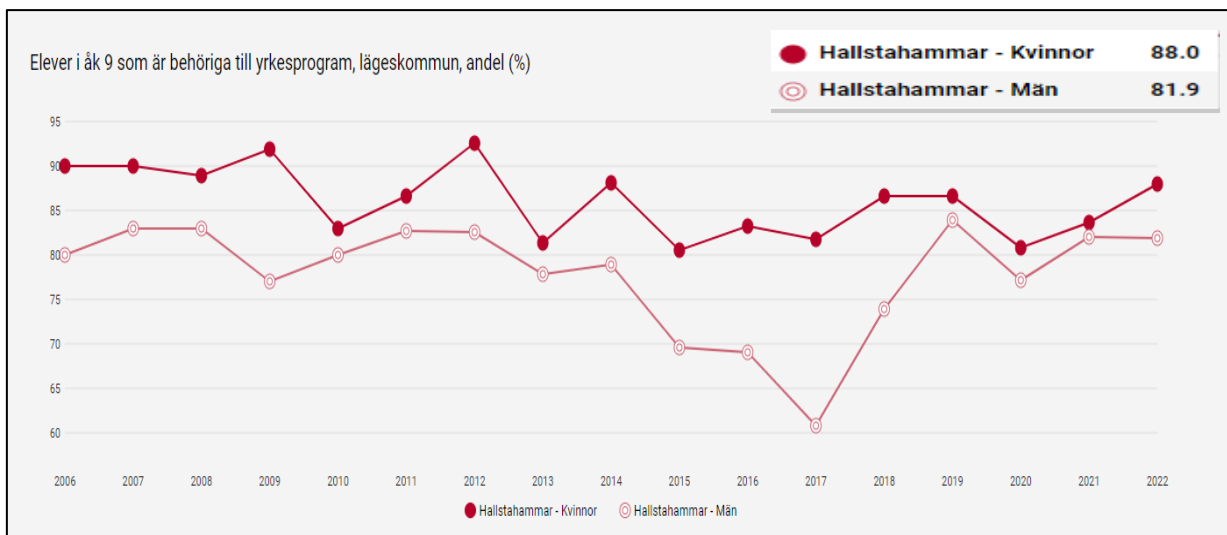
Grundskolan

Sverige har sammantaget ett väl utbyggt utbildningssystem med skolplikt och avgiftsfri utbildning sedan länge, trots detta finns det utmaningar. Bristande likvärdighet, kunskapskillnader mellan flickor och pojkar och brist på lärare är några av dem. Det saknas också en samlad bild av hur utbildning för hållbar utveckling ser ut i svenska skolor (riktning mot en hållbar välfärd, SOU Fi 2016:01). Hallstahammar särskiljer sig inte i denna utveckling, betygsresultaten skiljer sig mellan flickor och pojkar och behörigheten till yrkesgymnasiet ligger lite högre än medelsnittet för riket år 2022. Skolans mål är att alla elever ska ha godkända betyg och vara behöriga att söka en gymnasieutbildning och det ska vara hållbart över tid. Hallstahammar har under flera år haft låga skolresultat, men under läsåret 2021–2022 har grundskolan höjt kunskapsresultaten och förhoppningsvis skapat bättre förutsättningar för fler ungdomar. De förbättrade resultaten har delvis en koppling till en förbättrad kvalitet på undervisningen genom ett gott pedagogiskt ledarskap med fokus på undervisning där rektorer och förstelärare coachat lärarna med bl a lektionsstrukturer samt systematisk elevhälsoarbete. Resultaten varierar mellan skolorna och det finns skillnad mellan pojkars och flickors resultat. Utfallet för elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram visar resultat 84,9 % (2022), det är en ökning med 2 % i förhållande till 2021.





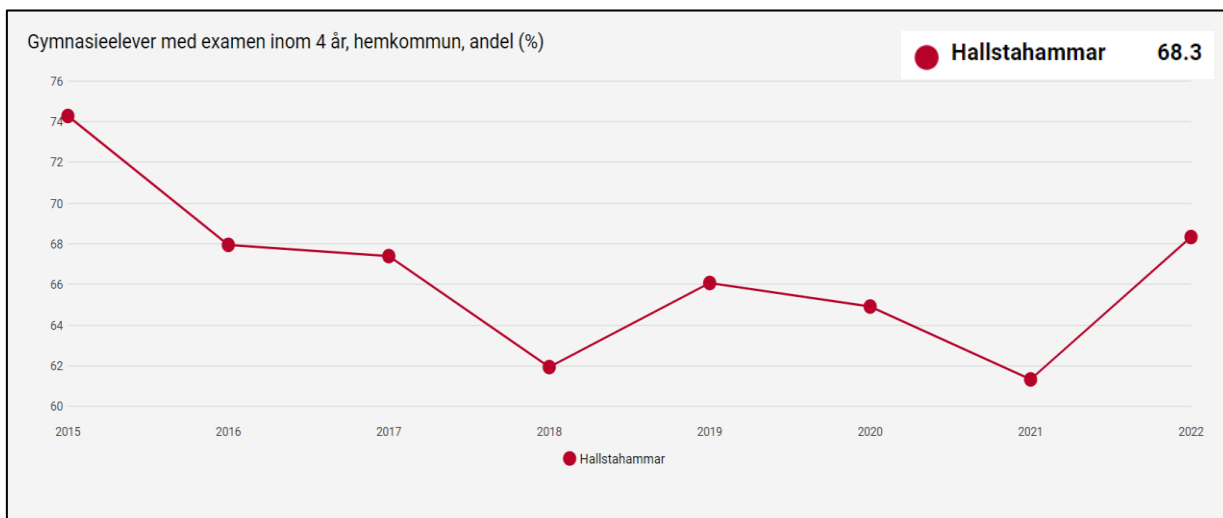
När det gäller behöriga till yrkesprogram finns det även där skillnader mellan olika bostadsområden. Spridningen sträcker sig från 57 % i området Barnängen-Nibble till 100 % i ytterområdena runt Kolbäck (Lyckhem, Vänsta, Kyrkbyn).



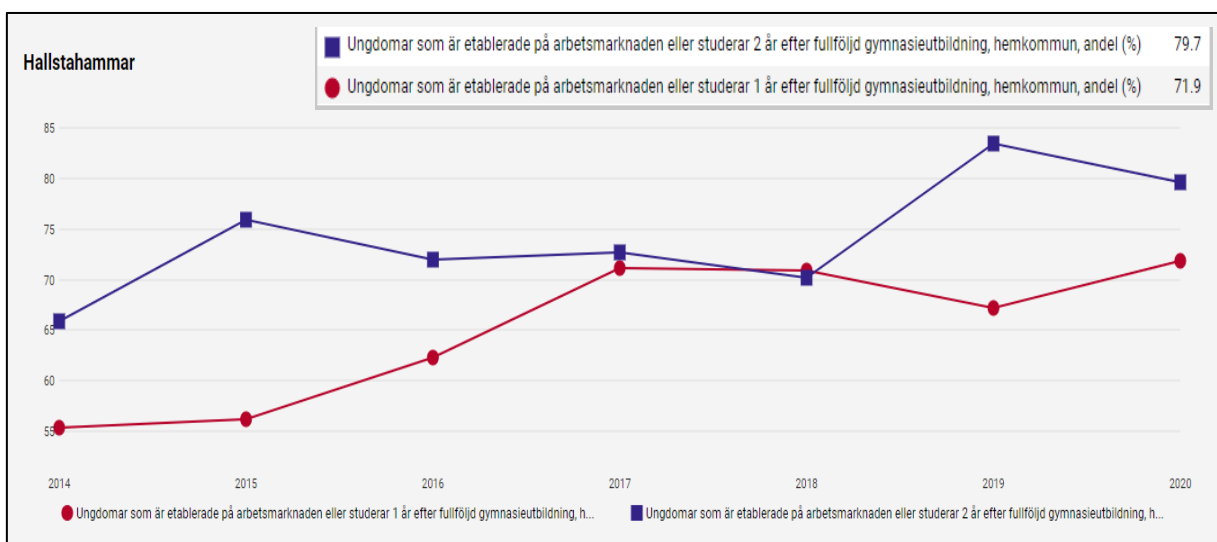
Gymnasiet

I Hallstahammar har vi ca 600 gymnasieelever. Kommunens gymnasieelever får sin utbildning i andra kommuner, och de allra flesta eleverna går i Västerås, i kommunala- eller friskolor. Till hösten 2021 startades en liten gymnasieenhet i Hallstahammar som erbjuder introduktionsprogram med inriktning individuellt alternativ (IMA) och språkinträdning (IMS). IMA och IMS i Hallstahammar riktar sig till elever som behöver läsa in grundskoleämnen samt få behörighet till ett nationellt gymnasieprogram, yrkesutbildning inom VUX eller för att komma vidare till arbete. Under läsåret 2021–2022 har 36 elever varit inskrivna på de nystartade introduktionsprogrammen. Satsningen har varit mycket lyckad. Efter första läsåret har 9 elever blivit behöriga till nationellt program på gymnasiet och 2 elever till yrkesutbildning inom vuxenutbildningen.

Att fullfölja den grundläggande utbildningen är en viktig faktor för minskad ojämlikhet och att fullfölja gymnasiet är kanske den viktigaste faktorn för att sedan lyckas etablera sig i samhället, uppnå egen försörjning och delta i utvecklingen. Andelen gymnasieelever som uppnår examen inom 4 år var 2022 68,3% vilket är en ökning i förhållande till föregående år.



Den senaste statistiken för ungdomar som är etablerade på arbetsmarknaden eller studerar efter 1 år eller 2 år efter fullföljd gymnasieutbildning är från 2020. Se nedan.



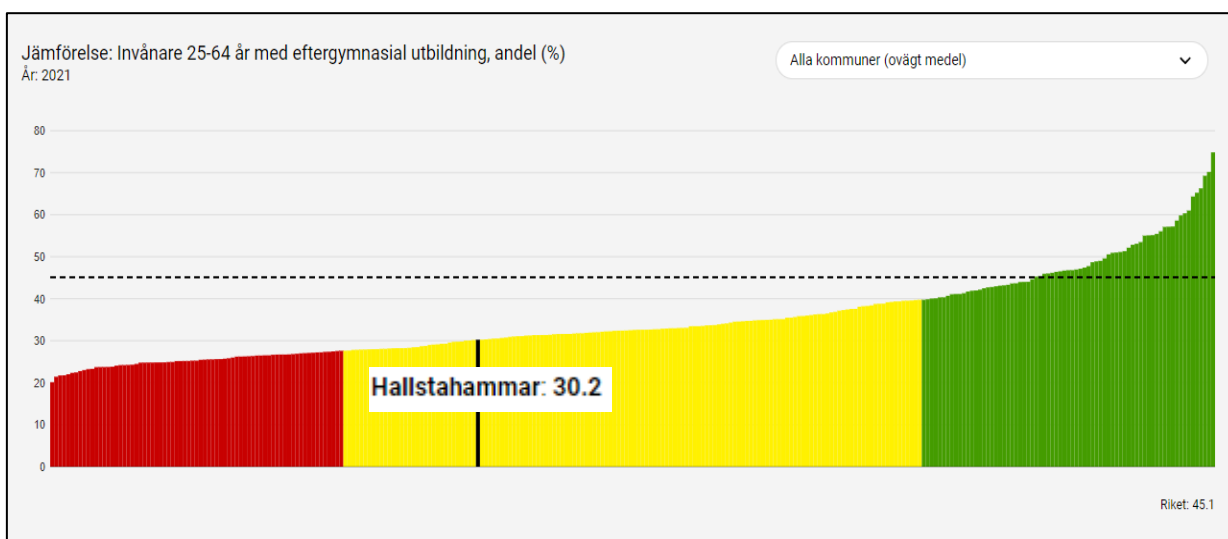
Elever som inte går i gymnasiet ingår i Kommunens aktivitetsansvar. Aktivitetsansvaret innebär att kommunen löpande under året ska hålla sig informerad om hur kommunens ungdomar är sysselsatta. Statistiken för läsåret 2021–2022 publicerades på Skolverket i december 2022. Den visar att 77,1% av ungdomarna inom KAA deltagit i minst en åtgärd vilket är en ökning i förhållande till föregående läsår då siffran var 68,6%.

Utbildningsnivå

Skolverkets studie (Rapport 467 2018) ”Analyser av familjebakgrundens betydelse för skolresultaten och skillnader mellan skolor - En kvantitativ studie av utvecklingen över tid i slutet av grundskolan” visar att föräldrarnas utbildningsnivå har den största betydelsen för



betygsresultaten. Föräldrars utbildningsbakgrund är en av de starkaste faktorerna som påverkar elevers studieresultat och barn till föräldrar med lägre utbildningsnivå får generellt sämre betyg i jämförelse med barn till högutbildade föräldrar. Andelen invånare 25–64 år med eftergymnasial utbildning i Hallstahammar låg år 2021 på drygt 30% vilket ligger under rikets medelsnitt (45,1%). Enligt forskning kan kommunen minska skillnaderna genom att stötta upp i de kommunala verksamheterna i kompensatoriska syften. Detta kan göras genom att bland annat erbjuda kreativa och inkluderande lärmiljöer, mer fysisk aktivitet och skapa ett bra arbetsklimat för skolpersonal.



När det gäller andel invånare med eftergymnasial utbildning finns en tydlig skillnad mellan könen, där kvinnors utbildningsnivå är avsevärt högre än männens (38 % mot 23%). Det finns även tydliga skillnader även här mellan olika bostadsområden i kommunen. Lägst andel med eftergymnasial utbildning har området Barnängen med 19 % och högst andel har Strömsholm-Herrskogen med 44 %.

Vuxenutbildning

Kommunen ska tillhandahålla kommunal vuxenutbildning till sina medborgare i syfte att stödja och stimulera vuxna till ett livslångt lärande. Den kommunala vuxenutbildningen är ett utbildningsalternativ för dem som av olika anledningar behöver komplettera sina kunskaper och meriter på grund- eller gymnasieskolenivå eller som behöver gå utbildning i svenska för invandrare. Svenska för invandrare, svenska som andraspråk (grundnivå) samt vårdbiträdes/undersköterskeutbildning bedrivs i egen regi. Detta inbegriper allt ifrån hela program till validering av kompetenser och enstaka kurser.

Utbildning på grundläggande nivå är till för elever som behöver läsa in, komplettera eller repetera grundskolans ämnen och kurser. Utbildningen ska ge de kunskaper som behövs för att delta i samhälls- och arbetslivet. För närvarande läser ca: 25 elever, hälften kvinnor och hälften män, på grundläggande nivå



Vuxenutbildning på gymnasial nivå vänder sig till elever som vill komplettera sin gymnasieutbildning eller läsa in behörighet till högskolan. Gymnasial vuxenutbildning riktar sig även till elever som vill få sina kunskaper validerade eller som vill lära sig ett nytt yrke. I dagsläget läser ca: 220 elever på gymnasial nivå hos olika externa anordnare. Cirka 2/3 av eleverna är kvinnor.

SFI-utbildning är utbildning för elever som inte har svenska som modersmål och som behöver förbättra sina kunskaper i det svenska språket. Verksamheten för SFI har i nuläget ca: 100 elever varav 2/3 är kvinnor. Ett fåtal läser SFI-flex vilket är en möjlighet för dem som arbetar eller har andra sysslor och inte kan läsa i vanlig schemagrupp på dagtid.

Kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning på grundläggande nivå samt kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning på gymnasial nivå riktar sig till vuxna med intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada.

Till utmaningarna framåt hör sammanfattningsvis:

- Förstärka arbetet med att alla elever inom grundskolan får samma förutsättningar att nå målen i skolan. Fortsätta utveckla arbetet för full skolnärvaro och nyttja effektiva metoder för tidiga insatser vid frånvaro.
- Utbildningsnivån är en utmaning lokalt men även regionalt. Den behöver dels höjas på en generell nivå, men framför allt behöver en större andel fullgöra gymnasieutbildning vilket är en grundförutsättning för att lyckas i hela kedjan utbildning – arbete – egenförsörjning.
- Kunskapsskillnaden mellan flickor och pojkar, att höja kunskapsresultaten.
- Öka likvärdigheten, att samtliga barn och elever ska få lika möjligheter till lärande oavsett förutsättningar och bakgrund.
- Öka antalet kvalificerad och behörig personal,
- Säkerställa att utbildnings- och lärmiljöer är tillgängliga och kan inkludera alla barn och elever utifrån deras behov och förutsättningar.
- Höja behörighet till gymnasiet efter grundskolan och att fullfölja gymnasieutbildningen är en viktig förutsättning och en bas för det fortsatta livet.

Ovannämnda utmaningar föreligger också nationellt och återspeglas även i Hallstahammar.



Mål 5 Jämställdhet

Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt

Jämställdhet är ett mål i sig liksom en förutsättning för hållbar och fredlig utveckling. Jämställdhet uppnås när kvinnor och män, flickor och pojkar har lika rättigheter, villkor, möjligheter samt makt att själva forma sina liv och bidra till samhällets utveckling. Flickor och kvinnor ska ha makt över sina egna liv och bestämma över sina egna kroppar. Alla former av våld mot kvinnor och flickor drabbar såväl individ som samhälle och utgör ett hinder för jämställdhet och hållbar utveckling.

Sverige ligger, tillsammans med de övriga nordiska länderna, i framkant i arbetet med jämställdhet vid internationella jämförelser. Trots det finns utmaningar kvar i Sverige och stora utmaningar globalt innan målet är nått. Att stärka kvinnors och flickors rättigheter är ett effektivt sätt att bekämpa fattigdom och skapa förutsättningar för fredliga samhällen.

Delmål

- 5.1 Avskaffa alla former av diskriminering av alla kvinnor och flickor överallt.
- 5.2 Avskaffa alla former av våld mot alla kvinnor och flickor i det offentliga och privata rummet, inklusive människohandel, sexuellt utnyttjande och andra typer av exploatering.
- 5.3 Avskaffa alla skadliga sedvänjor, såsom barnäktenskap, tidiga äktenskap och tvångsäktenskap samt kvinnlig könsstympning.
- 5.4 Erkänna och värdesätta obetalt omsorgs- och hushållsarbete genom att tillhandahålla offentliga tjänster, infrastruktur och socialt skydd samt genom att främja delat ansvar inom hushållet och familjen, i enlighet med vad som är nationellt lämpligt.
- 5.5 Tillförsäkra kvinnor fullt och faktiskt deltagande och lika möjligheter till ledarskap på alla beslutsnivåer i det politiska, ekonomiska och offentliga livet.
- 5.6 Säkerställa allmän tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och reproduktiva rättigheter i enlighet med överenskommelserna i handlingsprogrammet från den internationella konferensen om befolkning och utveckling, Pekingplattformen samt slutdokumenten från respektive översynskonferenser.
 - 5.a Genomföra reformer för att ge kvinnor lika rätt till ekonomiska resurser, möjlighet att äga och kontrollera mark och andra former av egendom samt tillgång till finansiella tjänster, arv och naturresurser, i enlighet med nationell lagstiftning.
 - 5.b Öka användningen av gynnsam teknik, i synnerhet informations- och kommunikationsteknik, för att främja kvinnors egenmakt.



5.c Anta och stärka välgrundad politik och genomförbar lagstiftning för att främja jämställdhet och öka alla kvinnors och flickors egenmakt på alla nivåer.

Nationella utmaningar

Det övergripande målet för den svenska jämställdhetspolitiken är att män och kvinnor ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Sex delmål har identifierats för det nationella arbetet: en jämn fördelning av makt och inflytande, ekonomisk jämställdhet, jämställd utbildning, jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet, jämställd hälsa samt att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Agenda 2030-delegationen har identifierat följande nationella utmaningar:

- Mäns våld mot kvinnor.
- Lägre löner och pensioner för kvinnor än män.
- Hälsoskillnader mellan kvinnor och män.
- Ojämn fördelning av tid spenderad på obetalt hem- och omsorgsarbete.
- Kunskapsskillnader mellan flickor och pojkar.
- Färre kvinnor än män i chefspositioner och i börsnoterade bolagsstyrelser.
- Den åtstramade anhörginvandringen slår hårt mot kvinnor och flickor.

Lokal analys

Kommunen har genom sina grunduppdrag goda möjligheter att främja jämställdhetsarbetet. Några exempel på det är att identifiera och arbeta med mäns våld mot kvinnor. Socialtjänsten har även en nyckelroll i stöd till våldsutsatta kvinnor. Genom kommunal samhällsplanering och strategisk utveckling har kommunen en viktig roll när det gäller jämställda offentliga miljöer och främjandet av jämställdhet i samhället.

I ett länsperspektiv är jämställdhetsarbetet prioriterat. Länsstyrelsen Västmanland har bland annat tagit fram en regional strategi för jämställdhetsintegrering och organiserat det regionala arbetet i ett övergripande jämställdhetsråd, samt fokusgrupper kopplade till rådet med utgångspunkt i de nationella delmålen för jämställdhet. Hallstahammars kommunfullmäktige har beslutat om att arbeta utifrån den regionala strategin. Jämställdhetsintegrering som metod innebär att integrera jämställdhetsdimensionen i all den verksamhet vi utför i vardagen. Det är i vår vardag, i mötet med kommuninvånare, företag, brukare, elever osv som jämställdhet kan förverkligas.

Ett centralt område kopplat till mål 5 är vikten av ett aktivt våldsförebyggande arbete. Mäns våld mot kvinnor är ett globalt samhällsproblem, ett demokratiskt problem, ett hinder för jämställdhet och jämlikhet, en kränkning av de mänskliga rättigheterna och därför även ett hinder för socialt hållbar utveckling. Våld har stor påverkan på den fysiska och psykiska hälsan för den som utsätts, men också för exempelvis barn och anhöriga som bevittnar våldet. Våldet försvårar livssituationen för alla inblandade och har stora samhällsekonomiska konsekvenser. Det utgör därmed också ett tydligt hinder för hållbar utveckling inom kommunens olika



målområden. Socialtjänsten har ett ansvar för att ta ett helhetsgrepp när det förekommer våld i en familj. Hela familjen ska få den hjälp och det stöd som behövs.

Insatser riktade till våldsutövare är en viktig del av arbetet med att förebygga och motverka våld. Målet är att få våldet att upphöra. Kommunernas ansvar för våldsutövare förstärktes i och med den nya bestämmelsen i 5 kap. 11 a§ SoL som infördes i augusti 2021. Bestämmelsen innebär ett krav på socialtjänsten att verka för att personer som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende. Samverkan med polis är centralt i arbetet. Våldsutövande ska t.ex erbjudas stöd när ett polisingripande sker eftersom benägenheten att ta emot hjälp sannolikt är som störst då. I allt arbete med våldsutövare ska säkerheten för de som är våldsutsatta och deras närstående beaktas särskilt. Från och med årsskiftet 22/23 tar kommunen över verksamheten för stöd till våldsutövare i egen regi, tidigare var Hallstahammar anslutna till en länsgemensam verksamhet.

Vidare handlar våld i samhället långt ifrån om ”bara” det fysiska våldet i form av sparkar och slag. För att lyckas i det preventiva arbetet mot våld måste man se på våld ur ett helhetsperspektiv och väga in alla nivåer i den så kallade våldspyramiden. Det vill säga allt från psykiska och verbala kränkningar till det fysiska våldsutövandet. En central problematik kopplat till våldsutövande i samhället är stereotypa normer kring kön, maskulinitetsnormer och machokultur.

I Hallstahammars kommun pågår olika former av våldspreventivt arbete, men inte som ett samlat och kommunövergripande arbete. Individ- och familjeomsorgen samordnar ett arbete kring kvinnofrid och våld i nära relationer. Förskola och skola arbetar med likabehandlingsplaner och åtgärder mot kränkande behandling. Polisen arbetar med våldsproblematiken dels operativt och då ofta i samverkan med socialtjänsten, men även på olika sätt i det brottsförebyggande arbetet. Genom att nyttja upparbetade samverkanskanaler mellan olika aktörer torde goda möjligheter finnas att koppla upp olika aktiviteter mot samma mål och inom en mer enhetlig modell. Nationella goda exempel från olika delar av Sverige, inte minst från Botkyrka kommun, visar att framgångsfaktorerna sällan handlar om att tilldela några större mängder extra resurser, utan om att växla om befintliga resurser och att anpassa arbetssätt.⁴

Under våren 2022 genomfördes en kartläggning av förekomsten av våld och våldsförebyggande arbete i våra verksamheter. Enkäten gick ut till alla som är tillsvidareanställda i Hallstahammars kommun. Svarsfrekvensen var 42 %. Från det insamlade materialet har vi nu tagit fram en nulägesbeskrivning om hur kommunens medarbetare upplever situationen med våld i de verksamheter som de arbetar inom. Resultatet visar att det finns mycket kunskap om våld, våldets mekanismer och metoder i vår organisation. Mer än hälften som svarat på enkäten har bra och mycket bra kunskaper om våld och dess mekanismer. Det finns medarbetare i kommunen som inte kommer i kontakt med våld i sin arbetsroll. Enkätsvaren visar också på en svår situation för många av kommunens medarbetare, då de omger sig i en vardag där de får uppleva både fysiskt våld, verbala hot och hat flera gånger per vecka. Sammantaget så finns det ett utbildningsbehov för att öka kunskapen på en generell nivå med både teori och praktiska verktyg att använda i vardagen. Det går också att utläsa från resultatet att det finns ett stort

⁴ <https://www.regeringen.se/artiklar/2017/05/valdsforebyggande-arbete-i-botkyrka-ger-effekt/>



behov att öka de personella resurserna för att kunna arbeta med förebyggande insatser i tidig ålder.

Tänkbara åtgärder i Hallstahammars kommun som bidrar till måluppfyllnad:

- Utveckla arbetet med jämställdhetsintegrering i samtliga verksamheter utifrån den regionala strategin, implementera jämställdhetsarbetet som en naturlig del i den verksamhet vi utför i vardagen.
- Arbeta med kunskapshöjande aktiviteter på olika nivåer i organisationen, säkerställa att samtliga medarbetare och förtroendevalda har en trygg grund i att kunna se och förstå hur jämställdhet.
- Stärka det våldspreventiva arbetet och ta ett helhetsgrepp. Arbeta enligt modellen Kommun fri från våld, där ett helhetsperspektiv är utgångspunkt och som bygger på en "hela-kommunen-ansats" där ett flertal aktörer arbetar med insatser på olika nivåer i samhället.



Mål 6 Rent vatten och sanitet för alla

Säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla

I Sverige är tillgången till vatten och sanitet god och uttaget av vatten i förhållande till tillgängliga resurser är totalt sett lågt. Sveriges största utmaningar bedöms vara att förbättra den bristande vattenstatusen i sjöar och vattendrag, samt att anpassa vattenförsörjningen till periodiskt mycket låga grundvattennivåer i delar av landet.

Vatten ger förutsättningar för en mängd ekosystemtjänster. Förutom att tillgodose ett livsnödvändigt behov av dricksvatten är hav, sjöar och vattendrag livsrum för en artrikedom som starkt bidrar till vår livsmedelsförsörjning. Vattenmiljöer är också värdefulla för möjligheten till friluftsliv och rekreation. Historisk användning av vattenresurser har exempelvis genom kraftverksdammar skapat vandringshinder för vattenlevande organismer, och utsläpp av avloppsvatten har påverkat vattenkvaliteten negativt. Vid exploatering av mark för bostadsbebyggelse och infrastruktur har våtmarker dikats ut, vilket påskyndar avledningen av vatten.

Delmål

- 6.1 Senast 2030 uppnå allmän och rättvis tillgång till säkert och ekonomiskt överkomligt dricksvatten för alla.
- 6.2 Senast 2030 säkerställa att alla har tillgång till fullgod och rättvis sanitet och hygien och att ingen behöver utträta sina behov utomhus. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt behoven hos kvinnor och flickor samt människor i utsatta situationer.
- 6.3 Till 2030 förbättra vattenkvaliteten genom att minska föroreningar, stoppa dumpning och minimera utsläpp av farliga kemikalier och material, halvera andelen obehandlat avloppsvatten och väsentligt öka återvinningen och en säker återanvändning globalt.
- 6.4 Till 2030 väsentligt effektivisera vattenanvändningen inom alla sektorer samt säkerställa hållbara uttag och en hållbar försörjning med sötvatten för att angripa vattenbristen och väsentligt minska det antal människor som lider av vattenbrist.
- 6.5 Senast 2030 genomföra en integrerad förvaltning av vattenresurser på alla nivåer, när så är lämpligt genom gränsöverskridande samarbete.
- 6.6 Senast 2020 skydda och återställa de vattenrelaterade ekosystemen, däribland berg, skogar, våtmarker, floder, akviferer och sjöar.
- 6.a Till 2030 utöka det internationella samarbetet och stödet för kapacitetsuppbyggnad till utvecklingsländerna inom vatten- och sanitetsrelaterade verksamheter och program, inklusive



genom tekniker för vatteninsamling, avsaltning, vattneffektivitet, rening av avloppsvatten, återvinning och återanvändning.

6.b Stödja och stärka lokalsamhällenas deltagande i arbetet med att förbättra vatten- och sanitetshanteringen.

Nationella utmaningar

Agenda2030-delegationen har identifierat sex utmaningar för Sveriges del kopplat till mål 6:

- Endast hälften av Sveriges sjöar och vattendrag uppnår kraven för god vattenstatus enligt EU:s vattendirektiv.
- Behov av ökat skydd av ekosystem och vattentäkter.
- Behov av att i våra vattendrag förbättra fria passager och återställa forssträckor.
- Förorening av vatten i form av kemikalier och näringsämnen.
- Hög konsumtion av importerade varor som bidrar till ohållbar vattenanvändning samt användning av farliga kemikalier i andra länder.
- Sjunkande, och periodiskt mycket låga, grundvattennivåer i sydöstra Sverige.

Lokal analys

Dricksvatten

I Hallstahammar är tillgången till kommunalt dricksvatten i huvudsak god. Avsaknaden av tillfredställande alternativ dricksvattenförsörjning (reservvattentäkt) gör vattentillgången över tid mera osäker. Skyddet av våra vattenresurser blir därmed extra angeläget. Ett förslag till reviderat vattenskyddsområde med tillhörande skyddsföreskrifter finns framarbetat. Detta förslag behöver dock antas politiskt innan en nödvändig skyddsnivå för vattentäkten kan säkerställas.

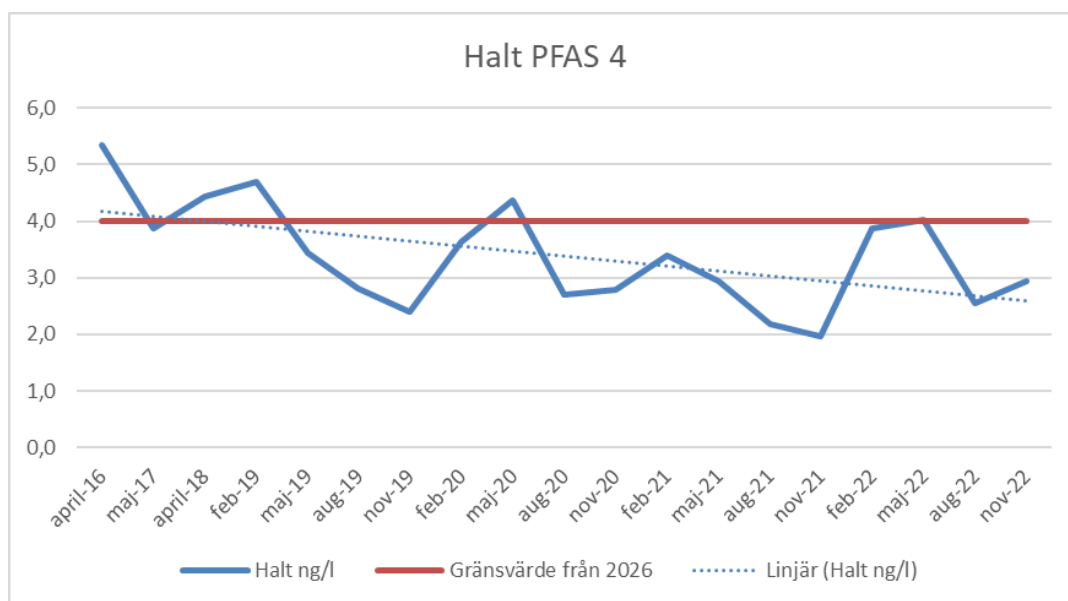
I takt med att invånarantalet ökar i kommunen, ökar också användningen av dricksvatten. Hur den framtida dricksvattenförsörjningen ska säkerställas blir därmed viktiga frågor i samband med bland annat översikts- och detaljplanering. Vid ökad vattenanvändning ökar dessutom belastningen på kommunens avloppsreningsverk (ARV). Åtgärder vid ARV kan framöver bli nödvändiga för att klara dels ökad belastning, dels ökade krav på reningsgrad för att minska påverkan på sjöar och vattendrag, så att god vattenstatus ska kunna uppnås. Läs vidare om detta under *Ramdirektiv för vatten*.

Spår av farliga ämnen, exempelvis perkloretylen och PFAS-ämnen, har noterats i det kommunala dricksvattnet.

Perkloretylen har använts som avfettningsmedel i industrin och som tvättkemikalie vid kemtvättar för textilier m.m. Vissa utredningar har genomförts för att försöka klarlägga om den tidigare kemtvätten vid Knektbacken bidragit till förekomsten av perkloretylen i dricksvattnet, men sannolikt är det industrins tidigare användning som i huvudsak ligger bakom. Sanering vid den tidigare kemtvätten planeras för tillfället för att möjliggöra framtida bostadsbebyggelse vid Knektbacken. Efter sanering minimeras risken för att den tidigare kemtvätten ska kunna påverka dricksvattenkvaliteten.

PFAS är s.k. högfluorerade ämnen som använts för impregnering av textilier, som rengöringsme-del och i brandsläckningsskum m.m. Enligt en riskbedömning från EU:s Livsmedelsmyndighet Efsa orsakar dessa ämnen bland annat förhöjt kolesterolvärde, sänkt födelsevikt och försämrad immunisering vid vaccination. Hälsoriskerna med PFAS-ämnen har uppgrederats under senare år.

Livsmedelsverket har beslutat om gränsvärde för PFAS i dricksvatten där två olika parametrar blir aktuella. Dels PFAS 4 med gränsvärde 4 ng/liter, samt dels PFAS 21 med gränsvärde 100 ng/liter. Gränsvärdet gäller från 2026. PFAS 4 omfattar summan av fyra olika PFAS-ämnen. Följande diagram visar uppmätta halter av PFAS 4 i dricksvatten i Hallstahammar mellan 2016–2022:



Även om trenden är nedåtgående så är det angeläget att fortsatt bevaka utvecklingen av PFAS-halten i det kommunala dricksvattnet och om möjligt spåra och motverka källan.

Periodvis uppstår problem med låga grundvattennivåer på landsbygden, med sinande enskilda vattentäkter som följd. Ur åtminstone ett krishanteringsperspektiv har kommunen ett ansvar för att alla invånare har tillgång till rent dricksvatten och i rimlig omfattning kan tillgodose behovet av sanitet och hygien. Samhällsplaneringen har därmed också ett ansvar för att bostads-bebyggelse uppförs på ett hållbart sätt och där vattenförsörjning kan tillgodoses. Historiskt har stora arealer våtmarker dikats ut för att öka produktionen inom de areella näringarna jord- och skogsbruk och för att möjliggöra exploatering. Bedömningar anger att uppemot 90 % av de ursprungliga våtmarkerna är utdikade. Om våtmarker återskapas i landskapet kan vatten kvarhållas och minska risken för låga grundvattennivåer. Återskapande av våtmarker bidrar också starkt till Mål 15.

Våren 2022 övergick ansvaret för driften av kommunens VA-anläggningar till Mälarenergi Vatten AB (VA-bolaget). Huvudmannaskapet ligger dock kvar på Hallstahammars kommun, tekniska nämnden. Utveckling av VA-anläggningar hänger starkt samman med bland annat



fysisk planering. Angeläget är därför att en dialogprocess fortlöpande upprätthålls mellan VA-bolaget och huvudmannen. Förändringar i lagstiftning medför att kommuner under 2023 måste framarbete en vattentjänstplan. Denna ska innehålla bland annat bedömningar om verksamhets-område för allmänt VA behöver utökas eller om VA i stället kan lösas med enskilda anläggningar. I bland annat denna fråga kommer en samverkan att behövas.

Ramdirektiv för vatten

I Hallstahammar finns totalt 10 vattenförekomster utpekade enligt EU:s ramdirektiv för vatten, 9 ytvattenförekomster (sjöar och vattendrag) och 1 grundvattenförekomst. I vattenarbetet beslutas om miljö kvalitetsnormer (MKN) för respektive vattenförekomst. Dessa anger det år som respektive vattenförekomst senast ska uppnå god vattenstatus eller potential.

Grundläggande är också ett generellt försämringsförbud som innebär att ingen enskild kvalitetsfaktor får försämrings. Detta kan påverka exempelvis kommunens förmåga till fysisk planering negativt. Det kan också innebära hinder att utöka befintliga verksamheter eller etablera nya.

Grundvattenförekomsten uppnår MKN *God kemisk grundvattenstatus* och *God kvantitativ status*. Ingen av våra 9 ytvattenförekomster uppnår MKN. De påverkanskällor som bidrar till försämrad status i våra ytvatten är i huvudsak utsläpp av näringsämnen från jordbruk och urban markanvändning, utsläpp från avloppsreningsverk och bristande konnektivitet till följd av vattenkraft. Kvalitetsfaktorn konnektivitet beskriver möjligheten till spridning och fria passager för djur, växter, sediment och organiskt material i uppströms och nedströms riktning, samt från vattenförekomsten till omgivande landområden.

Vattenkraftens påverkan på Kolbäckån gör att god ekologisk status inte kan uppnås i vissa delar av vattendraget. Därför klassificeras dessa delar som kraftigt modifierade vatten där i stället god ekologisk potential ska uppnås senast ett visst datum. Vattenkraftens samhällsnytta gör att åtgärder som kraftigt försämrar elproduktionen bedöms orimliga. Åtgärder som förbättrar möjligheten för upp- och nedströmspassage för vattenlevande organismer kommer dock att behöva genomföras vid befintliga dammar med utgångspunkt i den nationella planen för omprövning av vattenkraften. I Hallstahammar kommer denna omprövningsprocess att genomföras med start 2027. Under 2023 inleds en samverkansprocess inför kommande omprövningar. Denna samverkan är viktig för att klargöra konfliktpunkter och minimera eventuella negativa effekter av kommande förändringar. Hallstahammars kommun och Mälarenergi Vattenkraft AB har samverkat i ett LONA-projekt kring upprättande av förslag till lämpliga lösningar vid befintliga vattenkraftverk och dammar. Dammar som inte fyller någon funktion för kraftproduktion föreslås rivas ut. Även nedläggning och utrivning av Sörstafors vattenkraftverk föreslås.

Vattenmyndigheten framarbetar och uppdaterar löpande program över administrativa åtgärder som kommuner behöver genomföra för att god status ska kunna uppnås i våra yt- och grundvatten-förekomster. Dessa åtgärdsprogram är bindande för kommuner och omfattar såväl tillsyn som fysisk planering m.m. I Vatteninformationssystem Sverige (VISS) listas dessutom tänkbara specifika åtgärder för respektive vattenförekomst. Åtgärdstakten bedöms dock vara alldeles för låg. Havs- och vattenmyndigheten antyder att möjliga åtgärder för att nå MKN i tid behöver vara genomförda senast 2027. Förlängd tidsfrist för att nå MKN kommer sannolikt inte



att medges om inte skälet är naturliga orsaker, exempelvis att det tar tid för ett vattendrag att återhämta sig efter att åtgärder genomförts. I Hallstahammars behöver åtgärder främst vidtas som minskar övergödningen. Inom jordbrukssektorn behöver våtmarker och fosfordammar anläggas. Dagvattensystem behöver anpassas för att minska läckage av förorenande ämnen och för att hantera de högre flöden som förväntas genom pågående klimatförändringar. Åtgärder behövs som förbättrar reningskapa-citeten vid det kommunala ARV. I VISS redovisas att förbättrings-behovet vid ARV är 137 kg/år för totalfosfor och 1 150 kg/år för totalkväve.

I ett projekt som är gemensamt för kommuner inom Kolbäckens avrinningsområde och med stöd av Mälarens Vattenvårdsförbund, planerar Hallstahammars kommun att ansöka om statliga medel för att anställa en åtgärdssamordnare. En åtgärdssamordnare skapar engagemang kring vattenfrågor och bistår i processer där statliga medel söks för att genomföra fysiska förbättrings-åtgärder mot främst övergödning. Liknande upplägg har tillämpats i flera kommuner och där har åtgärdstakten ökat väsentligt.

Tänkbara åtgärder i Hallstahammars kommun som bidrar till måluppfyllnad:

- Löpande samverka med VA-bolaget i planering och utveckling av den allmänna VA-anläggningen.
- Fastställa förslag till reviderat vattenskyddsområde med tillhörande skyddsföreskrifter.
- Tillgodose behovet av reservvattentäkt.
- Utökad övervakning av farliga ämnen i grundvatten i vattenskyddsområdet.
- Genomföra översikts- och detaljplanering på ett sådant sätt att det bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas.
- Genomföra tillsyn enligt miljöbalken samt plan- och bygglagen på ett sådant sätt att det bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas.
- Med hjälp av statligt stöd anställa en åtgärdssamordnare som stärker engagemanget för Kolbäckens och tillsammans med berörda markägare och verksamhetsutövare, initierar och genomför åtgärder för att minska näringsbelastningen till vattenförekomster inom Kolbäckens avrinningsområde.
- Delta i samverkansprocessen vid genomförande av den nationella planen för omprövning av vattenkraften.



Mål 7 Hållbar energi för alla

Säkerställa tillgång till ekonomiskt överkomlig, tillförlitlig, hållbar och modern energi för alla

I Sverige råder god allmän tillgång till energi och andelen slutlig användning av förnybar energi är relativt hög, men utmaningarna för omställning till en långsiktigt hållbar energiproduktion och energianvändning är omfattande. Sveriges ambition är en fossilfri och förnybar energiförsörjning.

Delmål

7.1 Senast 2030 säkerställa allmän tillgång till ekonomiskt överkomliga, tillförlitliga och moderna energitjänster.

7.2 Till 2030 väsentligen öka andelen förnybar energi i den globala energimixen.

7.3 Till 2030 fördubbla den globala förbättringstakten vad gäller energieffektivitet.

7.a Till 2030 stärka det internationella samarbetet för att underlätta tillgång till forskning och teknik inom ren energi, inklusive förnybar energi, energieffektivitet samt avancerad och renare fossilbränslebaserad teknik, samt främja investeringar i energiinfrastruktur och ren energiteknik.

7.b Till 2030 bygga ut infrastrukturen och uppgradera tekniken för att leverera moderna och hållbara energitjänster till alla i utvecklingsländerna, i synnerhet de minst utvecklade länderna och små önationer under utveckling.

Nationella utmaningar

Agenda2030-delegationen har identifierat fem utmaningar för Sveriges del kopplat till mål 7:

- Fortsatt omställning av energisektorn till förnybar energi för ett långsiktigt hållbart energisystem.
- Fortsatt arbete med att ställa om till en fossilfri transportsektor och en biobaserad ekonomi.
- Fortsatt energieffektivisering.
- Ställa om till ett robust energisystem med hög leveranssäkerhet och konkurrenskraftiga priser.
- På global nivå dominerar energiförsörjningen fortfarande av olja, kol och gas, som tillsammans uppgår till drygt 80 procent.

Lokal analys

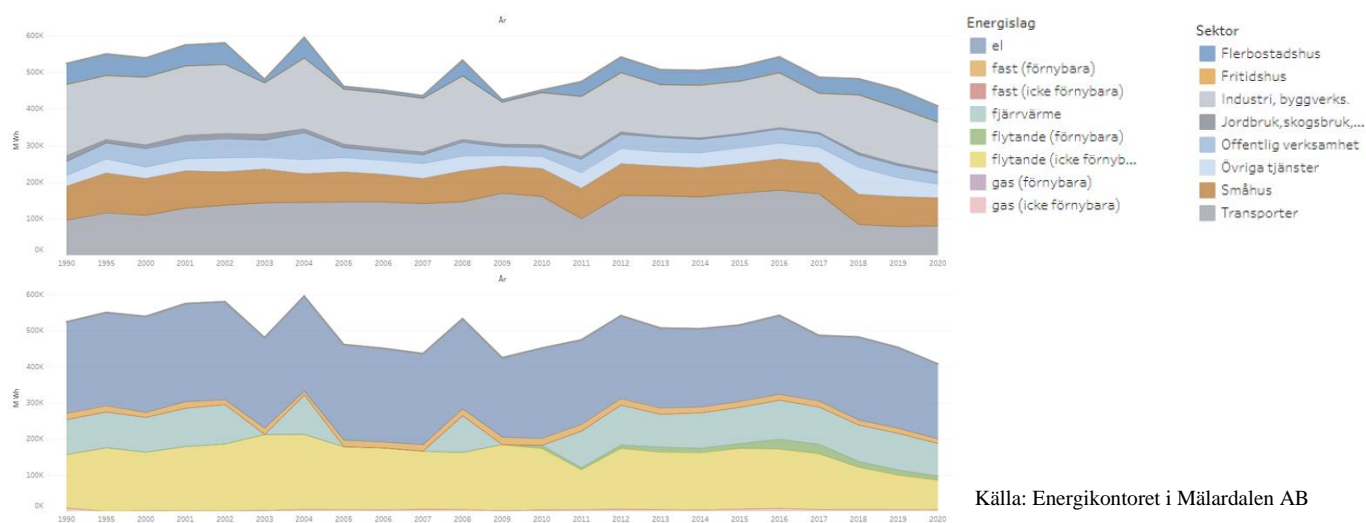
I Hallstahammars kommun har vi god tillgång på tillförlitlig energileverans. Mälarenergi levererar både el till hela kommunen och fjärrvärme till Hallstahammar och Kolbäck tätort. När det gäller tillförlitlig och modernt så är det elnätet som är flaskhalsen. Vi har i Hallstahammar,



som är en del av Mälarenergis elnät, liknande problem med effektleverans vissa tider som det är i andra delar av Sverige. Under 2021 och 2022 har vi upplevt väldigt höga energipriser, både på petroleumprodukter och el. De höga elpriserna är ett resultat av Rysslands strypning av naturgasleveranser till Europa. Sveriges kraftsystem är uppbyggt kring vattenkraft och kärnkraft, med leverans av elproduktion från norr till användning i söder. Elmarknaden vi handlar el på är europeisk dit de nordiska, nordeuropeiska och baltstaterna är kopplade. Det är det dyraste kraftslaget som sätter prisnivån och det är den som är villig att betala mest för elen som bestämmer priset för alla andra. Under vinter 22/23, hela 2023 samt vintern 23/24 kommer vi att ha höga elpriser som en följd av strypning av rysk naturgas.

Höga elpriser är ett resultat av stor efterfrågan på el. För att på längre sikt sänka elpriset behöver behovet minskas där det är som störst, detta kallas för att plana ut kurvan. Om användare kan styra om sin energianvändning till tider när behovet är mindre så kommer priset att sjunka som en följd av att efterfrågan på el minskar. Genom ändrat beteende och med hjälp av digitalisering kan vi flytta vår elanvändning till timmar med lågt elbehov istället för timmar med högt behov. Det kallas flexibilitet i elsystemet och är nödvändigt för att möta de utmaningar som vi ser komma med ett förändrat klimat och mer elintensiva transporter och verksamheter.

Diagrammet nedan visar tillförd energi uppdelad på förnybar respektive icke förnybara källor, samt slutlig energianvändning per sektor i Hallstahammars geografiska område. Det är el, fossila drivmedel och fjärrvärme som dominerar. Vi har många gjutier där ugnarna drivs av el vilket leder till hög elanvändning. E18 sträcker sig tvärs över kommunen och med tankställe i direkt närhet till E18 betyder det att delar av de fossila drivmedel som säljs inte används inom kommunen å andra sidan köper våra invånare drivmedel i andra kommuner. I större delen av Hallstahammars tätort och stora delar av Kolbäck tätort finns fjärrvärme tillgängligt. 2018 minskar energianvändningen för transporter drastiskt vilket härleds till att lämnandet av uppgifter ändrades till 2018. Det är dieselanvändningen som har halverats och vilken siffra som stämmer är oklart, men 2018-2020 ligger på samma nivå. Det kan vara faktureringsadress i en annan kommun och att bränslet sen skickas till Hallstahammars kommun som gör förändringen, men det är inte säkerställt.

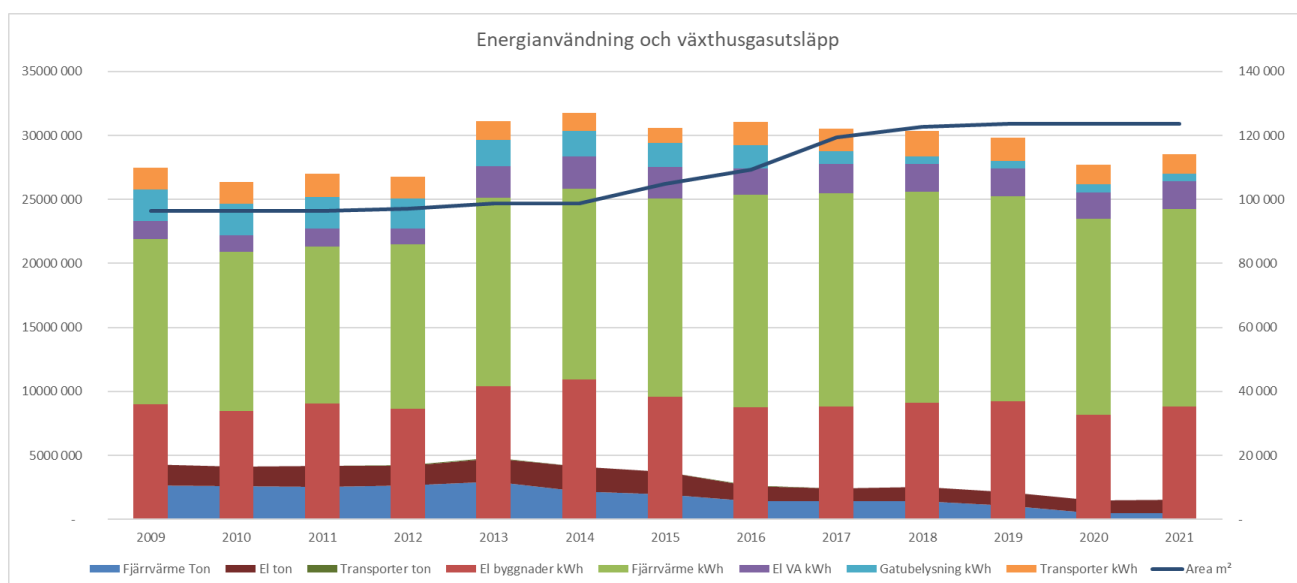


Källa: Energikontoret i Mälardalen AB

I Sverige ska elproduktion till 2040 vara 100 procent förnybar. Solceller kan stå för 5-10 % av detta. I Energiplan Hallstahammars kommun har vi som mål att 2050 ska 10 procent av vår energianvändning komma från egna förnybara källor, till 2020 1 %. Idag har vi 3 solcellsanläggningar, som sammanlagt genererar 0,1 procent av vår energianvändning.

Mälarenergis bränslemix består till 50 % av avfall, 30 % returträ och 20 % biomix, som startbränsle av pannorna används fossil olja, mindre än 0,1 %. Drygt en tredjedel av den vattenkraft som produceras i länet kommer från Hallstahammars vattenkraftverk. Vattenkraften totalt i länet svarar för cirka 25 % av elproduktionen. Största mängden el omvandlas i kraftvärmeverket i Västerås, och en liten del vindkraft finns i länet. En ny solcellspark kommer sättas i drift i början av 2023 och leverera cirka 10 GWh (vattenkraften i kommunen levererade 60 GWh under 2020).

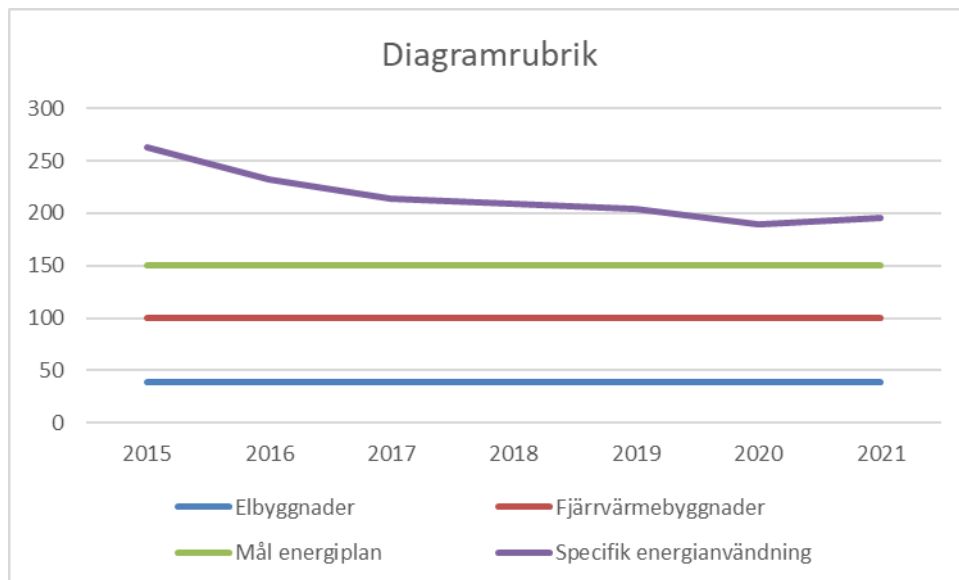
Den största potentialen att minska energin i våra verksamheter är genom att förbättra våra lokaler. Diagrammet nedan visar energianvändningen för våra verksamheter, både i lokaler, transporter och för gatubelysning samt vatten- och reningsverken. Klart dominerande är fjärrvärme, som dessutom ökar, och el som är hyfsat konstant. Växthusgasutsläpp visas med blått och rött fält i botten, under perioden har växthusgasutsläpp minskat, vilket skett genom Mälarenergis konvertering från fossila bränslen till förnybara och returbränslen. Användningen har minskat lite varje år från 2016 och framåt men 2020 ser vi en större minskning som vi antar beror en del på pandemin och dess påverkan på oss. 2021 ökar lite, men vintern var kallare 20/21 än vintern 19/20. Vintern 21/22 var ännu kallare och slutet av 2022 är kallt.



För att nå klimat- och energimål måste vi halvera energianvändningen i våra lokaler. Drygt 75 procent av våra lokaler använder mer än 200 kWh/m²,år och 11 procent använder mer än 500 kWh/m²,år. Målet i Energiplanen om 150 kWh/m²,år gäller för uppvärmning och all el, även verksamhetsel. Anledningen till att vi tagit med verksamhetsel är för att även få med användarperspektivet. Lagkravet är 100 kWh/m²,år för lokaler med fjärrvärme och 39



kWh/m²,år för elvärmda byggnader. Diagrammet nedan visar specifik energianvändning i våra lokaler, alltså kWh/m²,år, målet för energiplanen och lagkraven för nya byggnader.



Vi har en stor underhållsskuld som nu börjar göra sig påmind genom att installationer fallerar. Vi har svårt att bedriva den verksamhet vi vill eftersom byggnader inte möter lagkrav gällande brand, ventilation och arbetsmiljö. För att möta dessa utmaningar bedriver Fastighetsavdelningen på Tekniska förvaltningen ett energibesparande underhållsprojekt (EBUP) vars syfte är att under några år renovera lokaler för att återställa dem till sin ursprungliga standard och förnya teknisk utrustning för att möta lagkrav. Höga energiräkningar och akuta underhållskostnader ska bytas mot avskrivning och räntekostnader, för att på lång sikt (20 år) betala lägre kostnader för våra byggnader än om vi inte gjort några åtgärder. Åtgärder kommer utöver att spara energi även leda till bättre inomhusklimat vilket i sin tur kan leda till bättre studieresultat och bättre hälsa hos våra medarbetare och kunder som är verksamma i våra lokaler. Vidare kommer den dagliga driften att bli mer automatiserad och översiktlig vilket frigör utrymme hos vår driftpersonal för att optimera byggnader istället för att utföra akuta underhållsarbeten.

Det finns även en potential i att minska energianvändningen i våra transporter. Under 2018 installerade vi en HVO-tank på centralförrådet som nu är i användning. Alla våra fordon tankar HVO, med reducerade fossila växthusgasutsläpp med upp till 90%. Det är däremot ingen effektivisering, då vi använder lika mycket energi som förut. Vi kan minska energianvändningen i våra transporter genom att cykla mer (vilket även ökar hälsan hos våra medarbetare), använda mindre bilar eller elbilar istället för stora bilar med förbränningsmotorer. Att ersätta vissa fysiska möten med digitala minskar även det transporternas energianvändning.



Samarbeten:

- Energi- och klimatrådgivarnätverk.
- Incitamentprojekt för energieffektivisering – ett projekt för att få fler små och medelstora företag att arbeta systematiskt med energifrågorna.
- Nätägare el & fjärrvärme.
- Energieffektivisering i lokaler Hallstahammars kommun och Hallstahem.
- Samverkan med näringsliv kring effektivisering, solceller, spillvärme tillsammans med Energikontoret i Mälardalen AB.
- Electrification Hub Mälardalen – nätverk om elektrifiering av transporter, byggnader och byggnation.

Tänkbara åtgärder:

- Plan för att upprätta solceller på våra byggnader
- Plan för laddinfrastruktur (intern och extern)
- Genomföra de åtgärder som kommer upp i EBUP
- Genomföra åtgärder i energiplanen
- Underlätta åtgärder för att kapa effektoppar



Mål 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt

Verka för varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla

Mål 8 handlar om att alla människor ska ha ett arbete med anständiga arbetsvillkor. Det handlar också om att främja inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt. Många människor i världen idag befinner sig i osäkra anställningar eller saknar anständiga arbetsvillkor. Dessutom förväntas den globala arbetskraften öka kraftigt vilket kräver stora ansträngningar för att skapa nya jobb. Att främja makroekonomisk stabilitet och gott investeringsklimat, sysselsättning och anständiga arbetsvillkor är viktiga faktorer för hållbar utveckling. Delmålen innehåller bland annat att väsentligt minska den andel ungdomar som varken arbetar eller studerar.

Delmål

8.1 Upprätthålla ekonomisk tillväxt per capita i enlighet med nationella förhållanden och i synnerhet en BNP-tillväxt på minst 7 procent per år i de minst utvecklade länderna.

8.2 Uppnå högre ekonomisk produktivitet genom diversifiering, teknisk uppgradering och innovation, bland annat genom att fokusera på sektorer med högt förädlingsvärde och hög arbetsintensitet.

8.3 Främja utvecklingsinriktad politik som stödjer produktiv verksamhet, skapande av anständiga arbetstillfällen, företagande, kreativitet och innovation samt uppmuntra att mikroföretag liksom små och medelstora företag växer och blir en del av den formella ekonomin, bland annat genom tillgång till finansiella tjänster.

8.4 Fram till 2030 successivt förbättra den globala resurseffektiviteten i konsumtionen och produktionen samt sträva efter att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och miljöförstöring, i enlighet med det tioåriga ramverket för hållbar konsumtion och produktion, med de utvecklade länderna i täten.

8.5 Senast 2030 uppnå full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla kvinnor och män, inklusive ungdomar och personer med funktionsnedsättning, samt lika lön för likvärdigt arbete.

8.6 Till 2020 väsentligt minska den andel ungdomar som varken arbetar eller studerar.

8.7 Vidta omedelbara och effektiva åtgärder för att avskaffa tvångsarbete, modernt slaveri och människohandel och säkra att de värsta formerna av barnarbete, inklusive rekrytering och användning av barnsoldater, förbjuds och upphör. Avskaffa alla former av barnarbete senast 2025.



8.8 Skydda arbetstagarnas rättigheter och främja en trygg och säker arbetsmiljö för alla arbetstagare, inklusive arbetskraftsinvandrare, i synnerhet kvinnliga migranter, och människor i otrygga anställningar.

8.9 Senast 2030 utarbeta och genomföra politik för hållbar turism som skapar arbetstillfällen och främjar lokal kultur och lokala produkter.

8.10 Stärka de inhemska finansinstitutens kapacitet att främja och utöka tillgången till bank- och försäkringstjänster samt finansiella tjänster för alla.

8.a Öka det handelsrelaterade stödet (Aid for Trade) till utvecklingsländerna, i synnerhet de minst utvecklade länderna, bland annat genom det förstärkta integrerade ramverket för handelsrelaterat tekniskt bistånd till de minst utvecklade länderna (Enhanced Integrated Framework for Trade-related technical Assistance to Least Developed Countries).

8.b Senast 2020 utarbeta och börja tillämpa en global strategi för ungdomssysselsättning samt genomföra Internationella arbetsorganisationens globala sysselsättningspakt.

Nationella utmaningar

Sverige har en god ekonomisk utveckling och minskande arbetslöshet. Det finns dock ojämlikheter på arbetsmarknaden och i arbetslivet.

Sveriges befolkning ökar och förväntas fortsätta öka under det kommande decenniet, samtidigt som den demografiska sammansättningen förändras. Befolkningstillväxten kommer i hög grad ske i de yngre och äldre målgrupperna samtidigt som den yrkesverksamma befolkningen ökar avsevärt långsammare. De yrkesverksamma ska med andra ord finansiera välfärden för allt fler.

För kommunsektorn på nationell nivå medför den kommande demografiska förändringen tillsammans med ett redan stort renoveringsbehov i det befintliga lokalbeståndet, stora investeringsbehov framöver. Detta tillsammans med ökningen av kommunsektorns övriga verksamhetskostnader innebär att kostnaderna ökar väsentligt snabbare än det reala skatteunderlaget. Ett stort negativt gap väntas därmed uppstå mellan kommunernas intäkter och kostnader.

Agenda 2030-delegationen har identifierat följande utmaningar för Sveriges del:

- Behov av välfärdsmått som kompletterar BNP.
- Svårigheter för vissa grupper att etablera sig på arbetsmarknaden.
- Otrygga anställningsförhållanden.
- Brist på arbetskraft inom vissa sektorer.
- Löneskillnader mellan kvinnor och män.
- Arbetsmiljörelaterade utmaningar i form av stress och psykisk ohälsa.
- Grov utsatthet i form av tvångsarbete, modernt slaveri, människohandel och barnarbete är en global utmaning.



Lokal analys

Läget i ekonomin 2022

Efter två år med pandemi fanns en förhoppning om att kommuner och regioner med en rekordstark ekonomi skulle få tid att hantera pandemins långsiktiga konsekvenser och kommande demografiska utmaningar. Men återigen har verksamheten kommit att påverkas av faktorer som kommuner och regioner inte råar över. På kort tid har det ljusa framtidsscenarioet mörknat betänkligt, främst till följd av kriget i Ukraina och de konsekvenser det medför. Kriget medför ett stort lidande för Ukrainas befolkning, men det har också kommit att påverka både nuläget och framtidsutsikterna för svenska kommuner och regioner. Inflationstakten har drivits upp till historiska nivåer och tillsammans med stigande pensionskostnader bedömer SKR att resultaten i sektorn faller kraftigt.

Återhämtningen efter pandemin fortsätter i år men bnp-tillväxten i Sverige dämpas till följd av situationen i vår omvärld. Särskilt den europeiska ekonomin påverkas negativt av Rysslands invasion av Ukraina. Kriget är starkt bidragande till att den senaste tidens uppgång av energi- och råvarupriserna förstärkts och höjer osäkerheten för den ekonomiska utvecklingen framöver. Inte minst förvåras utbuds- och logistikproblemen för den globala handeln, vilket spår på den redan höga inflationen.

Den höga energiprisinflationen har nu definitivt spridit sig brett till flertalet varu- och tjänstepriser också i Sverige och köpkraften urholkas för hushållen, företagen och offentlig sektor. De långa marknadsrëntorna har dessutom ökat dramatiskt och en global penningpolitisk åtstramning väntar. Inflations- och ränteuppgången medför således en markant dämpning av konjunkturutsikterna för världsekonomin. (Ekonomirapporten maj 2022)

Under 2023 och 2024 väntas ekonomiskt tuffa tider till följd av inflationen och den annalkande lågkonjunkturen, trots att många kommuner och regioner bedöms få ett ekonomiskt överskott i år, 2022. För att hantera situationen vidtar kommuner och regioner olika åtgärder som anpassas utifrån de lokala utmaningarna, behoven och förutsättningarna. Det handlar bland annat om att effektivisera och bromsa de ökade behoven av välfärd med hjälp av förebyggande arbete. Det krävs också nya arbetssätt, bland annat genom att nyttja digital teknik, stärka arbetsmiljön och skapa förutsättningar för fler att arbeta längre och heltid. (Ekonomirapporten december 2022)

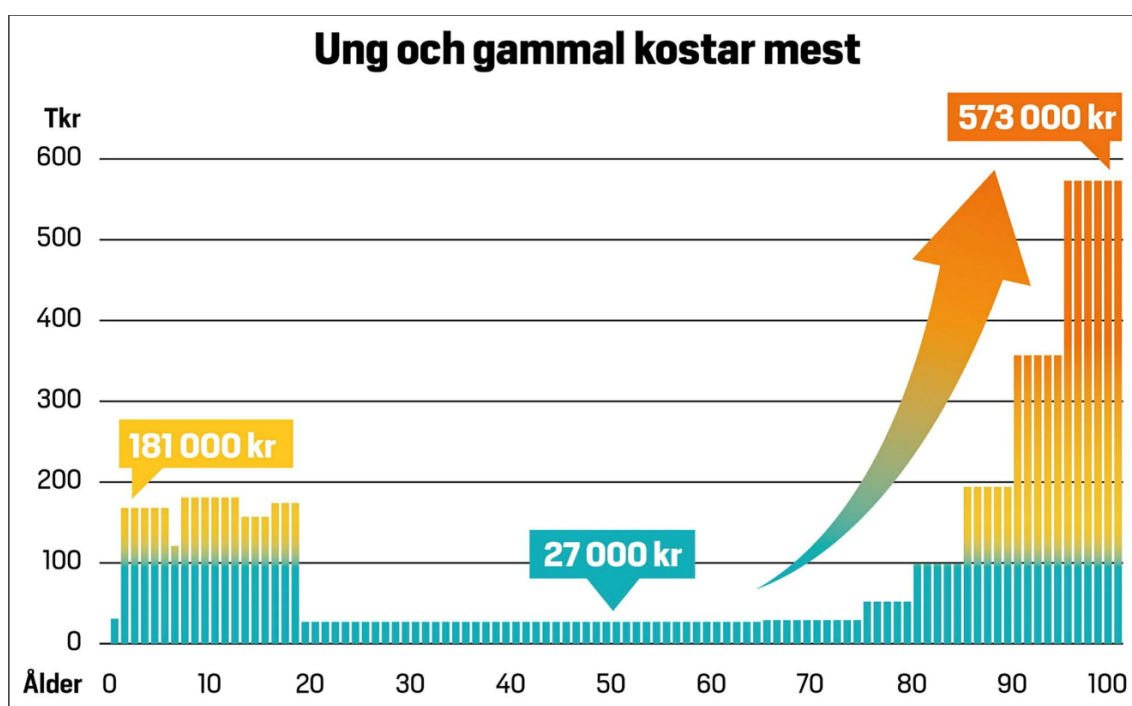
Demografisk sammansättning

Den demografiska sammansättningen i en befolkning är viktig därför att det visar hur många som är i arbetsför ålder i förhållande till hur många som inte är det i en befolkning. Grundantagandet är att en individ som befinner sig i åldersgruppen 20-64 år förvärvsarbetar och bidrar med skatteintäkter. En individ som befinner sig i åldersgrupperna 0-19 år eller 65+ arbetar inte utan tar del av välfärden vilket i stället genererar kostnader för samhället. Försörjningsbördan anger hur många äldre och yngre som den förvärvsarbetande delen av befolkningen ska försörja. Ett värde över 1 skulle innebära att gruppen yngre och äldre sammantaget är större än gruppen i arbetsför ålder.

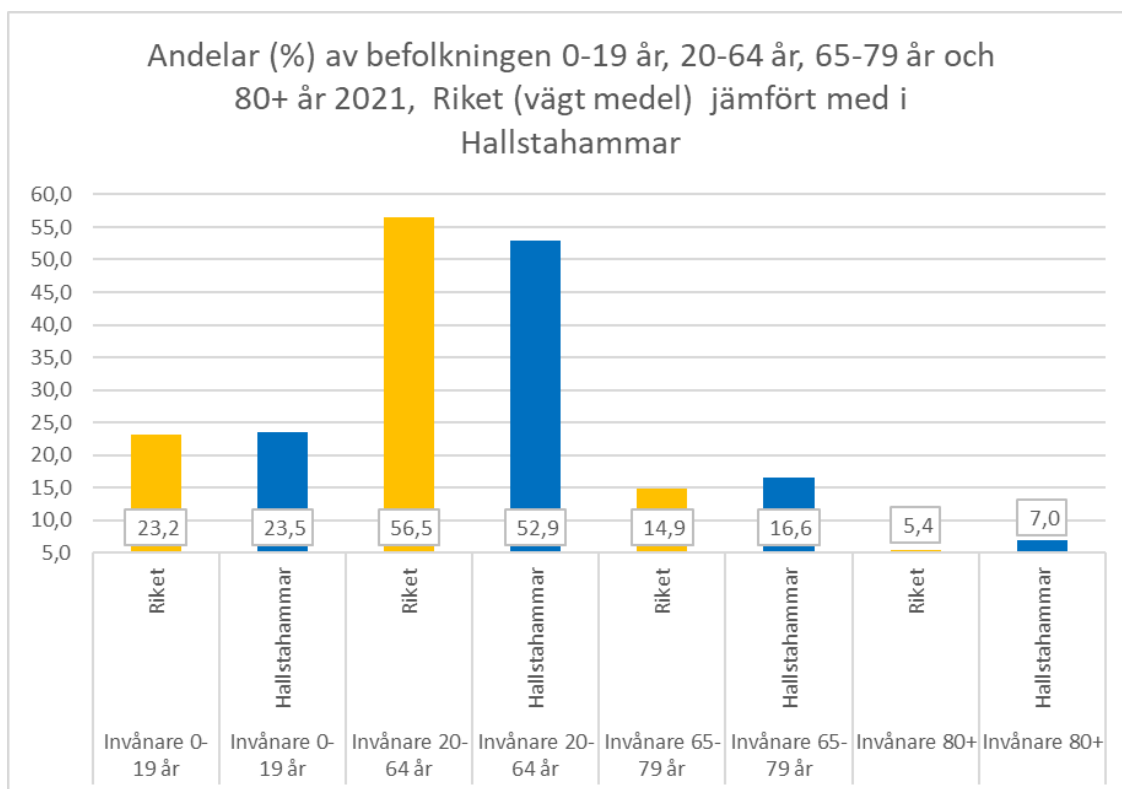
Rikets utveckling går från 0,77 (2021) till 0,79 (2031) och för Hallstahammar är utvecklingen från 0,89 till 0,91 för samma period. Procentuellt ökar inte försörjningsbördan lika mycket men

Hallstahammars kommun ligger på en betydligt högre nivå och kommer fortsätta ligga på en högre nivå även 2031.

Åldersgrupperna yngre och äldre är jämnstora i Hallstahammar, medan på riksnivå är andelen yngre större än andelen äldre. Mot 2031 har dock dessa skillnader på riksnivå balanserats och hamnar då lika Hallstahammar på en väldigt jämn fördelning i försörjningsbörda för äldre och yngre. Fördelningen mellan grupperna är viktig av flera skäl. Dels att den äldre gruppen genererar mycket höga kostnader för samhället, och dels att den yngre gruppen framöver utgör den förvärvsarbetande gruppen. Bilden nedan illustrerar ett genomsnittligt exempel över skillnaden i en kommuns kostnad för en individ under olika skeden i livet.



Källa: Dagens samhälle, 24 november 2022



Källa: Kolada

Jämförs de olika befolkningsgrupperna kommer antalet 75+ öka med nästan 15% eller 300 personer i Hallstahammar fram till 2031. 16-18 åringarna kommer att öka med 17% eller 95 personer under perioden. Förskoleåldern (0-6 år), grundskoleåldern och 19-64 åringarna ökar mer måttfullt med 6-8% och allra minst ökar de yngre äldre 65-74 som ökar med 2,4%. De demografiska utmaningarna fram till 2031 kommer framför allt att kräva mer verksamhet inom äldreomsorgen och gymnasieskolan. Behovet av nya platser i olika boendeformer inom äldreomsorgen innebär också stora lokalinvesteringar. Detta samtidigt som kommunens befintliga lokaler redan har ett stort underhållsbehov. Läs mer om lokalinvesteringar under mål 7. Framöver kommer lokaler att ta i anspråk en mycket stor andel av kommunens ekonomiska resurser. De kommande investeringsutgifterna kommer att ställa krav på att kommunen levererar högre ekonomiska resultat i boksluten. Detta för att undvika alltför stor upplåning för investeringar som drar med sig höga räntekostnader.

Brist på arbetskraft

Även om ekonomin är ytterst begränsad kommande år är kompetensförsörjningen den allra största utmaningen framöver. Bristen på arbetskraft kommer att öka och bli än mer omfattande såväl inom offentlig sektor som i näringslivet. skr:s beräkningar visar att omkring 54 procent (91 000) av den ökade sysselsättningen fram till 2031 behövs i kommuner och regioner, givet oförändrad personaltäthet och ökade demografiska behov. Idag arbetar cirka 25 procent av arbetskraften i välfärden.

Sysselsättningsökningen i näringslivet beräknas utgöra 70 procent (135 000) av den



tillkommande arbetskraftsökningen, enligt organisationen Svenskt Näringsliv. Den statliga satsningen på ett utbyggt försvar kräver enligt försvarsmakten 108 000 fler anställda fram till 2030, vilket motsvarar cirka 64 procent av den ökade arbetskraften. Det är tydligt att det kommer att krävas stora förändringar i både utbud av arbetskraft och arbetssätt framöver om vi ska klara kompetensförsörjningen.

Flest medarbetare behövs inom äldreomsorgen och sjukvården, nästan 80 000, vilket beror på att den snabbast ökade befolkningsgruppen främst finns bland de över 80 år och denna grupp har störst behov av vård och omsorg. I välfärden har vi hittills haft en kostnadsökning utöver den som kommer från demografiska förändringar, som bland annat förklaras av ökade ambitioner och ökad personaltäthet. I tidigare rapporter har vi räknat med att den trenden skulle fortsätta. Det kommer dock inte att vara möjligt att den utvecklingen fortsätter och inte heller att bibehålla dagens personaltäthet för vare sig kommunsektorn, staten eller näringslivet.

För att klara kompetensförsörjningen måste utbudet av arbetskraft öka. Det handlar också om att de som idag är arbetslösa tas till vara i arbete. Hela ökningen av personer i arbetsför ålder har under ett antal år kommit från utrikesfödda. Utan ökningen i denna grupp skulle antalet personer i åldern 20–66 år ha minskat. Samtidigt är arbetslösheten bland utrikesfödda högre och många arbetslösa har svårigheter med svenska språket. En teoretisk beräkning visar att om arbetslösheten bland utrikesfödda skulle minska till att motsvara den dubbla andelen bland inrikesfödda, så skulle sysselsättningen kunna öka med cirka 115 000 personer år 2031.

Det finns också cirka 220 000 personer som står utanför arbetskraften på grund av långvarig sjukdom eller arbetsoförmåga. Gruppen har nästan halverats i antal under de senaste tio åren. Om denna trend fortsätter finns potential till ökad sysselsättning, men det kräver rimligen långsiktiga åtgärder då andelen redan är låg och humankapitalet i gruppen är begränsat.

Knappt 100 000 personer står utanför arbetsmarknaden av andra skäl och även här finns en potential. Hälften är unga personer, 20–34 år, och många är kvinnor. Knappt 40 procent av dessa har en eftergymnasial utbildning.

Den största potentialen för att öka arbetskraftsutbudet finns dock om äldre stannar kvar längre på arbetsmarknaden. Gruppen är redan etablerad på arbetsmarknaden och har en hög produktivitet. Om sysselsättningsgraden skulle öka till 85 procent för åldrarna 61–66 år, det vill säga till samma nivå som för 60-åringar, skulle antalet sysselsatta öka med ytterligare drygt 165 000 personer 2031. Det skulle därmed dubblera ökningen av totala antalet sysselsatta under kommande tio år.

(Ekonomirapporten december 2022)

Ett led i att möta rekryteringsbehoven i Hallstahammar är språkutbildning för enskilda och språkombud på arbetsplatser inom vård och omsorgsverksamheten. Språkutbildningen vänder sig till dem som redan är anställda och som behöver utveckla sitt språk. Integrerad SFI på arbetsplatser skulle kunna vara en möjlighet att få ut även dem som inte klarar teoretiskt SFI-utbildning i arbete.



Arbetsmiljörelaterade utmaningar i form av stress och psykisk ohälsa

Ett hållbart arbetsliv möjliggör att sjukfrånvaron hålls på en låg och stabil nivå, vilket också bidrar till att behoven av fler medarbetare minskar. Sett till hela arbetsmarknaden har kvinnor nästan dubbelt så hög sjukfrånvaro som män. Även inom enskilda yrken är könsskillnaderna påtagliga men lägre. Sjukfrånvaron är högre i kommuner och regioner jämfört med privat och statlig sektor. En del av skillnaden mellan sektorerna kan förklaras av skillnader i typ av verksamhet, exempelvis andelen människonära och platsbundet arbete.

År 2021 genererade sjukfrånvaron i välfärden ett bortfall av personal som motsvarar cirka 25 000 årsarbetare i kommunerna, och 7800 årsarbetare i regionerna. Sjukfrånvaro är ett oprecist mått på arbetsplatsens arbetsmiljö, men samtidigt går det inte att bortse från arbetsmiljöarbetets betydelse för medarbetares hälsa och sjukfrånvaro. Att prioritera arbetsmiljöarbetet och att arbeta med friskfaktorer är en förutsättning för att fler ska kunna och vilja arbeta heltid och för ett förlängt arbetsliv. (Ekonomirapporten december 2022)

Kommunen kan i den lokala utvecklingen på flera sätt bidra till mål 8. Ett tydligt exempel är att kommunorganisationen är ortens i särklass största arbetsgivare och sysselsätter ca 36 % av dem som arbetar i Hallstahammars kommun. Därmed får olika former av arbetsvillkor och hälsoläget hos kommunens medarbetare en stor påverkan på arbetskraften totalt.

Kommunen har som arbetsgivare ett arbetsmiljöansvar och ska arbeta systematiskt med arbetsmiljö. I detta ingår även social och organisatorisk miljö. Processer och rutiner ska stödja en organisation och en arbetsmiljö som motverkar arbetsmiljörelaterad stress. En utmanande uppgift att omsätta i praktiken med tanke på svårigheten att rekrytera nya medarbetare. Om verksamheten blir underbemannad ökar såklart arbetsbördan för den kvarvarande personalen och risken är stor att det blir en ond cirkel med ökade sjukskrivningar och ytterligare rekryteringsbehov.

Regelbundna arbetsmiljöutbildningar genomförs för chefer och skyddsombud. Gruppinsatser genomförs på arbetsplatser där det signaleras om upplevd stress, det kan t.ex vara insatser som ska bidra till bättre samarbete, tydliggörande av mål och uppdrag osv. Enligt kommunens rehabiliteringsprocess ska chefer arbeta med den enskilda individen vid ohälsa, oavsett om den är fysisk eller psykisk.

Ett exempel på förebyggande arbete är Äldreomsorgens arbete med hälsosamma scheman. Hälsosamma scheman handlar bland annat om att medarbetare ska ha tillräcklig vila mellan arbetspass och att arbetet ska gå ihop med resten av livet.

Svårigheter för vissa grupper att etablera sig på arbetsmarknaden

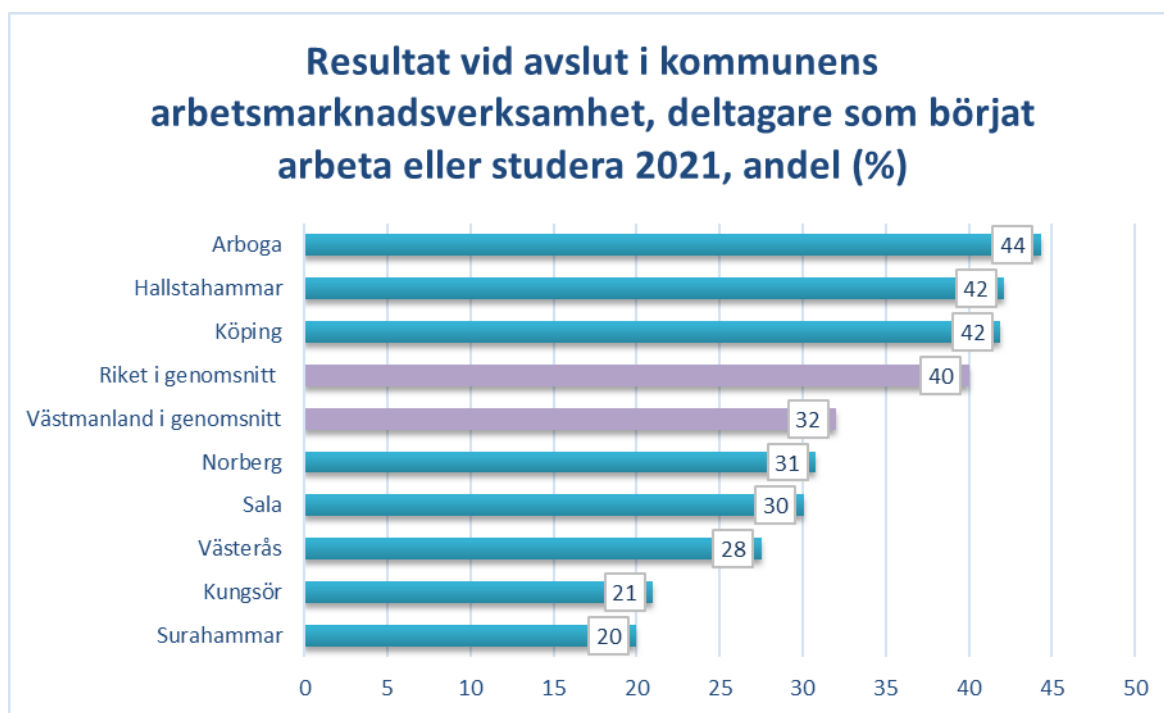
Verksamheten kopplat till mål 8 är på flera sätt komplex, inte minst kopplat till arbetsmarknadsområdet där flera aktörer har åtaganden kopplat till olika lagstiftningar. Samverkan mellan olika aktörer blir därmed centralt och kommunen samverkar lokalt med till exempel Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan, för att arbeta för full sysselsättning och goda arbetsvillkor för alla. Kommunen har redan som politisk prioritet att minska gruppen i behov av försörjningsstöd och genom olika insatser öka möjligheten till egen försörjning.

Jobbcentrum inom Hallstahammars kommun arbetar för att skapa förutsättningar för de invånare som står längst ifrån arbetsmarknaden att utveckla sig själv, sitt yrkesliv och sin livssituation. Målgruppen är långtidsarbetslösa personer, det vill säga varit inskrivna på Arbetsförmedlingen i minst 24 månader och genomgått de aktiviteter Arbetsförmedlingen erbjuder utan resultat. Över tid har målgruppen förändrats, idag har deltagarna ofta stora individuella utmaningar som fysisk- och/eller psykisk ohälsa, språksvårigheter eller andra svårigheter som till exempel att aldrig ha haft ett stadigvarande arbete.

Under första halvåret 2022 deltog drygt 170 individer i Jobbcentrums verksamhet. Hälften var kvinnor och hälften män. 14% av deltagarna återfinns i åldersgruppen 18-24 år och 86% i åldersgruppen 25-65 år. Andelen utrikes födda var 26%.

Jobbcentrum arbetar med tidig arbetsförmågebedömning vilket gör att deltagarna lotsas snabbare vidare i sin process. Det kan vara arbete, studier, praktikplats, Försäkringskassan eller försörjningsstöd.

Människor behöver snabbt komma vidare för att inte fastna i utanförskap, det gäller i synnerhet de unga. Deltagarna har ofta en lång väg att vandra innan de når självförsörjning. När Sverige är på väg in i en lågkonjunktur blir Jobbcentrums insatser ännu viktigare för dem som står längst ifrån arbetsmarknaden.



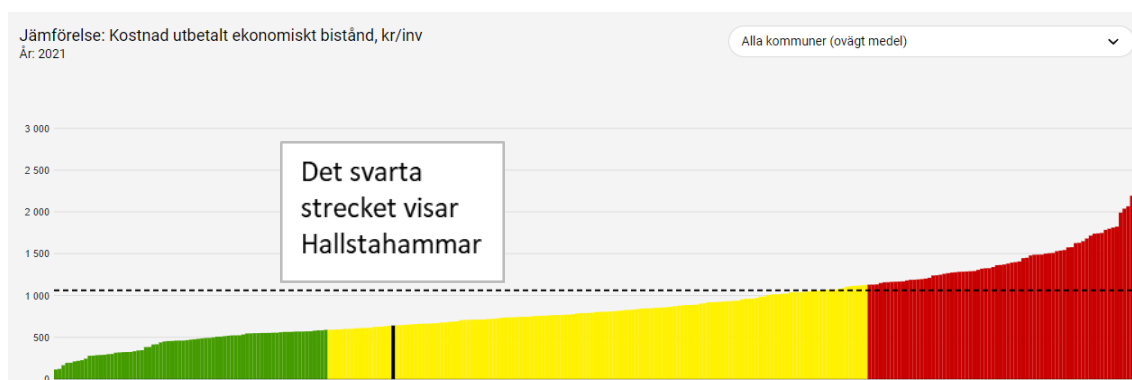
Källa: Kolada. Fagersta och Skinnskatteberg saknar resultat för 2021



Försörjningsstöd

Fysisk och/eller psykisk ohälsa är en gemensam faktor för dem som hamnar i ekonomisk utsatthet och saknar försörjning helt eller delvis. År 2021 hade över 40% av de vuxna biståndsmottagarna i Hallstahammar haft bistånd under 10-12 månader d.v.s merparten av året. 40% utgör en hög andel av dem som mottagit försörjningsstöd, även om den totala andelen försörjningstagare i kommunen är låg jämfört med andra kommuner. Utbetalning av försörjningsstöd i Hallstahammar minskar stadigt vilket är ett resultat av ett målmedvetet arbete. En nyckelfaktor är samverkan, både intern och extern.

Nyckeltalet kostnad utbetalt ekonomiskt bistånd kr/invånare, visar hur tungt ”ekonomiskt bistånd” belastar kommunens ekonomi. Kostnaden påverkas främst av antalet försörjningsstödstagare, samt hur länge de får försörjningsstöd. I bilden nedan jämförs 2021 års värden för Hallstahammar (641 kr/inv) med övriga kommuner i riket (888 kr/inv). Till vänster i bild finns de kommuner som har lägst kostnad och till höger dem med högst kostnad för ekonomiskt bistånd. Gränsen för att tillhöra de ca: 70 kommuner med lägst kostnad (gröna) går vid 589 kronor per invånare. Genomsnittet för Västmanlands län ligger på 1113 kronor per invånare.

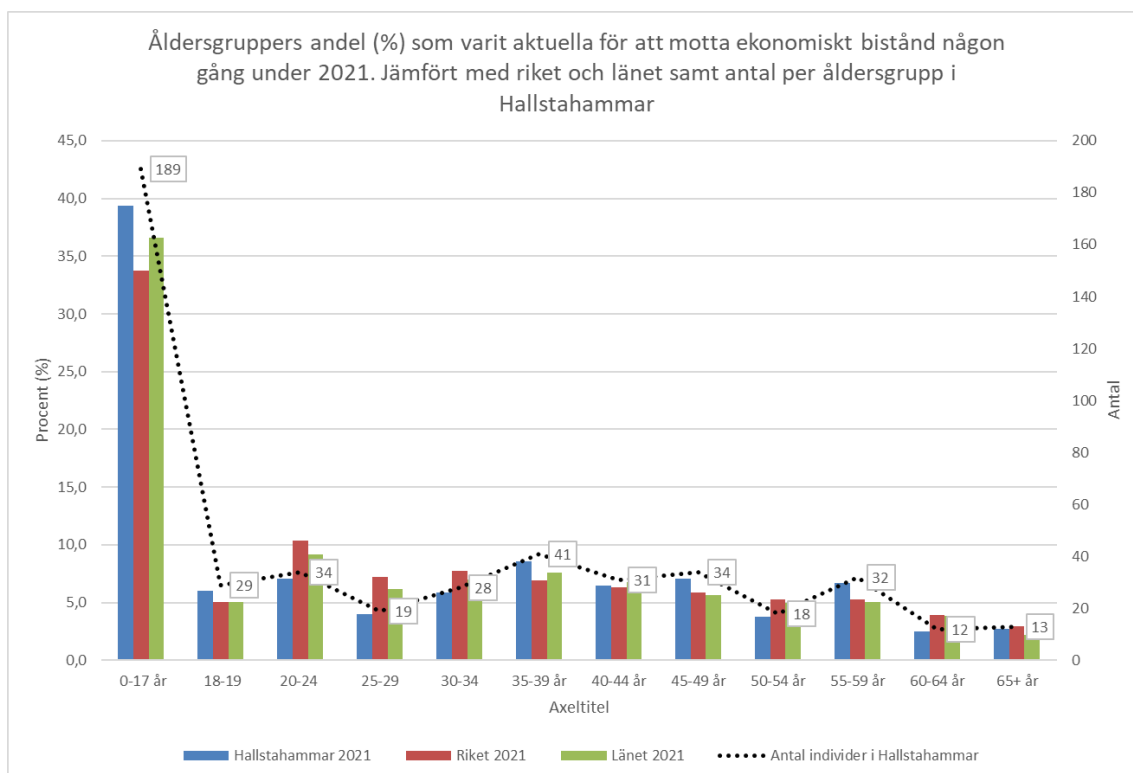


Källa: Kolada, bilden visar år 2021.

480 individer eller ca: 2,9% av befolkningen har någon gång under 2021 varit aktuella för att motta ekonomiskt bistånd i Hallstahammars kommun. (riket 3,4% och länet 4,1%). Av dessa var 189 personer eller 39% under 18 år. Vilket är en högre andel än för riket och länet där andelen var 34% respektive 37%.

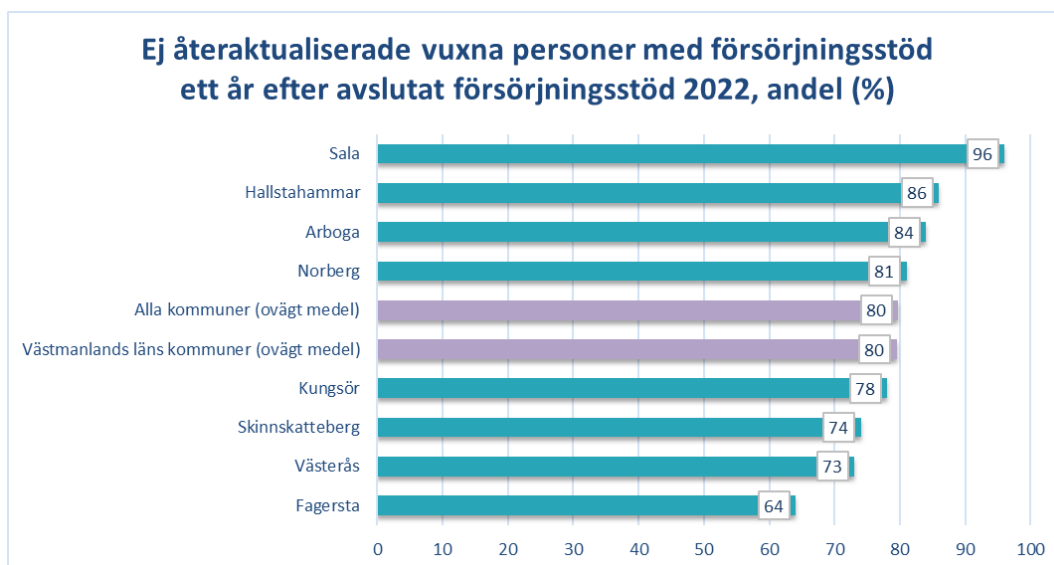
Om åldrarna 18-34 år slås ihop utgör de 23% (110 individer) av dem som mottagit ekonomiskt bistånd i Hallstahammar jämfört med över 30% respektive 27% i riket och i länet. Denna grupp är alltså relativt mindre i Hallstahammar. För gruppen över 34 år är andelen relativt lika i riket, länet och Hallstahammar med 36-37%.

I diagrammet nedan visar staplarna åldersgruppens andel i förhållande till alla som någon gång varit aktuella för ekonomiskt bistånd under 2021 i Hallstahammar, riket och länet. Linjen anger antal personer i respektive åldersgrupp i Hallstahammar.



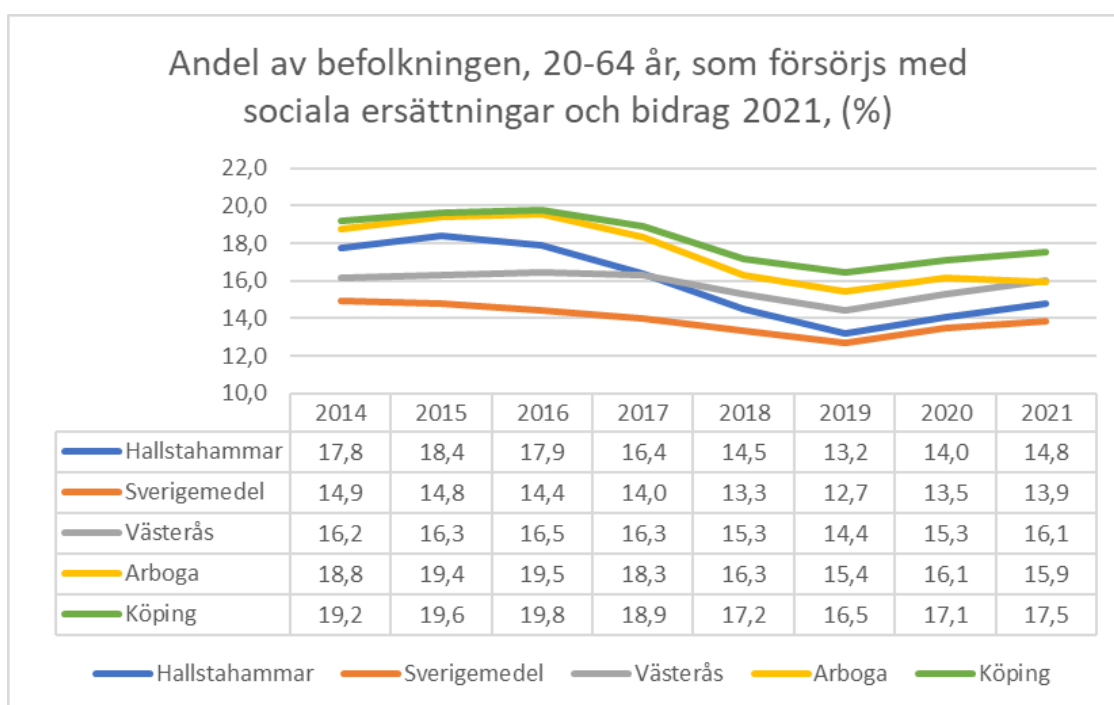
Källa: Kolada

Nyckeltalet ”Ej återaktualiserade vuxna personer med försörjningsstöd ett år efter avslutat försörjningsstöd” visar på hur effektiv verksamheten är genom att rätt vägledning mot egen försörjning gör att färre återaktualiseras.



Källa: Kolada. *Köping och Surahammar saknar resultat för 2022

Cirka 1 300 personer eller 14,8% (helårsekvivalenter) i åldersgruppen 20-64 år, försörjdes 2021 med sociala ersättningar eller bidrag i Hallstahammars kommun. Sociala ersättningar och bidrag innefattar sjukpenning, sjuk- och aktivitetsersättning (tidigare kallat förtidspension), ersättning vid arbetslöshet och ekonomiskt bistånd.

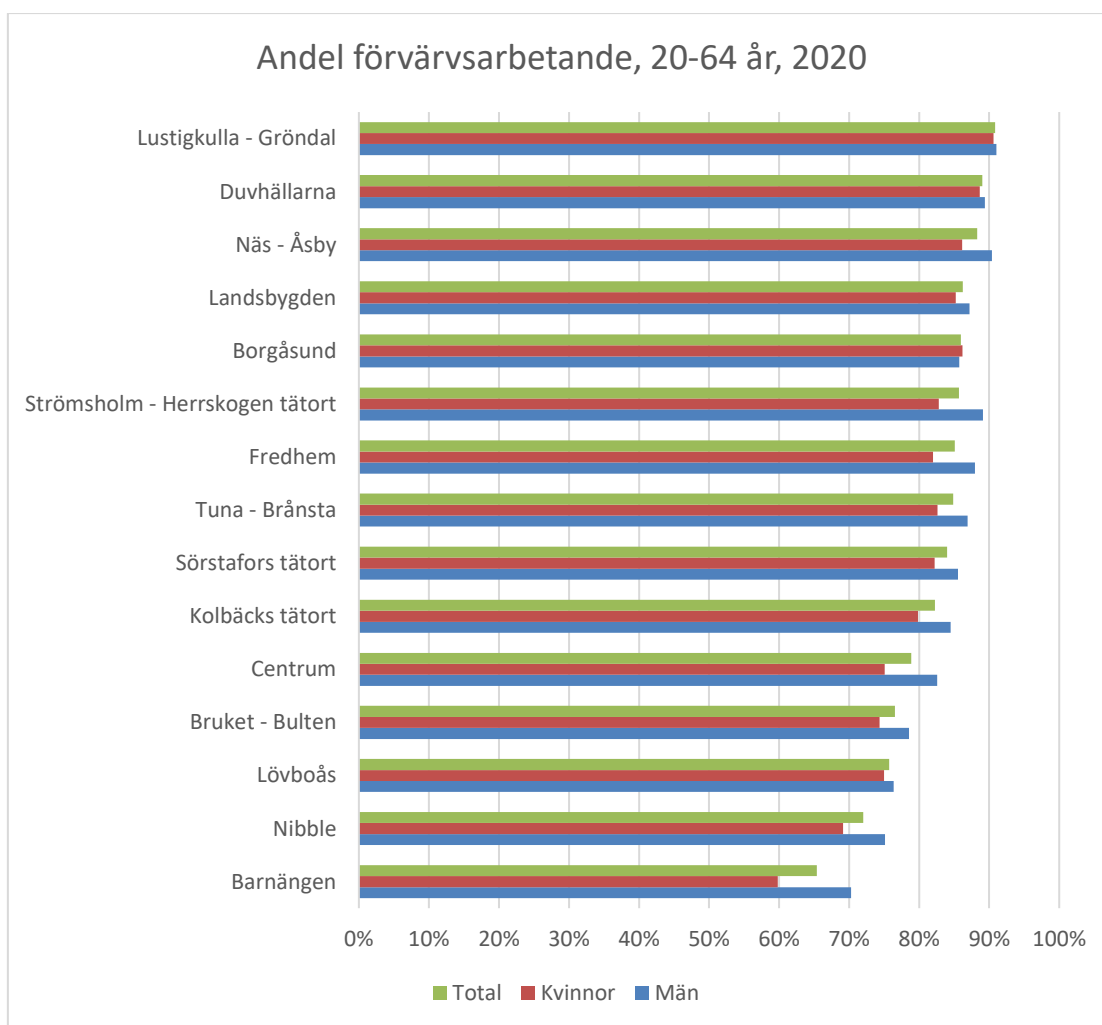


Källa: Ekonomifakta. Helårsekvivalenter innebär att t.ex två personer som varit heltidsarbetslösa ett halvår var, tillsammans utgör en helårsekvivalent.



Etablering på arbetsmarknaden

Likväl som på nationell nivå kan Hallstahammar se stora skillnader i olika gruppers etablering på arbetsmarknaden och därmed uppnå en tryggad egen försörjning. Nedanstående tabell visar andel förvärvsarbetande på delområdesnivå. Tabellen visar på stora skillnader mellan olika bostadsområden och utifrån kön. Andel förvärvsarbetande för kommunen som helhet är 80,7 % 2021. Skillnaderna mellan det område med högst andel och området med lägst andel ligger dock relativt stabilt över tid och sträcket sig från Lustigkulla-Gröndal med 91 % som förvärvsarbetar till Barnängen där motsvarande andel är 65 %. Över tid tenderar samma områden ligga kvar med lägst andel medan det sker vissa förändringar mellan områdena med högre andel förvärvsarbetande.

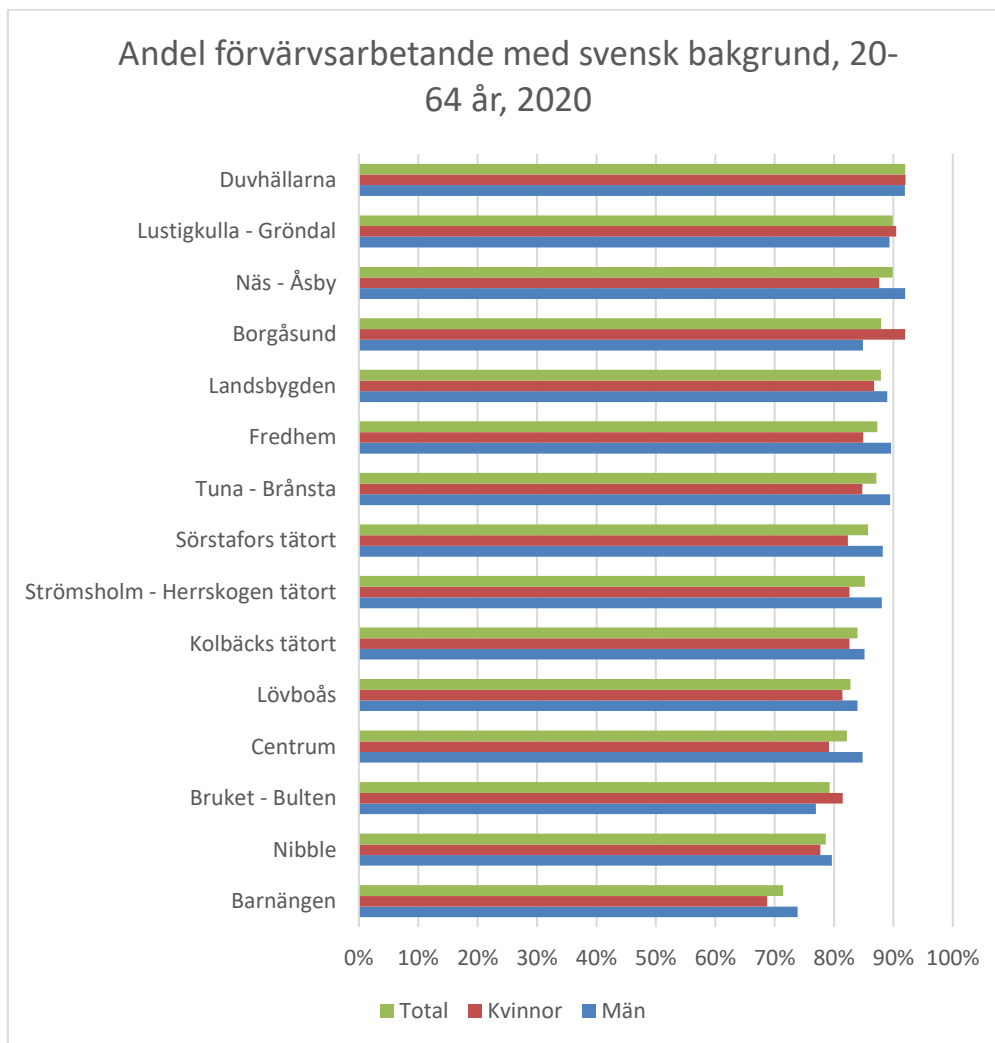


Källa: SCB RAKS

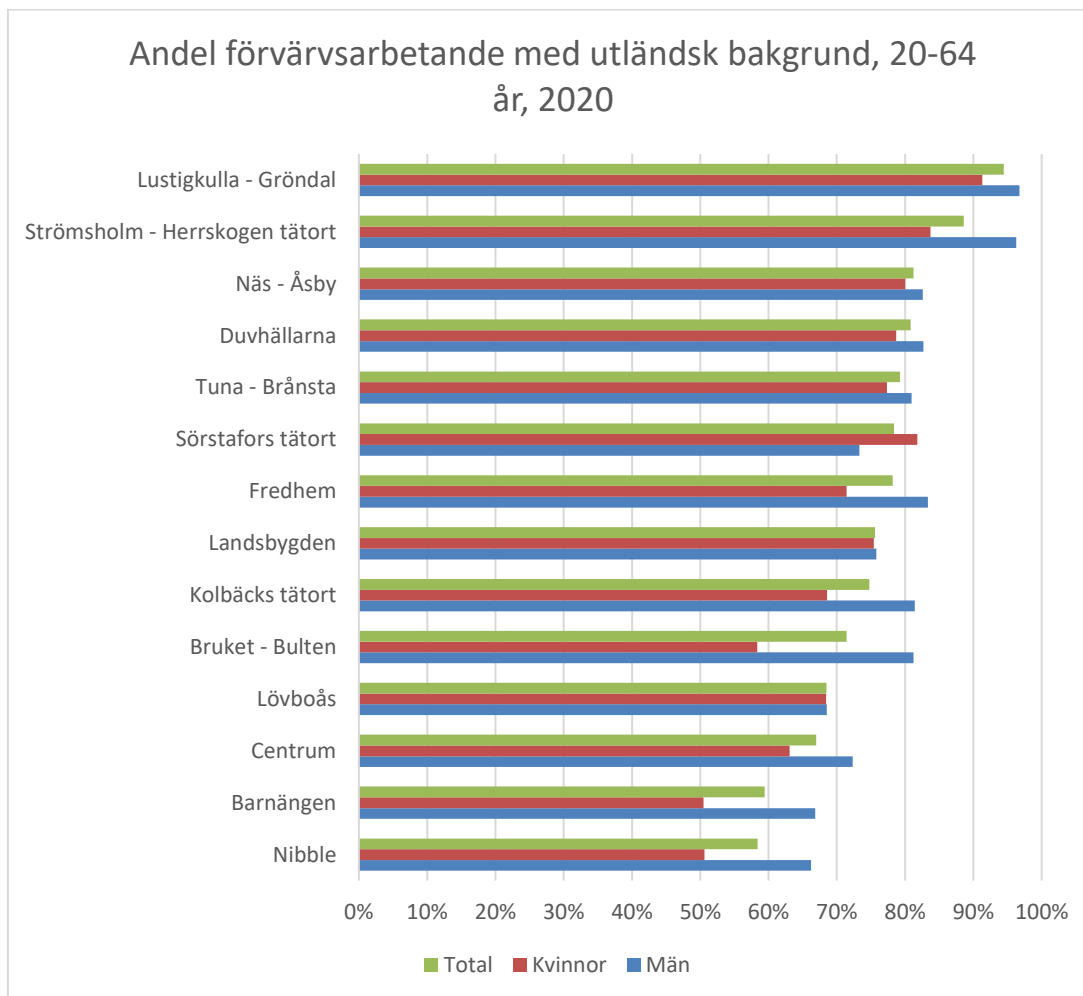
Ytterligare en faktor som är starkt kopplad till förutsättningar till etablering på arbetsmarknaden är svensk och utländsk bakgrund. När vi lägger till denna variabel kopplat till andel



förvärvsarbetande i olika bostadsområden framkommer tydliga skillnader även mellan dessa grupper, vilket kan ses i jämförande tabeller på nästkommande sida. Liksom hos befolkningen som helhet finns även här tydliga skillnader mellan könen, men dessa skillnader är än större bland personer med utländsk bakgrund.



Källa: SCB RAKS



Källa: SCB RAKS

Förebyggande och tidiga insatser

Hallstahammar, liksom andra kommuner, står inför uppgiften att serva allt fler medborgare med färre medarbetare och minst sagt ansträngd ekonomi. Arbetet med digitalisering, automatisering, förebyggande insatser och tidiga insatser måste fortsätta för att säkra kvaliteten, minska personalbehovet och sänka kommunens kostnader över tid.

Några exempel

Från och med juli 2023 kommer en lagändring om ”förskola för fler” börja tillämpas. Utredningen som föregått ändringarna pekar på att om fler barn får ta del av förskolans positiva effekter kan fler ges bättre förutsättningar för personlig utveckling och minskad risk att hamna i utanförskap längre fram i livet. Läs mer om detta under mål 4.

Det är viktigt att fortsätta det målmedvetna arbetet med att stärka de individer som står utanför arbetsmarknaden ut i egen försörjning. Kommunens äldreomsorg har tagit ett samlat grepp för att skjuta upp debutåldern för socialtjänstens insatser.



Mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur

Bygga upp en motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar

industrialisering samt främja innovation

Sverige har en väl utbyggd infrastruktur, har länge verkat för hållbar industri och har ett innovationsfrämjande klimat. Framåt bedöms utmaningarna vara kopplade till omställningsbehovet i Sverige och globalt, resurseffektiv industri, att motverka klimatförändringar och en transportinfrastruktur i linje med ambitionen om en fossilfri transportsektor.

Delmål

9.1 Bygga ut tillförlitlig, hållbar och motståndskraftig infrastruktur av hög kvalitet, inklusive regional och gränsöverskridande infrastruktur, för att stödja ekonomisk utveckling och människors välbefinnande, med fokus på ekonomiskt överkomlig och rättvis tillgång för alla.

9.2 Verka för en inkluderande och hållbar industrialisering. Till 2030 avsevärt öka industrins andel av sysselsättning och BNP, i enlighet med nationella förhållanden, och fördubbla denna andel i de minst utvecklade länderna.

9.3 Öka tillgången för småskaliga industriföretag och andra företag, i synnerhet i utvecklingsländerna, till finansiella tjänster, inklusive överkomliga krediter, samt deras integrering i värdekedjor och marknader.

9.4 Till 2030 rusta upp infrastrukturen och anpassa industrin för att göra dem hållbara, med effektivare resursanvändning och fler rena och miljövänliga tekniker och industriprocesser. Alla länder vidtar åtgärder i enlighet med sina respektive förutsättningar.

9.5 Förbättra den vetenskapliga forskningen och industrisektorernas tekniska kapacitet i alla länder, i synnerhet utvecklingsländerna, bland annat genom att till 2030 uppmuntra innovation och väsentligt öka det antal personer som arbetar med forskning och utveckling per 1 miljon människor liksom de offentliga och privata utgifterna för forskning och utveckling.

9.a Främja utbyggnad av hållbar och motståndskraftig infrastruktur i utvecklingsländerna genom ökat finansiellt, teknologiskt och tekniskt stöd till afrikanska länder, de minst utvecklade länderna, kustlösa utvecklingsländer och små önationer under utveckling.

9.b Stödja inhemsk teknikutveckling, forskning och innovation i utvecklingsländerna, inklusive genom att säkerställa en gynnsam policymiljö för exempelvis industriell diversifiering och förädling av råvaror.



9.c Väsentligt öka tillgången till informations- och kommunikationsteknik samt eftersträva allmän och ekonomiskt överkomlig tillgång till internet i de minst utvecklade länderna senast 2020.

Nationella utmaningar

Agenda2030-delegationen har identifierat fyra utmaningar för Sveriges del kopplat till mål 9:

- Tillvaratagande av digitaliseringens möjligheter förutsätter fortsatt utbyggnad av säkra och tillgängliga nät med hög överföringshastighet och geografisk täckning.
- Omställning till en fossilfri transportsektor innebär nya krav och förutsättningar för att modernisera och utveckla transportinfrastrukturer.
- Stärka svensk konkurrenskraft i övergången mot cirkulär och biobaserad ekonomi.
- Ökad resurseffektivitet och miljöhänsyn i produktionen.

Lokal analys

I Hallstahammar pågår utbyggnaden av fibernät och målsättningen enligt kommunens bredbandsstrategi är att 90 % av hushållen ska ha tillgång till 100 Mbit/s år 2020. Andelen med tillgång till 100 Mbit/s totalt i kommunen oavsett operatör var 83,5 % år 2021, vilket är det senaste värdet i officiell statistik. Sedan 2019 görs en satsning för utbyggnad av det kommunala fibernätet på landsbygden. På landsbygden finns flera aktörer som erbjuder bredbandsanslutningar. Kommunen får därmed minskat inflytande över när anslutningar sker och utbyggnadstakten blir också mer svårbedömd. I den nationella bredbandsstrategin anges att "hela Sverige ska ha tillgång till snabbt bredband" till 2025, där målsättningen och regeringens definition är följande:

- 98 procent av befolkningen har då bredband om minst 1 Gbit/s.
- 1,9 procent har minst 100 Mbit/s.
- 0,1 procent har minst 30 Mbit/s.

Tillgången till bredband fortsätter att öka, med det är tydligt att ökningstakten stannat av under senare år, vilket beror på att utbyggnaden nu gått över till områden med mer gles bebyggelse samt efteranslutningar i tätorterna. Vi når inte upp till den nationella målsättningen om att 95% ska vara anslutna med minst 100 Mbit/s år 2021. Det nationella målet för 2025 om att hela Sverige ska ha tillgång till snabbt bredband inkluderar även tillgång till fiber i absolut närhet och där uppnår Hallstahammar 95,6 % år 2021.

Kollektivtrafiken i Hallstahammar är väl utvecklad när det gäller persontransporter mellan tätorter inom kommunen. Det finns även goda pendlingsmöjligheter mellan Hallstahammar och Västerås samt mellan Kolbäck och Västerås och även Eskilstuna. För busstrafiken trafikerar Västmanlands Lokaltrafik (VL) regiontrafik och inomkommunal trafik samt Västanhede som trafikerar Servicelinjen och Flexlinjen, båda tillgodoser ett behov för flertalet av kommuninnevånarna. Spårbunden trafik är det trafiksätt som prioriteras för utbyggnad. Dubbelt mötesspår utanför Brattheden öppnar upp för halvtimmetrafik mellan Hallstahammar och Västerås i slutet av decenniet.

Ur ett hållbarhetsperspektiv bör frågeställningen vara om nuvarande infrastruktur möjliggör ett ökat resande med kollektivtrafiken, vilket sannolikt kommer att behövas i omställningen till



fossilfria transporter. Tillgängligheten till kollektivtrafik i tätorter och utanför tätorter i kommunen är låg, runt 50 % inom tätorterna och runt 15 % utanför, att jämföra med rikets siffror på 80 % respektive 20 %. Närhet till hållplatser i tätorters ytterområden, på landsbygden och för personer med rörelsehinder behöver förbättras för att öka intresset för och möjligheten till att nyttja kollektivtrafiken. Även utbudet i närliggande storstäder spelar stor roll för kollektivtrafikens attraktivitet, särskilt för arbetstagare bland annat på områdena Eriksberg och Finnslätten i Västerås.

Utbyggnad av gång- och cykelvägar leder till ett mer hållbart och både jämställt och jämlikt transportsätt då det inte krävs körkort för att cykla, det tar liten plats, relativt liten kostnad och inom våra tätorter är avstånden tillräckligt små för att cykeln är ett rimligt alternativ till bilen. Att sammankoppla gång och cykelvägar inom och mellan våra tätorter hjälper till att nå många mål inom agendan.

Näringslivsenheten anordnar näringslivsfrukostar, träffar på plats hos företag med kommunchef och kommunalråd, samt en årlig företagarfest där företagen samlas och hyllas för sina arbeten inom olika kategorier. Sedan 2018 delas pris ut till det företag som har jobbat extra bra med miljömässig hållbarhet. Tillsammans med Energikontoret i Mälardalen har flera företag runt om i kommunen fått besök och en genomgång av sin energianvändning samt hur företagen kan minska och effektivisera användningen. De större företagen jobbar mycket med hållbarhet, både social och miljömässig, dels för att uppfylla tillstånd och dels för att kunna vara konkurrenskraftiga på en marknad som kräver allt mer fokus på hållbarhet. Vid nyetableringar tittar vi alltid på företagets hållbarhetsarbete för att ha ett sunt näringsliv och företagarklimat i kommunen.

Industrins hållbarhetsarbete påverkas av miljöbalkens regler där bland annat rättspraxis och villkor i tillståndsbeslut bestämmer lägsta kravnivå. En högre ambitionsnivå kan tillämpas frivilligt i företagen, vilket också görs i många företag. När det gäller exempelvis minskad energianvändning sker ett stort arbete idag. Här bidrar också kommunen med energirådgivning mot små och medelstora företag. I miljöbalkstillsynen sker dessutom en löpande dialog med företagen om förutsättningar att minska energianvändningen i främst energiintensiv verksamhet.

Industrins innovationsarbete kopplat till hållbarhet kan lyftas. Ofta fungerar enskilda företag som slutna enheter där respektive företag bygger upp egna system för t.ex. transporter och avfallshantering. Möjligen kan sådana och liknande system samordnas i större omfattning mellan olika företag.

Tänkbara åtgärder i Hallstahammars kommun som bidrar till måluppfyllnad:

- Uppgradera och fullfölja målsättningen i bredbandstrategin. Översiktsplanering – bygglovsgivning påverkar förmågan att nå målet. Uppförande av bebyggelsestruktur såsom bostäder m.m. sker lämpligen i närhet till befintlig/möjlig digital infrastruktur.
- Utveckling av kollektivtrafiken så att nyttjandegraden och tillgängligheten ökar.
- Utveckla/utöka GC-vägnätet. Trafik i samhällsplaneringen viktigt.
- Riktad miljötillsyn som bidrar till högre ambitionsnivå i hållbarhetsfrågor inom industrin.
- Dialog/samverkan med näringslivet för utveckling av företagets hållbarhet.



Mål 10 Minskad ojämlikhet

Minska ojämlikheten inom och mellan länder

Ingen ska lämnas utanför – är en av de grundläggande principerna i Agenda 2030. Grunden för ett hållbart samhälle är en rättvis fördelning av resurser och såväl ekonomiskt, socialt och politiskt inflytande i samhället. Mål 10 och dess delmål belyser vikten av att verka för ett samhälle där ingen lämnas utanför i utvecklingen.

Ett jämlikt samhälle bygger på principen om allas lika rättigheter och möjligheter oberoende av t.ex. kön, etnicitet, religion, funktionsvariation, ålder och annan ställning. Även om många länder har haft en positiv ekonomisk utveckling med minskad fattigdom under de senaste decennierna, så har klyftorna ökat både inom och mellan länder. Jämlikhet minskar risken för konflikter och främjar alla människors möjlighet att delta i och påverka samhällsutvecklingen.

Utbildning av god kvalitet, för alla genom hela livscykeln, är en nyckel till att bygga ett demokratiskt samhälle och att främja jämlikhet och jämställdhet.

Delmål

10.1 Till 2030 successivt uppnå och upprätthålla en inkomstillväxt högre än det nationella genomsnittet för de 40 procent av befolkningen som har lägst inkomst.

10.2 Till 2030 möjliggöra och verka för att alla människor, oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, ras, etnicitet, ursprung, religion eller ekonomisk eller annan ställning, blir inkluderade i det sociala, ekonomiska och politiska livet.

10.3 Säkerställa lika möjligheter och minska förekomsten av ojämlika utfall, bland annat genom att avskaffa diskriminerande lagstiftning, politik och praxis och främja lagstiftning, politik och åtgärder av lämpligt slag i detta hänseende.

10.4 Besluta om politik, särskilt finans-, löne- och socialskyddspolitik, och successivt uppnå ökad jämlikhet.

10.5 Förbättra regleringen och övervakningen av globala finansmarknader och finansinstitut samt stärka genomförandet av sådana regleringar.

10.6 Säkra stärkt representation och röst till utvecklingsländer i beslutsfattandet i globala internationella ekonomiska och finansiella institutioner i syfte att göra dessa mer effektiva, trovärdiga, ansvarsskyldiga och legitima.

10.7 Underlätta en ordnad, säker, reglerad och ansvarsfull migration och rörlighet av personer, inklusive genom planerad och väl fungerande migrationspolitik.



10.a Genomföra principen om särskild och differentierad behandling för utvecklingsländerna, i synnerhet de minst utvecklade länderna, i enlighet med Världshandelsorganisationens avtal.

10.b Uppmuntra offentligt utvecklingsbistånd och finansiella flöden, inklusive utländska direktinvesteringar, till de stater där behovet är som störst, i synnerhet de minst utvecklade länderna, afrikanska länder, små önationer under utveckling samt kustlösa utvecklingsländer, i enlighet med deras nationella planer och program.

10.c Senast 2030 minska transaktionskostnaderna för migranternas remitteringar till mindre än 3 procent samt avskaffa remitteringskorridorer där kostnaderna överstiger 5 procent.

Nationella utmaningar

Regeringsformen slår fast att det allmänna ska verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt tas till vara. Det allmänna ska även motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter som gäller den enskilde som person. Sverige får dock återkommande kritik från internationella organ som granskar Sveriges efterlevnad av mänskliga rättigheter. Ofta handlar kritiken om diskrimineringsskyddet och olika utsatta gruppers rättigheter. FN:s kommitté för mänskliga rättigheter har bl a uppmanat Sverige att utvidga diskrimineringsskyddet till ett generellt diskrimineringsförbud som omfattar alla samhällsområden och oavsett diskrimineringsgrund. Sammantaget är diskrimineringen inom olika områden en viktig faktor som förstärker olika utsatta gruppers svårigheter att uppnå delaktighet och jämlikhet.

Det kommunala utjämningsystemet syftar till att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för alla kommuner och regioner i landet att kunna tillhandahålla likvärdig välfärd oberoende av kommuninvånarnas inkomster och andra strukturella förhållanden. Till följd av den demografiska utvecklingen och den snabba urbaniseringstakten ställs dock allt fler kommuner i olika delar av Sverige inför en rad utmaningar när det gäller att fullgöra sina åtaganden.

Sverige är ett av de mest jämlika länderna i världen, men är samtidigt det OECD-land där den ekonomiska ojämlikheten ökar allra mest. Ojämlikheten blir tydlig även inom andra mål i agendan och finns även inom områden såsom hälsa, boende, utbildning och arbete.

Agenda 2030-delegationen har identifierat följande nationella utmaningar:

- Ökande inkomstskillnader.
- Bostads- och arbetsmarknadssegregation.
- Ojämlikheter i hälsa samt bristande likvärdighet i utbildning (se mål 3 och mål 4).
- Diskriminering i samhället samt att svenskt diskrimineringsskydd inte omfattar ett generellt diskrimineringsförbud.
- Varierande förutsättningar mellan kommuner vilket medför utmaningar att erbjuda likvärdig offentlig service.



- Lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige anpassar svenska asylregler till EU-rättens miniminivå och har negativa konsekvenser för de mänskliga rättigheterna.

Lokal analys

Kommunerna har genom sitt ansvar för en stor del av kärnverksamheten inom välfärdsproduktionen, såsom skola, omsorg och socialt stöd, goda möjligheter att motverka ojämlikhet mellan olika individer och grupper av både barn och vuxna. Att fullfölja den grundläggande utbildningen är en viktig faktor för minskad ojämlikhet och att fullfölja gymnasiet är kanske den viktigaste faktorn för att sedan lyckas etablera sig i samhället, uppnå egen försörjning och delta i utvecklingen. Under mål fyra går det att läsa mer om detta.

Jämlikhet handlar dels om att människor ska betraktas som lika mycket värda och ha samma förutsättningar, möjligheter och villkor i samhället. Att mäta ojämlikhet är komplext och påverkas av en rad strukturella faktorer. Dock utgör ekonomisk jämlikhet en central del av den övergripande jämlikheten. Den ekonomiska jämlikheten påverkas i sin tur av en rad faktorer, t.ex. skillnader i humankapital.

Liksom utmaningarna på nationell nivå finns även i Hallstahammar en problematik kring olika former av diskriminering. Det saknas dock en överblick över omfattningen då detta inte mäts på ett systematiskt sätt och därmed finns det med stor sannolikhet även mörkertal utöver det som fångas upp genom konkreta fall som anmäls och utreds.

Det pågår en rad åtgärder som syftar till att stärka jämlikheten. Exempelvis har skolverksamheten riktat fokus mot skillnaderna i kunskapsresultat samt förstärkt det förebyggande och främjande arbetet för att öka likvärdigheten. Det finns en tydlig koppling mellan vad som händer på fritiden och vad som händer i skolan. Genom samverkan kan vi snabbt fånga upp orosmoment innan de eskalerar och får negativ påverkan på skolresultatet. Genom ett gemensamt arbete i TSI-gruppen (Tidigt Samordnade Insatser) samordnar kultur- och fritidsförvaltningen, barn- och utbildningsförvaltningen och socialförvaltningen sitt arbete med barn och unga. Detta möjliggör en helhetssyn i det förebyggande och främjande arbetet kring barn och unga vilket medför att gemensamma åtgärder snabbt kan genomföras. Sedan 2016 har kommunen barn- och ungdomscoacher vilka arbetar relationsskapande med barn och unga och som tidigt ska fånga upp och vägleda barn och unga som riskerar att hamna snett i sin livssituation samt lotsa dem till olika stödinsatser. Genom denna verksamhet erbjuds även en trygg och säker mötesplats för unga personer som är nyfikna på frågor som rör HBTQI+. Sammantaget leder dessa typer av insatser till att olika former av ojämlika förhållanden kommer upp till ytan och att utsatta grupper synliggörs, vilket är en viktig del i att kunna få ökad kunskap om hur situationen ser ut lokalt och att identifiera rätt åtgärder.

Mål 10 innebär stora utmaningar för Hallstahammars kommun, inte minst genom att vi kan se tydliga tecken på att det finns ojämlika strukturer utifrån skillnader mellan olika bostadsområden som bildar ett visst mönster och att det finns en koppling däremellan till att människor har olika förutsättningar och livsvillkor. Huruvida vi kan tala om segregerade områden eller inte är egentligen inte så relevant, det viktiga är att se att det finns skillnader och använda detta som underlag i samhällsplanering samt planering och utförande av

välståndstjänster. Boendet och boendemiljön har en central betydelse för människors levnadsvillkor och deltagande i samhället. Via vårt boende länkas vi till det samhälle vi lever i och därmed är tillgång till ett bra boende av största vikt för att man ska kunna klara andra centrala delar av livet så som utbildning, god hälsa och arbete. Ojämliga förhållanden mellan grupper och bostadsområden, är nära kopplat till social polarisering. Den sociala polariseringen ökar i sin tur sociala spänningar och på så sätt konfliktbenägenheten i ett samhälle. Ojämligheten får därför också en påverkan på den allmänna uppfattningen om ett områdes upplevda trygghet och är därför också en fråga som är viktig även inom mål 16.

Tänkbara åtgärder i Hallstahammars kommun som bidrar till måluppfyllnad:

- Till stor del handlar ojämlikhet och segregation om klasskillnader och ojämlika livsvillkor. Därför krävs riktade insatser i syfte att minska skillnader i hälsa, arbetslöshet och utbildning för att nå ökad jämlikhet.
- Satsa på och utveckla det främjande och förebyggande arbetet som bidrar till en god fysisk och psykisk hälsa samt skapar en meningsfull och stimulerande tillvaro för kommunens invånare.
- Utveckla kommunens demokratiska mötesplatser, aktiviteter och insatser som bidrar till jämlikhet genom att dessa i så stor grad som möjligt ska vara avgiftsfria.
- Utveckla arbetet med riktade stödinsatser för vuxna utsatta grupper. Genom att fördjupa analysen och läras oss mer kring vilka utmaningar målgruppen möter kan vi arbeta mer med att hitta rätt insatser för att stärka vuxna individers förutsättningar.
- En orsak till utanförskap är lägre sysselsättningsgrad och hög arbetslöshet bland människor i mer utsatta områden. Olika satsningar behöver i högre utsträckning riktas in mot utsatta områden. Fortsätta utveckla SFI-undervisning och arbetsmarknadsåtgärder. Satsningar på praktik och jobbopportuniteter via Jobbcentrum behöver fortsatt utvecklas, så att fler får en möjlighet att komma ut på arbetsmarknaden.
- I utsatta bostadsområden behöver det demokratiska deltagandet och delaktigheten öka. Det är viktigt att både unga och vuxna får möjligheten att delta i samhället, demokratin och deltagandet samt få en förståelse för vad det handlar om.



Mål 11 Hållbara städer och samhällen

Göra städer och bosättningar inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara

Över hälften av världens befolkning bor i urbana områden, och andelen väntas stiga till 70 procent år 2050. Växande städer kan skapa nya möjligheter för ekonomisk tillväxt, men kan också bidra till ökade sociala klyftor och påfrestningar på ekosystem. Den snabba och stora inflyttningen till städer ställer nya krav som behöver bemötas på ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart sätt.

Delmål

11.1 Senast 2030 säkerställa tillgång för alla till fullgoda, säkra och ekonomiskt överkomliga bostäder och grundläggande tjänster samt rusta upp slumområden.

11.2 Senast 2030 tillhandahålla tillgång till säkra, ekonomiskt överkomliga, tillgängliga och hållbara transportsystem för alla. Förbättra trafiksäkerheten, särskilt genom att bygga ut kollektivtrafiken, med särskild uppmärksamhet på behoven hos människor i utsatta situationer, kvinnor, barn, personer med funktionsnedsättning samt äldre personer.

11.3 Till 2030 verka för en inkluderande och hållbar urbanisering samt förbättra kapaciteten för deltagandebaserad, integrerad och hållbar planering och förvaltning av bosättningar i alla länder.

11.4 Stärka insatserna för att skydda och trygga världens kultur- och naturarv.

11.5 Till 2030 väsentligt minska antalet dödsfall och antalet människor som drabbas av katastrofer, inklusive vattenrelaterade katastrofer. Även tillse att de direkta ekonomiska förlusterna till följd av sådana katastrofer, i form av lägre global BNP, minskar väsentligt. Särskilt fokus bör ligga på att skydda de fattiga och människor i utsatta situationer.

11.6 Till 2030 minska städernas negativa miljöpåverkan per person, bland annat genom att ägna särskild uppmärksamhet åt luftkvalitet samt hantering av kommunalt och annat avfall.

11.7 Senast 2030 tillhandahålla universell tillgång till säkra, inkluderande och tillgängliga grönområden och offentliga platser, i synnerhet för kvinnor och barn, äldre personer och personer med funktionsnedsättning.

11.a Främja positiva ekonomiska, sociala och miljömässiga kopplingar mellan stadsområden, stadsnära områden och landsbygdsområden genom att stärka den nationella och regionala utvecklingsplaneringen.

11.b Till 2020 väsentligen öka det antal städer och samhällen som antar och genomför integrerade strategier och planer för inkludering, resurseffektivitet, begränsning av och anpassning till klimatförändringarna och motståndskraft mot katastrofer samt utveckla och



genomföra, i linje med Sendai-ramverket för katastrofriskreducering 2015–2030, en samlad katastrofriskhantering på alla nivåer.

11.c Stödja de minst utvecklade länderna, inklusive genom finansiellt och tekniskt bistånd, att bygga hållbara och motståndskraftiga byggnader av lokala material.

Nationella utmaningar

En stor majoritet av Sveriges befolkning bor i och runt städer och tätorter. Samtidigt som urbaniseringen medför sociala och miljömässiga utmaningar utgör stadsutveckling också ett viktigt verktyg i arbetet med hållbar utveckling.

Hållbar stadsutveckling omfattar hållbart byggande och planering av bostäder, offentliga platser såsom parker och torg, transporter, återvinning och säkrare kemikaliehantering. Den kräver samarbete mellan sektorer och styrning på flera nivåer samtidigt (nationell, regional och lokal nivå), inklusive dialog med medborgare och näringsliv. Särskild hänsyn bör också tas till personer med funktionsnedsättning, barn, samt äldre människors behov.

Agenda2030-delegationen har identifierat fem utmaningar för Sveriges del kopplat till mål 11:

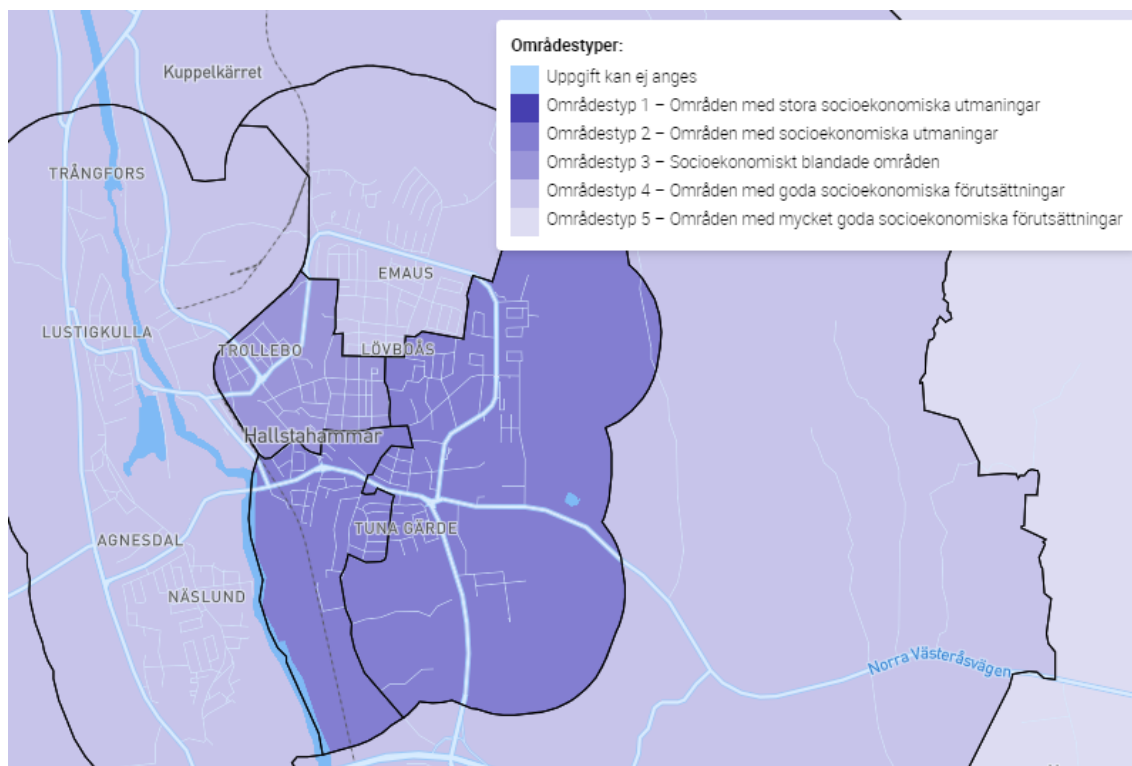
- Bostadssegregation.
- Bostadsbrist och ökad skuldsättning.
- Risk för kvalitetsbrister i planering och byggande vid en hög byggtakt.
- Städers klimat- och miljöpåverkan.
- Städernas bristande motståndskraft.

Lokal analys

I Hallstahammar finns utmaningar i samhällsplaneringen för att minska bostadssegregationen. Segregationen i en kommun kan mätas genom ett ojämlikhetsindex som Delegationen mot segregation (DELMOS) arbetat fram och som visas i Segregationsbarometern. Detta index mäter graden av segregation i kommunen på en skala 0–100, där 0 innebär ingen segregation och 100 total segregation. Hallstahammar har 43,3 för 2020 som är det senaste värdet. Det skedde en minskning under perioden 2015-2017, men vi kan nu se en ökning av segregationen över åren 2018-2020.

En viktig faktor kopplat till segregationen är att olika socioekonomiska grupper är koncentrerade till olika områden. För att få ett mått på hur den uppdelningen ser ut inom kommunerna har DELMOS tagit fram fem olika områdestyper som visar hur stor del av befolkningen som bor i områden med olika grader av socioekonomisk status. I senaste mätningen för 2020 är det två områden i Hallstahammars kommun som är kategoriserade som områden med socioekonomiska utmaningar och det är områdena runt södra Barnängen, Lövboås och Nibble. Totalt är det 32,2 % av befolkningen i Hallstahammars kommun som bor i dessa områden.

Kartbild över områdestyper i Hallstahammars kommun (2020)



Källa: Segregationsbarometern, DELMOS

Kommunens attraktionskraft påverkar också intresset för privata aktörer att bidra till bostadsbyggandet, och mer exklusiva bostadsbestånd anses ofta mer kostnadseffektiva än andra. Detta bidrar också till ökad bostadssegregation. Samhällsplaneringen behöver därför eftersträva att uppnå bostadsområden med blandade boendeformer i respektive bostadsområde, där boende för alla livssituationer kan tillgodoses. Kommunfullmäktige antog 2016 ett bostadsförsörjningsprogram med mål för planering av nya bostäder och bostadsområden för att främja kollektivtrafik, uppmärksamma jämställdhet, få med barnens perspektiv i planeringen, ta hänsyn till klimatförändringar samt jobba mot social och ekologisk hållbarhet. Ett nytt bostadsförsörjningsprogram är under framarbetande.

Under 2021 upprättades en trygghetsanalys för centrala Hallstahammars för att kartlägga problemområde i centrum med särskild fokus på den fysiska miljöns utformning för uppkomsten av brott och otrygghet. Resultatet var 13,5 på en skala från 0 (alarmerande) – 20 (bra nivå) med utvecklingsbehov inom gestaltning, mix av funktioner och människor, tydlighet samt information (som fick lägsta poäng). Att jobba aktivt med tydlighet och information kring centrum för att främja mångfald av människor och funktioner kan centrum vara och upplevas tryggare. Detta arbetssätt kan appliceras på fler ställen i kommunen som behöver rustas upp. Utredningar av vilka platser som behöver rustas och på vilket sätt kan visa på största behovet.

Luftföroreningar kan menligt påverka människors hälsa. Enligt IVL leder luftföroreningar till 7600 förtida dödsfall i Sverige varje år. Barn rör sig mer och har en snabbare andning samtidigt som lungorna är mindre. Detta gör att barn utsätts för relativt mer luftföroreningar än vuxna. Immunförsvaret är dessutom under utveckling vilket gör att barn ofta drabbas av infektioner i luftvägarna. Luftkvaliteten i Hallstahammars tätort är i huvudsak god (mätning 2016). Vid enstaka tillfällen förekommer dock förhöjda partikelhalter (PM10) och förhöjda halter av flyktiga organiska föreningar (VOC). Förhöjda partikelhalter noteras främst på vårvintern och bedöms bero på bland annat sopning av vägbanor efter vinterns halkbekämpning med sand. Förhöjda VOC-halter noteras främst under den kalla årstiden och bedöms härröra från i första hand småskalig vedeldning. Småskalig vedeldning har även uppmärksammats av vattenmyndigheterna när det gäller bildningen av dioxiner som med nederbörden når våra sjöar och vattendrag via dagvatten.

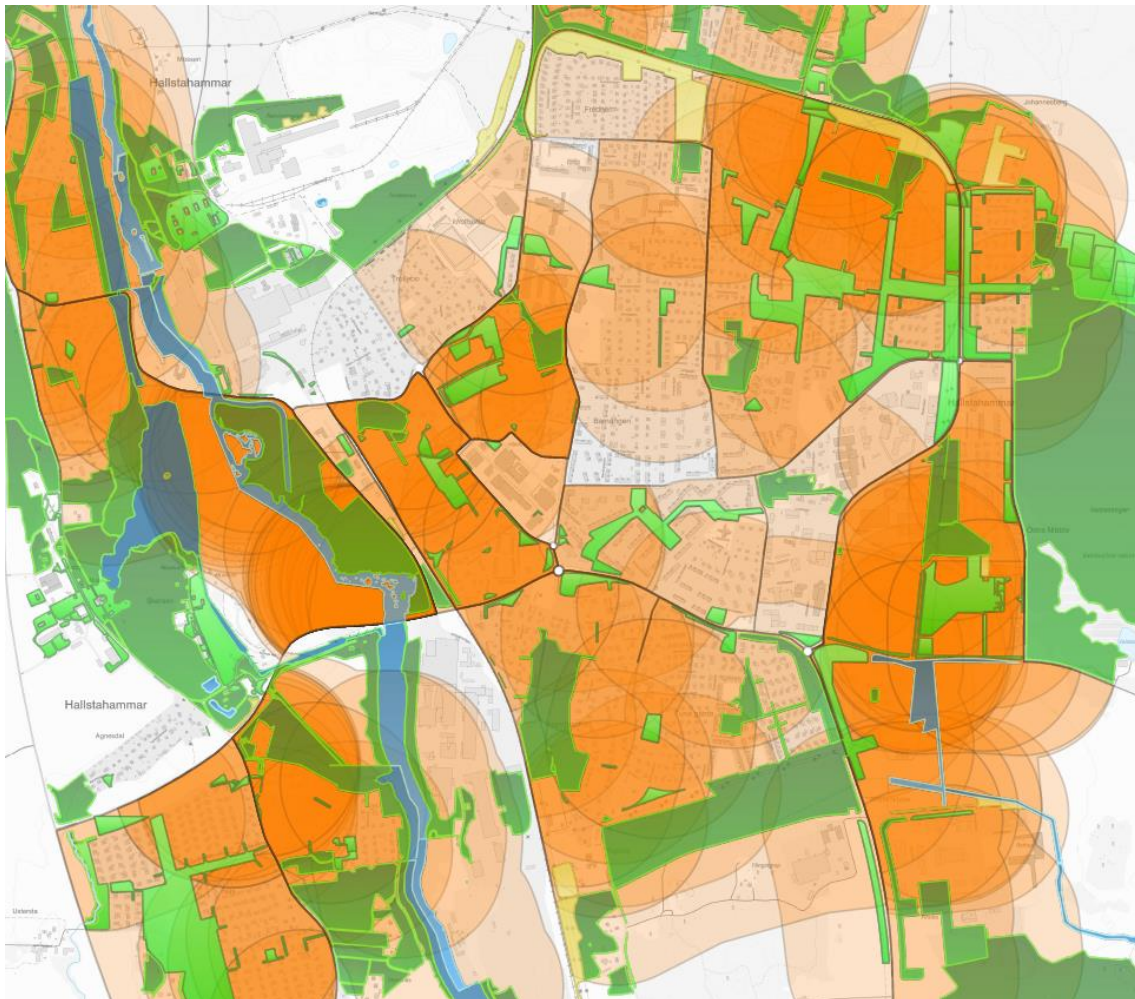
Vid allt byggande är det angeläget att göra materialval som ger så liten miljöpåverkan som möjligt. Tekniska förvaltningen tillämpar Sunda hus i sina byggupphandlingar som är en katalog över ämnen som är minst skadliga för miljö och organismer, vilket utelämnar de farligaste och giftigaste ämnena.

Den infrastruktur som byggs upp i tätorterna, väg- och ledningsnät etc., måste också anpassas för att effektivt kunna motverka de negativa effekter som tätorterna ger upphov till genom bidrag till luftföroreningar och förorenat dag- och spillvatten. Infrastrukturen måste även anpassas för att kunna motstå de risker som ett förändrat klimat bidrar med i form av översvämningar, torka, skred och erosion.

2023 kommer ett lagkrav att en Vattentjänstplan ska tas fram och antas i kommunfullmäktige senast 2024, detta arbete kommer Mälarenergi vatten att driva, men Hallstahammars kommun är ägare till rörledningsnät och anläggningarna samt ansvariga för den långsiktiga planeringen kopplat till VA-frågor och Mälarenergi vatten utför den dagliga driften.

Det är av största vikt att krishanteringsarbetet i kommunen fortsätter utvecklas, där organisationen genom övningar och uppföljning ständigt förbättras i detta arbete. Fortlöpande, och i samhället väl förankrade, risk- och sårbarhetsanalyser bidrar till en nulägesbild som ger förutsättningar för att minimera effekter av extraordinära händelser.

En hållbar trafikplanering är nödvändig. Exempelvis en fortsatt utbyggnad av GC-vägnätet kan bidra till minskade utsläpp av luftförorenande ämnen. Ett ökat cyklande leder även till bättre folkhälsa. Kollektivtrafiken är väl utvecklad och lättillgänglig för ungefär hälften av våra invånare. I tätorternas ytterområden och på landsbygden samt för personer med funktionsnedsättning finns sannolikt potential till utveckling, se även under mål 9.



Bilden visar vilka områden i Hallstahammars tätort där invånare har längre avstånd än 300 meter till ett grönområde, med hinder i form av större vägar, järnväg, Kolbäckån och liknande.

Forskning visar att vistelse i grönområden minskar stress och påskyndar tillfriskning. Ett avstånd längre än 300 meter till ett grönområde gör att människor är mindre benägna att nyttja grönområdet. När nya områden planeras och befintliga områden förändras bör hänsyn tas för att stärka grönområden och underlätta människors tillgänglighet till grönområden.

Framgång i arbetet med hållbara städer och samhällen förutsätter samverkan mellan lokal och regional nivå, inte minst när det gäller trafikplanering och tillväxtfrämjande faktorer. Ett starkt och hållbart näringsliv är också en förutsättning för att skapa sysselsättning och därmed minskade inkomstklyftor och segregation. Civilsamhällets engagemang och deltagande är nödvändigt för att kunna uppnå en inkluderande och hållbar urbanisering. Samverkansformer för hållbarhetsutvecklingen behöver utvecklas. Hallstahammars kommun har antagits som deltagare i Glokala Sverige, som är ett kommunikationsprojekt i samverkan mellan Svenska FN-förbundet och SKL med finansiering från SIDA. Genom deltagandet erhålls utbildning för såväl politiker och tjänstepersoner inom kommunen, som representanter för näringslivet och



civilsamhället. Projektet skapar också kontaktytor mellan deltagarorganisationerna, vilket bidrar till ökat lärande av varandra.

För att främja en innovationsbaserad hållbar samhällsutveckling utlyser staten emellanåt medel. En aktiv omvärldsbevakning av i landet pågående innovationsutveckling inom området, och att vid behov ansöka om medel för utveckling av egna idéer, kan vara framgångsfaktorer för den lokala utvecklingen.

Under 2022 har arbetet med ny översiktsplan påbörjats, den beräknas vara färdig hösten 2024. Översiktsplanen är kommunens framtidsvision beskriven i text och visualiserad i en karta. Den ska ses över varje mandatperiod och den blickar fram mot 2050. Den ska visa på ett användningsområde för all mark och allt vatten i kommunen. I workshopar kopplat till ämnena täthet, blandning har tjänstepersoner och förtroendevalda lyssnat till experter på områdena och själva fått diskutera i grupper om vad som är bra och vad vi vill utveckla i Hallstahammar.

Tänkbara åtgärder i Hallstahammars kommun som bidrar till måluppfyllnad:

- Samhällsplaneringen har en avgörande roll i uppbyggnad av hållbara städer och samhällen. Vi ska möjliggöra/säkerställa blandad bostadsbebyggelse vid nybyggnation och sträva efter att tillföra element av blandad bebyggelse vid förtätning av befintliga områden.
- En aktiv trafikplanering genom framtagande av strategiska dokument för trafik och parkering bidra till minskade utsläpp av skadliga ämnen och klimatgaser.
- En ökad samverkan mellan olika intressenter i planeringen (deltagandebaserad planering) kan öka förmågan att uppmärksamma viktiga frågeställningar som berör samtliga hållbarhetsdimensioner.
- Avsätta resurser för omvärldsbevakning av pågående innovationsutveckling och utlysningar av externa medel.
- Säkerhets- och beredskapsarbetet är viktigt och ett fortsatt och löpande arbete med risk- och sårbarhetsanalyser är nödvändigt för att kunna möta förändringar i riskbild i samhället.
- Utveckla nätverk för samverkan, exempelvis Glokala Sverige, och aktivt delta i regionalt utvecklingsarbete. Uppmuntra initiativ i civilsamhället; kan riktat stöd erbjudas till exempelvis föreningar som driver hållbarhetsprojekt?
- Riktade luftmätningar för att bedöma trafikens och vedeldningens bidrag till luftföroreningar kan övervägas, liksom kartläggning av dagvattens innehåll av skadliga ämnen, se även under Mål 6.
- En fortsatt utveckling av våra grönområden är viktig. Upprättande av en lokal plan för grön infrastruktur (pågår) bidrar till underlag för prioritering av insatser. I planeringen är det även viktigt att inkludera friluftslivsfrågor. Se även under mål 3 och 15.
- Implementera ett strategiskt tillvägagångssätt i detaljplanearbetet, genom exempelvis utvecklande av checklistor, för att underlätta måluppfyllelse kopplat till Agenda 2030.
- Ett strategiskt arbete med vattenfrågan genom mellankommunal vattenplanering för Kolbäcksån, men även övriga vattendrag, är av vikt för att nå bättre status i våra vattendrag.



Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion

Säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster

Hållbar konsumtion och produktion har av OECD identifierats som det mål där Sverige har störst utmaningar. Rådande konsumtionsmönster har negativ inverkan på människors hälsa, klimatet och miljön, i såväl Sverige som globalt.

Delmål

12.1 Genomföra det tioåriga ramverket för hållbara konsumtions- och produktionsmönster. Alla länder vidtar åtgärder, med de utvecklade länderna i täten och med hänsyn tagen till utvecklingsländernas utveckling och förutsättningar.

12.2 Senast 2030 uppnå en hållbar förvaltning och ett effektivt nyttjande av naturresurser.

12.3 Till 2030, halvera det globala matsvinnet per person i butik- och konsumentledet, och minska matsvinnet längs hela livsmedelskedjan, även förlusterna efter skörd.

12.4 Senast 2020 uppnå miljöriktig hantering av kemikalier och alla typer av avfall under hela deras livscykel, i enlighet med överenskomna internationella ramverket, samt avsevärt minska utsläppen av dem i luft, vatten och mark i syfte att minimera deras negativa konsekvenser för människors hälsa och miljön.

12.5 Till 2030 väsentligt minska mängden avfall genom åtgärder för att förebygga, minska, återanvända och återvinna avfall.

12.6 Uppmuntra företag, särskilt stora och multinationella företag, att införa hållbara metoder och att integrera hållbarhetsinformation i sin rapporteringscykel.

12.7 Främja hållbara offentliga upphandlingsmetoder, i enlighet med nationell politik och nationella prioriteringar.

12.8 Senast 2030 säkerställa att människor överallt har den information och medvetenhet som behövs för en hållbar utveckling och livsstilar i harmoni med naturen.

12.a Stödja utvecklingsländerna att stärka sin vetenskapliga och tekniska kapacitet att utvecklas i riktning mot mer hållbara konsumtions- och produktionsmönster.

12.b Utveckla och genomföra verktyg för att övervaka hur en hållbar utveckling påverkar en hållbar turism som skapar arbetstillfällen och främjar lokal kultur och lokala produkter.

12.c Rationalisera ineffektiva subventioner av fossila bränslen som uppmuntrar till slösaktig konsumtion genom att undanröja snedvridningar på marknaden, i enlighet med nationella förhållanden. Detta kan till exempel omfatta att omstrukturera beskattningen och avveckla eventuella skadliga subventioner för att avspegla deras effekter på miljön. En sådan politik



måste ta full hänsyn till utvecklingsländernas särskilda behov och förhållanden och minimera eventuella negativa effekter på deras utveckling på ett sätt som skyddar de fattiga och de berörda samhällena.

Nationella utmaningar

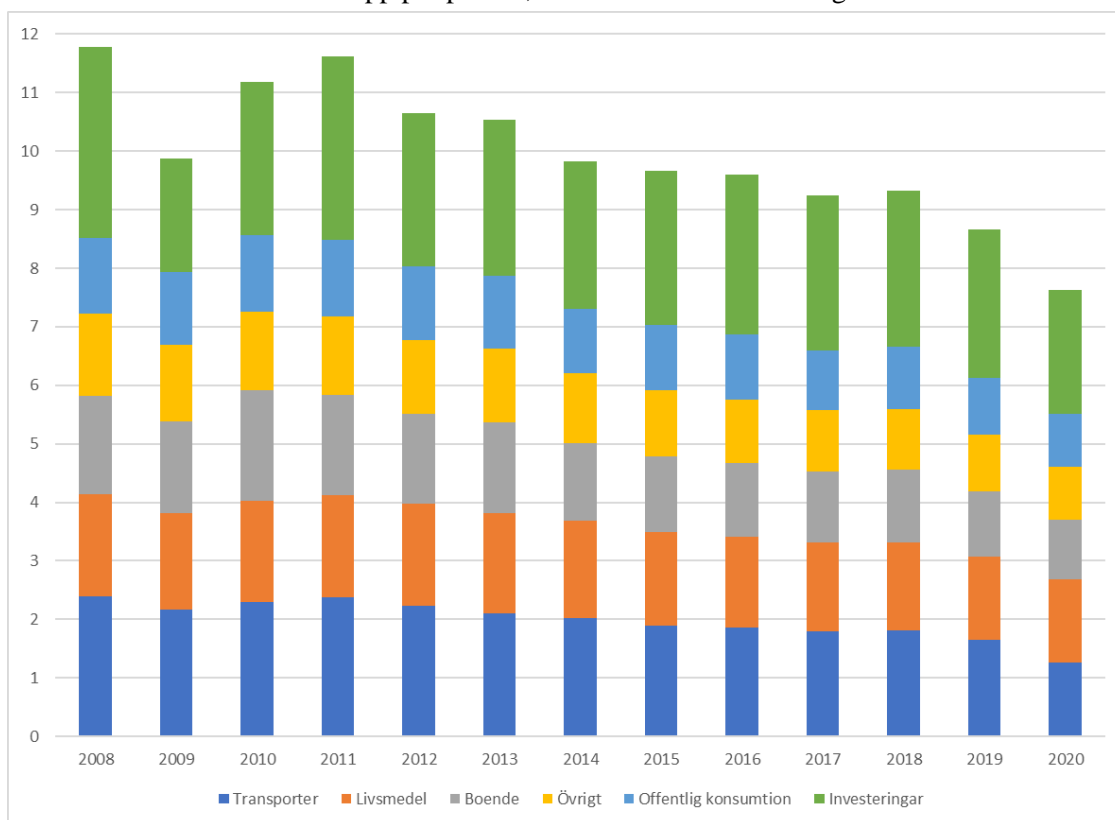
Naturvårdsverket anger att ”Sveriges konsumtion av bland annat flygresor, livsmedel, elektronik och textilier har stor miljö- och hälsopåverkan. Vår konsumtion av kött och palmolja bidrar till exempel till avskogning i tropikerna som utarmar den biologiska mångfalden och påverkar klimatet. De utsläpp av växthusgaser som konsumtionen orsakar behöver reduceras kraftigt den närmaste tioårsperioden. År 2050 bör de vara högst en tiondel av dagens utsläpp. Sverige har ett ansvar för de miljöproblem vår konsumtion skapar, oavsett var i världen de uppstår. Att utveckla effektiva styrmedel för att minska konsumtionens miljöpåverkan är en mycket viktig del i arbetet för att nå miljömålen. Det får inte hänga enbart på den enskilde individens ansvar att lösa klimat- och miljöproblemen. Den offentliga sektorn har ett mycket stort ansvar att hantera sin egen miljöpåverkan på ett föredömligt sätt. Höga miljökrav i sina verksamheter, sina upphandlingar, ansvarsfulla investeringar, och klimatsmart resande är exempel på sådant. Kommuner och landsting står för många goda exempel. Det offentliga kan ställa högre krav på bygg- och fastighetssektorn och staten skulle kunna ställa högre miljökrav på sitt eget skogsbruk.”

Agenda2030-delegationen har identifierat sex utmaningar för Sveriges del kopplat till mål 12:

- En omställning från linjär till cirkulär ekonomi innebär en omfattande och långsiktig samhällsomställning.
- De konsumtionsbaserade utsläppen av växthusgaser är höga, speciellt kopplat till livsmedel, transport och boende.
- En stor andel av de varor och produkter som konsumeras i Sverige produceras i andra länder som har lägre hållbarhetskrav.
- Importerade varor leder till utsläpp av farliga ämnen i Sverige, ämnen som varken är tillåtna i Sverige eller EU.
- Utfasning av farliga kemikalier och minskad kemikalieanvändning.
- Svaga genomlysningskrav för svenska företag vid internationell verksamhet.



Konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp (inhemsk slutlig användning, men inbegriper utländsk produktion) per år och per område 2008-2020, miljoner ton koldioxidekvivalenter visas i figuren nedan. Under 2020 ser vi en kraftig minskning i transporter (skriv mer om jobba hemma) och investeringar, något som påverkades starkt av pandemin. Vi kan förvänta oss att utsläppen för transporter kommer att gå tillbaka till samma nivå som innan pandemin men investeringsutsläppen kan släpa efter lite då pandemin och problem i sjötransporter bidrar till långa ledtider för material och komponenter. Rysslands invasion av Ukraina påverkar livsmedelsproduktionen en del då Ukraina står för 10 % av världens export av vete och hälften av solrosoljaexporten. Även produktionen av konstgödsel blir starkt påverkad då den framställs av rysk naturgas och produceras i Ukraina och Ryssland. Dessa problem kommer att bli synliga under 2023 och framåt. Idag är Sverige självförsörjande på socker, spannmål och morötter, men utan konstgödsel är produktionen osäker. Det senaste decenniet har trenden varit nedåtgående för konsumtionsbaserade utsläpp per person, som kan ske både i Sverige och i utlandet.



Källa: Naturvårdsverket.

Lokal analys

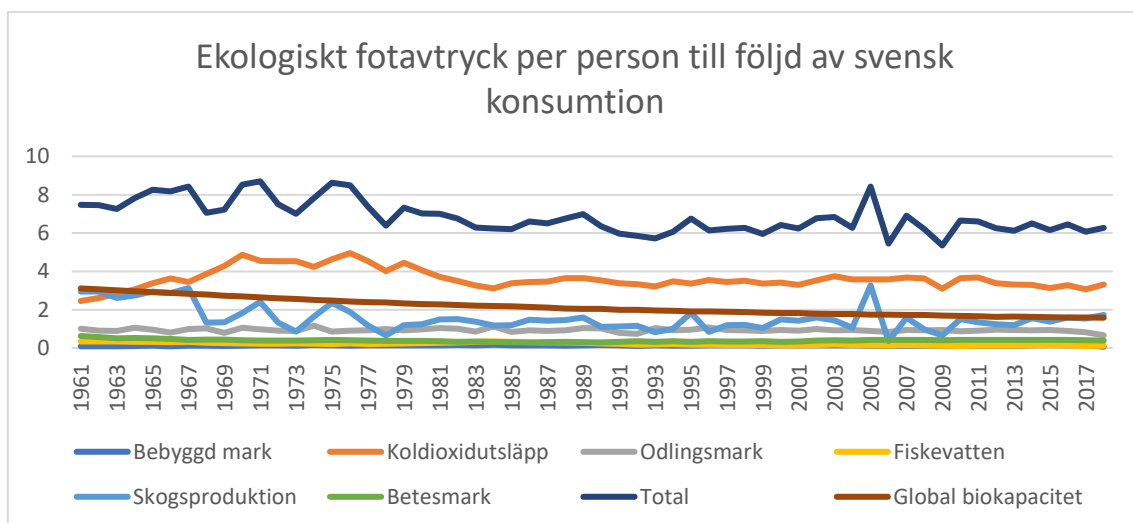
Konsumtion och produktion genererar avfallsflöden och utsläpp av växthusgaser och farliga ämnen, samtidigt som de – åtminstone på kort sikt – bidrar till ekonomisk utveckling. Specifik statistik över konsumtionsmönster i Hallstahammar saknas men antas motsvara genomsnittet för riket. Den totala konsumtionen behöver minska. Genom en ökad konsumtionsandel av hållbart och närproducerade varor kan negativa effekter av konsumtionen minska. I Sverige är de totala konsumtionsbaserade växthusgasutsläppen 7,65 ton per person och år (2020). För att vi ska nå



1,5-gradersmålet, det vill säga att jordens medeltemperatur inte tillåts stiga med mer än 1,5 °C jämfört med förindustriell nivå, behöver de globala utsläppen vara högst 1 ton per person och år till 2050 (Naturvårdsverket).

Globalt sker ett överutnyttjande av ekosystemen vilket har bidragit till klimatförändringar, vattenbrist, jorderosion, avskogning och minskad biologisk mångfald. En metod för att åskådliggöra detta är genom det ekologiska fotavtrycket – den biologiskt produktiva jordyta som krävs för att producera allt det som vi konsumerar och absorbera avfallet samt de fossila koldioxidutsläppen. Det absoluta fotavtrycket varierar i hög grad mellan länder på grund av skillnader i konsumtion och livsstil men även beroende på jordens produktivitet/fotavtrycket i förhållande till befolkningens mängd beror naturligtvis även på befolkningens storlek.

Det ekologiska fotavtrycket för svensk konsumtion inkluderar produktion inom och utanför Sverige. Figuren redovisar även utvecklingen av den globala biokapiteten per capita. Avtrycket av den svenska konsumtionen per capita är cirka fyra gånger större än vad som anses vara långsiktigt globalt hållbart och beror främst på klimatpåverkan och produktion av skogsprodukter. Storleken på avtrycket har endast förändrats marginellt sedan 1980-talet.



En hållbar samhällsplanering och utveckling av klimatsmart infrastruktur för trafik och elförsörjning etcetera kan stärka förutsättningarna för invånarna att leva hållbart. Hushållens konsumtionsmönster kan verka svårpåverkade på lokal nivå, men möjligheten att via nudging förändra konsumtionsmönster bör tas tillvara och utnyttjas mer.

Matsvinnet i butiks- och konsumentled behöver minskas. En stor efterfrågan av specifika produkter gör att utbudet i butiksled blir stort. Via tillsynen finns möjligt att nå livsmedelsbutiker och restauranger och diskutera matsvinn. Det behöver samköras med information till invånarna för att skapa hållbara konsumtionsmönster kring livsmedel och hur mat, som annars skulle kastas kan tillagas och användas. Minskat matsvinn är också en resurs- och jämlikhetsfråga.

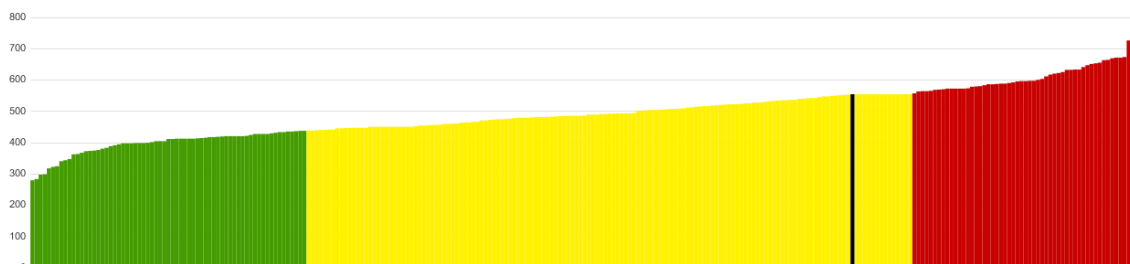
Genom bland annat en fortsatt utveckling av riktlinjer och processer för hållbar offentlig upphandling, skapas förutsättning att bättre följa upp och bedöma materialflöden och dess



påverkan på hållbarhetsarbetet. I Hallstahammars kommun har nyligen en upphandlingspolicy och riktlinjer för inköp antagits. En bred intern samverkan kring upphandling och inköp kan bidra till att minska den offentliga konsumtionens påverkan på såväl ekonomisk som social och miljömässig hållbarhet.

Hallstahammars kommun, tillsammans med 11 andra kommuner, ingår i den avfallssamverkan som kommunalförbundet VafabMiljö ansvarar för. En indikator över konsumtionens påverkan är mängden insamlat kommunalt avfall per invånare. Inom kommunalförbundet är denna mängd 555 kg/invånare och år (2021). Specifika data per kommun inom förbundet saknas. Enligt gällande avfallsplan är en strävan att arbeta enligt EU:s avfallstrappa där målsättningen är att följa den hierarkiska ordningen minimera, återanvända, återvinna, utvinna energi och deponera. Planen anger även en mängd aktiviteter där medlemskommuner aktivt behöver delta för att bidra till minskad påverkan från avfallshanteringen. Bland annat behöver material-, kemikalie- och avfallsflöden i kommunal verksamhet i flera avseenden kartläggas bättre. Här blir bland annat offentlig upphandling och inköp en viktig faktor.

Jämförelse: Insamlat kommunalt avfall totalt, kg/invånare (justerat)



Källa: Kolada

Tänkbara åtgärder i Hallstahammars kommun som bidrar till måluppfyllnad:

- Fortsatt utveckla processer för offentlig upphandling samt inköp och öka samverkan kring dessa frågor både internt och externt.
- Samordning kring avfallsplanen för utveckling av avfallsarbetet inom kommunalförbundet VafabMiljö.
- I livsmedelstillsynen verka för minskat matsvinn i butiks- och konsumentled och förändrade konsumtionsmönster.
- Genomföra kommunikationsinsatser i konsumentled för hållbarhetsfrågor, bland annat minskat matsvinn.
- Skapa förutsättningar tillsammans med näringslivet för att informera om hållbar konsumtion.



Mål 13 Bekämpa klimatförändringarna

Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser

Sverige ligger relativt långt fram i klimatomställning, men Parisavtalet förutsätter snabbare utsläppsminskningar från de industrialiserade länderna. De nationella utsläppen är relativt låga och i den aktuella klimatpropositionen siktar Sverige på noll i nettoutsläpp till år 2045.

Delmål

13.1 Stärka motståndskraften mot och förmågan till anpassning till klimatrelaterade faror och naturkatastrofer i alla länder.

13.2 Integrera klimatåtgärder i politik, strategier och planering på nationell nivå.

13.3 Förbättra utbildningen, medvetenheten och den mänskliga och institutionella kapaciteten vad gäller begränsning av klimatförändringarna, klimatanpassning, begränsning av klimatförändringarnas konsekvenser samt tidig varning.

13.a Fullfölja det åtagande som de utvecklade länder som är parter i Förenta Nationernas ramkonvention om klimatförändringar gjort gällande en målsättning att till 2020 gemensamt mobilisera 100 miljarder US-dollar årligen från alla typer av källor för att tillgodose utvecklingsländernas behov vad gäller meningsfulla begränsningsåtgärder och insyn i genomförandet samt så snart som möjligt finansiera och operationalisera den gröna klimatfonden fullt ut.

13.b Främja mekanismer för att höja förmågan till effektiv klimatrelaterad planering och förvaltning i de minst utvecklade länderna, med särskilt fokus på kvinnor, ungdomar samt lokala och marginaliserade samhällen.

* Med beaktande av att Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändringar är det främsta internationella, mellanstatliga forumet för förhandlingar om hur världen ska hantera klimatförändringarna.

Nationella utmaningar

Agenda2030-delegationen har identifierat fem utmaningar för Sveriges del kopplat till mål 13:

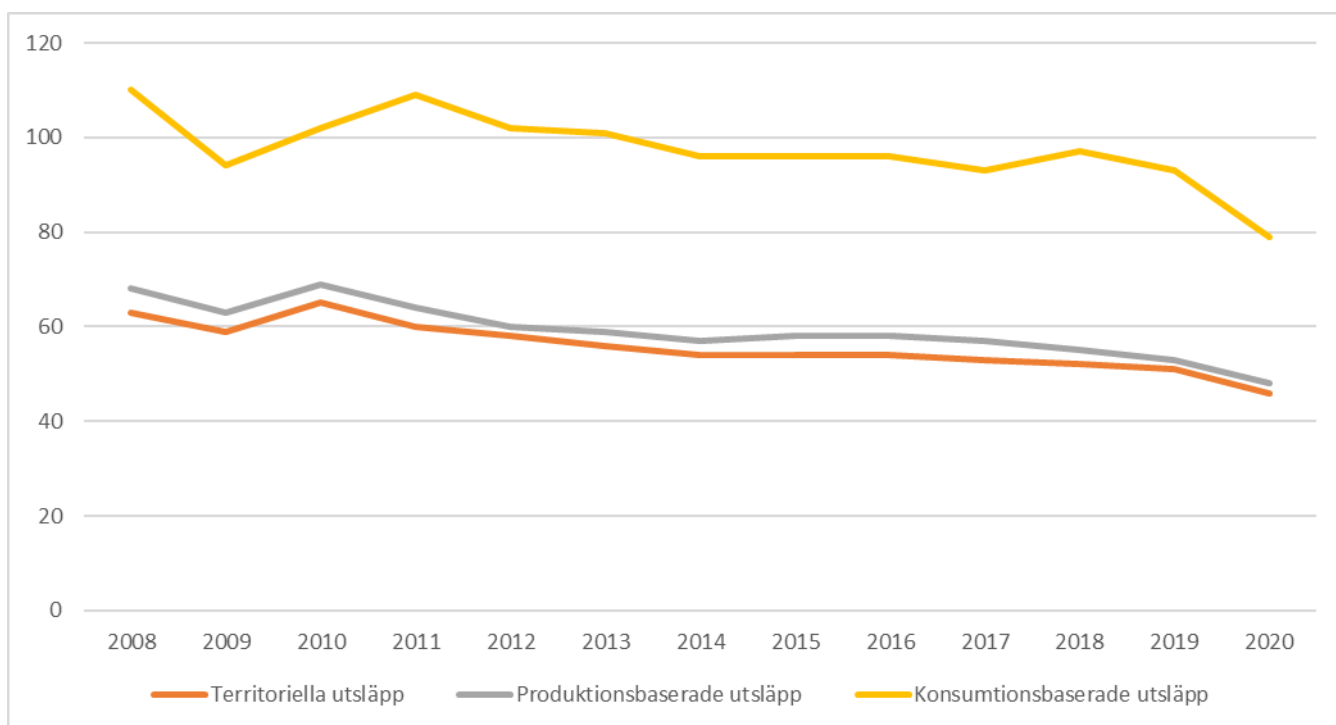
- Utsläpp av växthusgaser i andra länder till följd av svensk konsumtion.
- Utmaningar för ekosystemen till följd av klimatförändringar.
- Fortsatt övergång från det fossilberoende samhället till ett hållbart biobaserat.
- Klimat- och miljöskadliga subventioner inom EU.



- Klimatförändringar utgör en risk för konflikter och storskalig ofrivillig migration på global nivå.

Lokal analys

Diagrammet nedan visar Sveriges territoriella utsläpp (utsläpp inom Sverige) de produktionsbaserade utsläppen (utsläpp inom och utanför Sveriges gränser för svenska aktörer) samt de konsumtionsbaserade utsläppen (utsläpp inom och utanför Sveriges gränser för branschens inköp och försäljning, en något osäker modell då antaganden om andra länders utsläpp är osäkra). Vi ser en dipp för alla utsläpp för 2020 som kan kopplas till pandemin under 2020. Sveriges modell under pandemin var egenansvar hos befolkningen och en del produktion var igång medan stora delar av produktion utomlands stängdes ner vilket kan förklara en större minskning för konsumtionsbaserade utsläpp än för produktionsbaserade utsläpp.

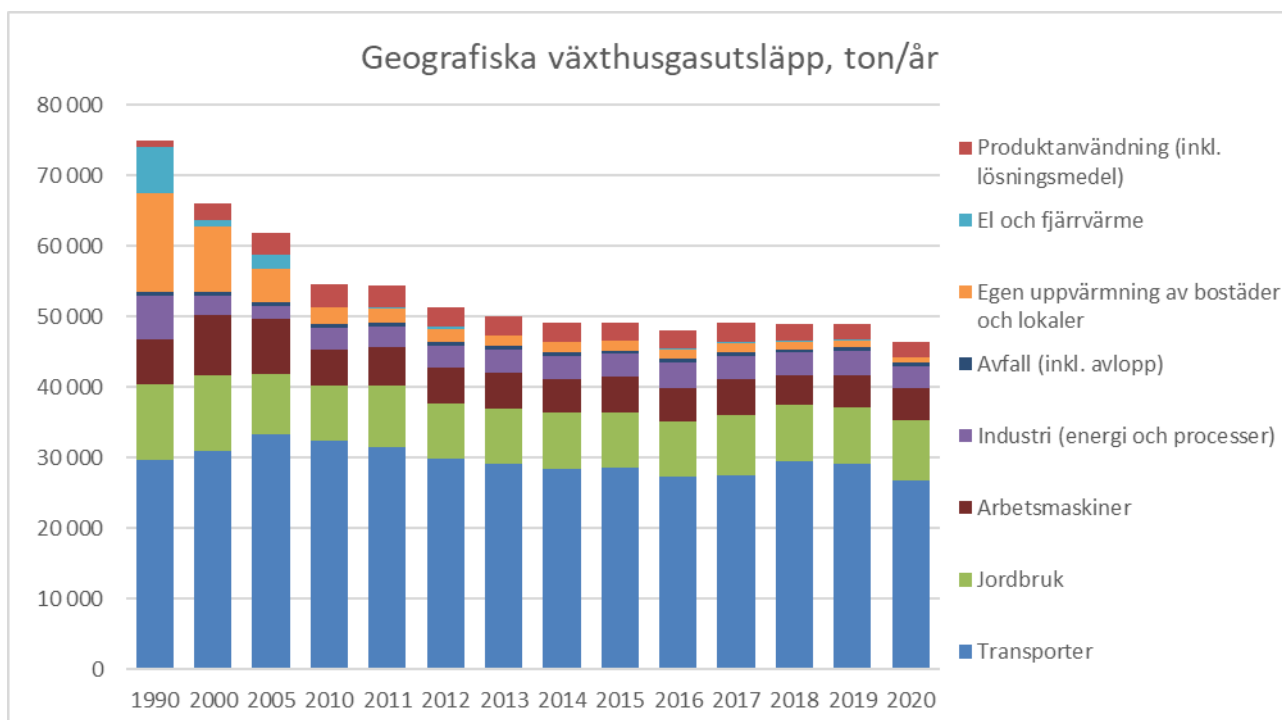


Sedan 90-talet har de territoriella utsläppen minskat från 75 miljoner ton koldioxidekvivalenter till 50, vilket till största del utgörs av tillverkning flyttad utomlands. På senare tid har utländska aktörer börjat etablera verksamheter i Sverige då vi har ett relativt stabilt elnät och ren elproduktion i form av vattenkraft. Genom effektivare användning av energi och effekt är det möjligt för fler verksamheter att tillverka produkter och tjänster på ett bättre miljömässigt sätt än i många andra tillverkningsländer vilket i längden minskar klimatpåverkan från mänskliga aktiviteter.

Diagrammet nedan visar totala växthusgasutsläpp i ton koldioxidekvivalenter per år inom Hallstahammars kommun och tar alltså inte hänsyn till utsläpp i andra länder. Den största posten är transporter där det går att se en stor ökning från 1990 till 2005 för att sedan minska sakta och



öka under 2018-2019 för att sedan minska igen 2020. År 2016 är transporter ändå den dominerande sektorn för växthusgasutsläpp i Hallstahammar. Efter transporter kommer jordbruk och därefter arbetsmaskiner. Att el och fjärrvärme är så litet är för att fjärrvärmerna produceras i Västerås och därmed uppstår utsläppen i Västerås. Den elproduktion vi har i kommunen är vattenkraft som inte ger upphov till växthusgaser i processen. Industrin är relativt liten, den är elintensiv och vi har relativt ren el i Sverige.

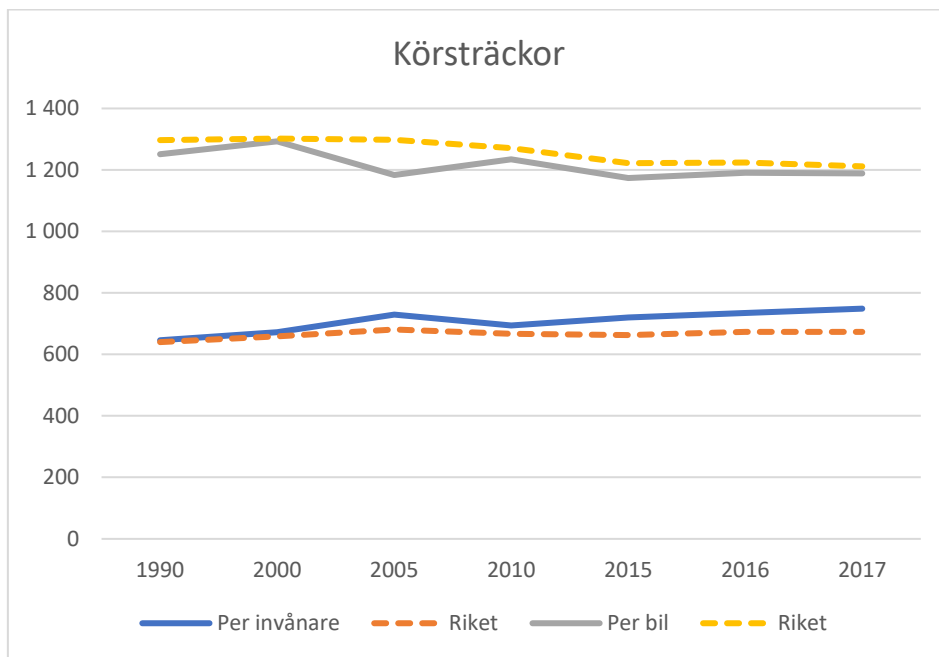


Källa: SMHI

Transportsektorn är den största bidragen till växthusgasutsläpp och Trafikverket har tagit fram ett klimatscenario som visar på en potential i åtgärder och styrmedel att minska biltrafiken med 10 procent i Sverige till 2030. Prognosen med dagens fattade beslut är att biltrafiken kommer öka med 26 procent, vilket betyder att kommande styrmedel och åtgärder måste leda till att trafikarbetet minskar med 30 procent till 2030 för att nå klimatpolitiska mål.⁵

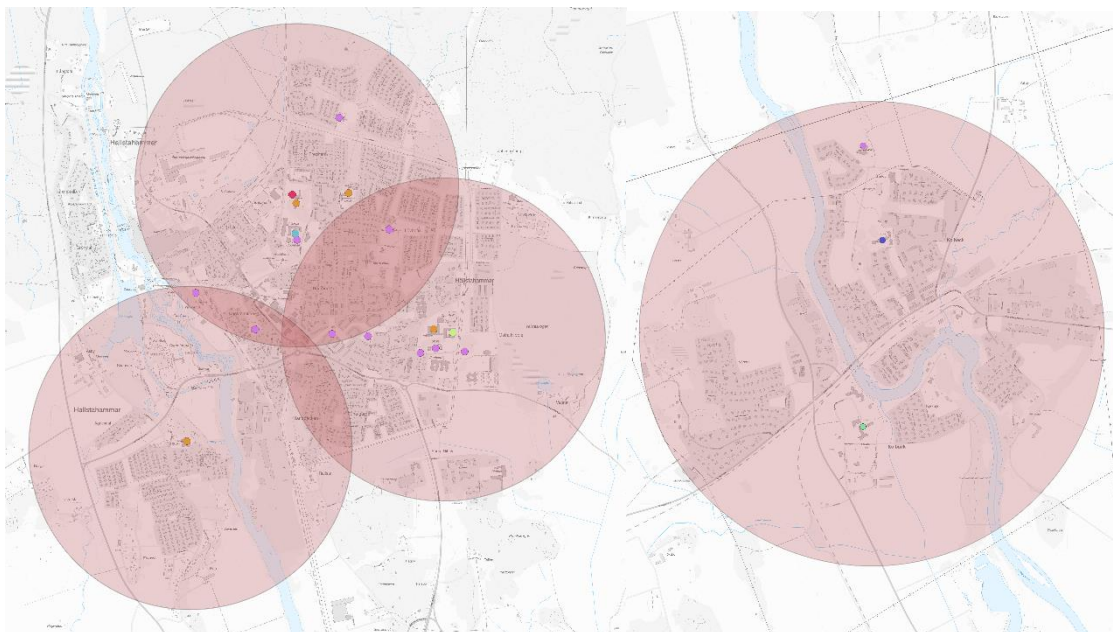
För körsträckor per invånare ligger vi över medel för riket, se diagrammet nedan. Det kan bero på att Hallstahammar är nära belägen en större stad och att möjligheten att åka dit med bil är riktigt god samtidigt som kollektivtrafiken inte är lika god. Jämför med Stockholm där kollektivtrafiken är utbyggd med tunnelbana, bussar och pendeltåg och utslaget på många invånare så är det lätt att förstå varför Hallstahammar ligger lite över. När det gäller körsträckor per bil ligger vi lite under medel för riket, vilket innebär att vi kör kortare sträckor eller har fler bilar per hushåll där en andra bil används sparsamt.

⁵ Trafikverkets Kunskapsunderlag och Klimatscenario för Energieffektivisering och Begränsad klimatpåverkan Publikationsnummer: 2014:137



Källa: SCB och Energimyndigheten

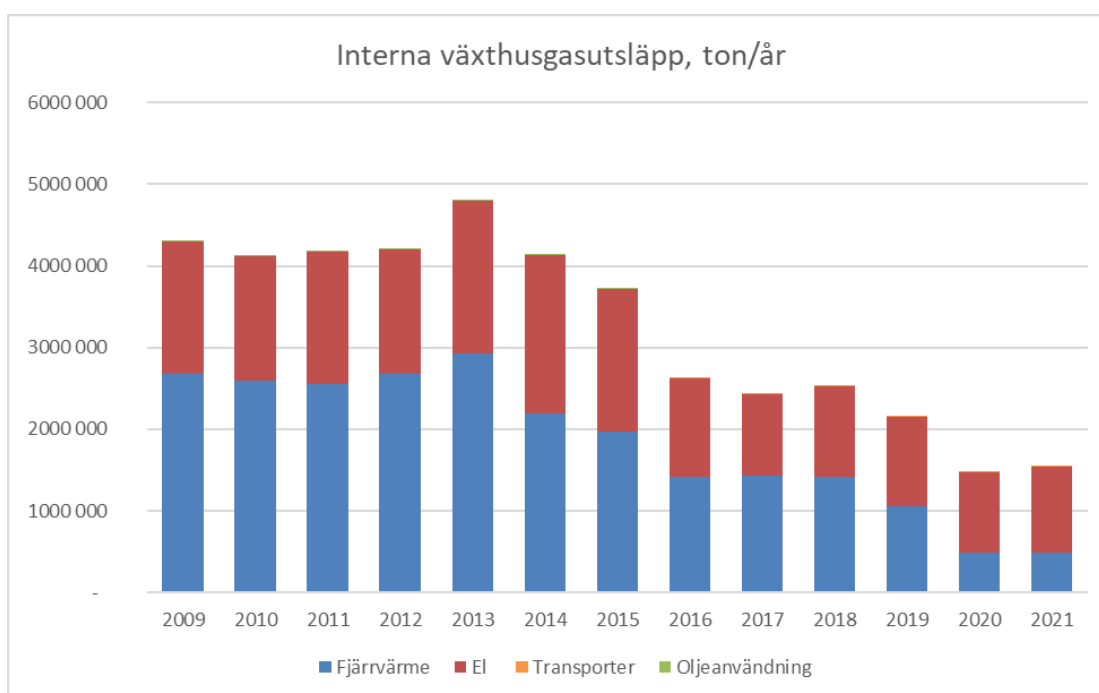
För att nå 10 procent minskad biltrafik behöver bilen användas på ett effektivare sätt. Den är ett bra färdmedel i vissa situationer och ett sämre i andra. Människor som bor och arbetar i Hallstahammars tätort har så pass kort avstånd till arbetet att det är fullt möjligt att cykla och i vissa fall gå. Bilderna nedan visar att alla områden i Hallstahammars förutom Lustigkulla har ett avstånd på 2,5 km till en skola eller förskola.





I Kolbäck går det att nå skola och förskola inom en cirkel med diameter på 5 km. Ett avstånd på 2,5 – 5 km är möjligt att cykla på mindre än en halvtimme i lugnt tempo. Boende i Borgåsund har längre till än 5 km till Strömsholms skola och förskola och boende på landsbygden har inte tagits med för där går det skolbussar för eleverna. En större utbyggnad av cykelinfrastruktur med cykelvägar och parkeringar underlättar det ytterligare. Att investera i en elcykel istället för en andra bil är ett ekonomiskt och hälsosamt alternativ.

Som beskrivet under mål 7, Hållbar energi, är andelen förnybar energi både för fjärrvärme och el stor i Hallstahammar. Även om den är förnybar till stora delar används för mycket energi i våra lokaler och för att minska utsläppen är det energieffektiviseringar i våra lokaler som har stor potential. Diagrammet nedan visar att el- och fjärrvärmeanvändningen i våra lokaler är de klart största utsläppsposterna från våra verksamheter.



Som upphandlare av varor och tjänster finns det även stor potential att minska vår klimatpåverkan genom att ställa krav i våra upphandlingar. Det är viktigt att kraven följs upp så att leverantörer av varor och tjänster verkligen agerar enligt upphandlingen och dess krav.

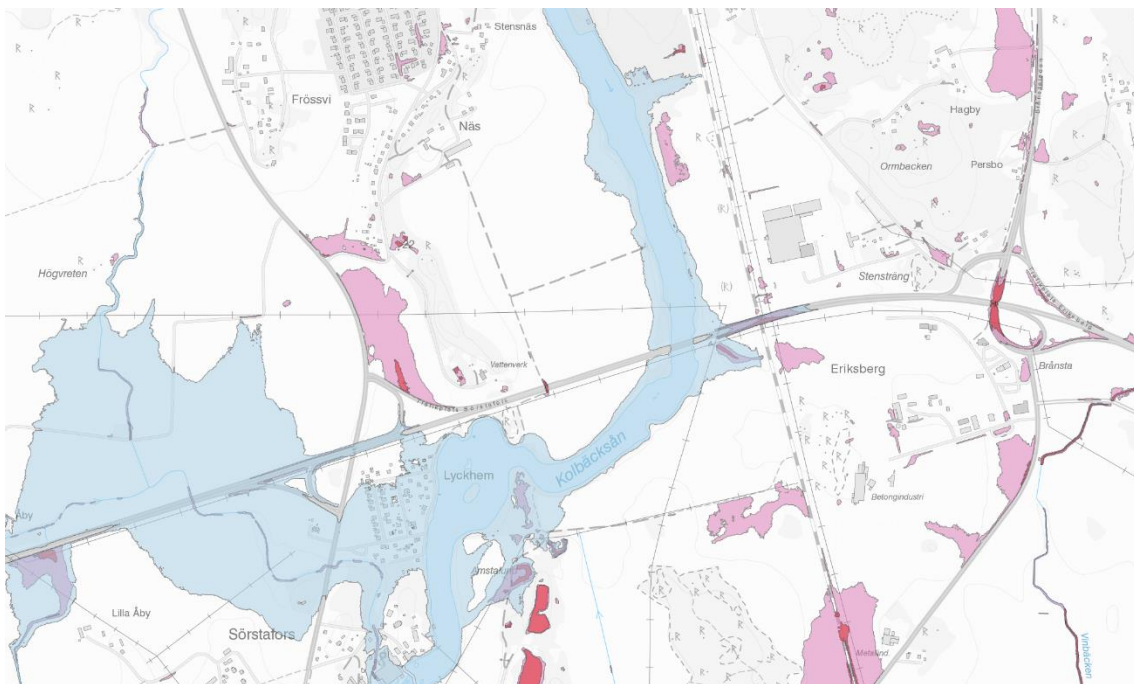
Kommunfullmäktige antog Klimatanpassningsplan med förstudie i juni 2018. Planen ska vara ett verktyg för att påbörja klimatanpassningsarbetet i kommunen. Den fokuserar på vatten och värme, vilka vi ser vara de viktigaste områdena att börja med.

Sommaren 2018 var extremt torr och extremt varm och kan sägas vara ett smakprov på hur somrarna kommer att vara normalt i framtiden. Vid höga och långvariga temperaturer påverkas människor med redan ansträngda hjärtan mer, som till exempel äldre, hjärtsjuka och barn. Vid samhällsplanering och utformning av lokaler för verksamheter kopplade till riskgrupper är det viktigt att ha med kyla och svala områden just för att minska risker vid värmeböljor.

Vid torka finns det risk för att enskilda brunnar sinar och kommuninvånare och näringsidkare (främst bönder) får vattenbrist och klarar inte det själv. Vid nybygge måste det vara klart att befintlig eller tänkt dricksvattenkälla inte sinar vid torka. Vid långvarig torka kan det finnas ett behov för kommunen att förse de kommuninvånare som inte har kommunalt vatten och avlopp, med dricksvatten. Att vi bara har en dricksvattentäkt är ytterligare en parameter som ökar risken för dricksvattenförsörjningen. Ytterligare vattentäkt skapar redundans i systemet och en större möjlighet att klara av de risker som kan uppstå vid torka.

2009, 2011 och 2013 inträffade häftiga skyfall som ledde till översvämningar i källare och att orenat avloppsvatten rann direkt ut i diken. Detta är en följd av de dagvatten- och avloppssystem som tillåter att dagvatten leds i avloppsledning. Skulle liknande skyfall inträffa är det möjligt att samma problem uppstår igen. I nya områden är dagvattenhanteringen med i detaljplaneringen för att undvika dessa problem. I de befintliga är det viktigt att vi fortsätter arbeta för att koppla bort dagvattenavledning från avloppsnätet.

I förstudien som upprättades visas olika klimatfaktorer och de risker vi ser i ett klimat under förändring. Olika GIS-lager används för att visualisera olika klimatfaktorer och de risker som uppstår. Exemplet i bilden nedan visar att nästan hela Lyckhem översvämmas vid högsta beräknade flöde i Kolbäcksåån samt att E18 med på- och avfarter blir översvämmad på flera ställen vid skyfall.



Tänkbara åtgärder i Hallstahammars kommun:

- Ta fram VA-plan (beslutat och arbetet ligger på samhällsbyggnadsenheten).



- Ta fram dagvattenpolicy (arbetet är vilande för tillfälligt, tänkt att återupptas andra halvan av 2019).
- Fortsatt separering av dagvattenavledning via avloppsnätet.
- Ta med kylning av lokaler med riskpersoner i lokalrenoveringar.
- Arbeta vidare med klimatrelaterade frågor i risk- och sårbarhetsanalyser.
- Ha med klimatfaktorer i samhällsplaneringen.
- Använda bygglov för att säkra dricksvattentillgång i egna brunnar.



Mål 14 Hav och marina resurser

Bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt för en hållbar utveckling

Ett långsiktigt bevarande och nyttjande av haven och de marina resurserna är en utmaning för Sverige. De långsiktiga utmaningarna är kopplade dels till havsbottendöd, miljögifter och plaster, dels till exploatering av kustnära vatten, fiske och fiskerimetoder.

Delmål

14.1 Till 2025 förebygga och avsevärt minska alla slags föroreningar i havet, i synnerhet från landbaserad verksamhet, inklusive marint skräp och tillförsel av näringsämnen.

14.2 Senast 2020 förvalta och skydda marina och kustnära ekosystem på ett hållbart sätt för att undvika betydande negativa konsekvenser, bland annat genom att stärka deras motståndskraft, samt vidta åtgärder för att återställa dem i syfte att uppnå friska och produktiva hav.

14.3 Minimera och åtgärda med havsförsurningens konsekvenser, bland annat genom ökat vetenskapligt samarbete på alla nivåer.

14.4 Senast 2020 införa en effektiv fångstreglering och stoppa överfiske, olagligt, orapporterat och oreglerat fiske liksom destruktiva fiskemetoder samt genomföra vetenskapligt baserade förvaltningsplaner i syfte att återställa fiskbestånden så snabbt som möjligt, åtminstone till de nivåer som kan producera maximalt hållbart uttag, fastställt utifrån deras biologiska egenskaper.

14.5 Senast 2020 skydda minst 10 procent av kust- och havsområdena, i överensstämmelse med nationell och internationell rätt och på grundval av bästa tillgängliga vetenskapliga rön.

14.6 Senast 2020 förbjuda vissa former av fiskesubventioner som bidrar till överkapacitet och överfiske, avskaffa subventioner som bidrar till olagligt, orapporterat och oreglerat fiske och avstå från att införa nya sådana subventioner, med erkännande av att en ändamålsenlig och effektiv särskild och differentierad behandling av utvecklingsländerna och de minst utvecklade länderna bör vara en integrerad del av förhandlingarna om fiskesubventioner i Världshandelsorganisationen.[1]

14.7 Till 2030 öka den ekonomiska nyttan för små önationer under utveckling och de minst utvecklade länderna av ett hållbart nyttjande av marina resurser, bland annat genom en hållbar förvaltning av fiske, vattenbruk och turism.

14.a Öka den vetenskapliga kunskapen, utveckla forskningskapaciteten och överföra havsteknik, med hänsyn tagen till den mellanstatliga oceanografiska kommissionens kriterier och riktlinjer för överföring av havsteknik (Criteria and Guidelines on the Transfer of Marine Technology), i syfte att skapa friskare hav och öka den marina biologiska mångfaldens bidrag till utvecklingen i utvecklingsländerna, i synnerhet i små önationer under utveckling och de minst utvecklade länderna.



14.b Säkerställa tillträde för småskaliga icke-industriella fiskare till marina resurser och marknader.

14.c Stärka bevarandet och hållbart nyttjande av haven och havsresurserna genom att genomföra internationell rätt, såsom den kommer till uttryck i Förenta Nationernas havsrättskonvention (UNCLOS), som utgör den rättsliga ramen för bevarande och hållbart nyttjande av hav och havsresurser, vilket erinras om i punkt 158 i slutdokumentet The Future We Want från Förenta Nationernas konferens om hållbar utveckling (Rio+20).

[1] Med beaktande av pågående förhandlingar i Världshandelsorganisationen, utvecklingsagendan från Doha och mandatet från ministermötet i Hongkong.

Nationella utmaningar

Agenda2030-delegationen har identifierat sex utmaningar för Sveriges del kopplat till mål 14:

- Det är en långsam process att vända skeendet med havsbottendöd, även om tillförseln av näringsämnen bromsas.
- Klimatförändringar förvärrar många problem i havet då det medför ökad avrinning, havsförurning och uppvärmningen av haven.
- Stor mängd marint skräp och plaster.
- Exploatering av kustnära grunda vatten.
- Överfiske och destruktiva fiskemetoder.
- Havsfrågans gränsöverskridande natur förutsätter samarbete på global, nationell och lokal nivå.

Lokal analys

Trots avståndet från Hallstahammar till Östersjön (havet) påverkar våra aktiviteter havsmiljön. Statusklassningen av våra sjöar och vattendrag (vattenförekomster) ger ett mått på den påverkan som dessa kan ha nedströms i avrinningsområdet. Hallstahammar tillhör Norra Östersjöns vattendistrikt. Statusen i Kolbäcksån kan för vissa bedömningsparametrar ha en inverkan på Östersjöns vattenkvalitet. Utsläpp av näringsämnen från avloppsreningsverk och enskilda avlopp, dagvatten från tätorter och vägnät samt industriella utsläpp m.m., når via Kolbäcksån och Mälaren slutligen Östersjön och bidrar till negativa effekter. Ett alltmer uppmärksammat problem är förekomsten av mikroplaster i havsvattnet som i stort utsträckning kommer från vägtrafik och tvätt av kläder av syntetmaterial m.m. Även nedskräpning i naturen bidrar till att plastavfall når haven. I Mälaren är halterna av mikroplaster helt jämförbara med Östersjön och Atlanten (källa Mälarens Vattenvårdsförbund). Vandringshinder i Kolbäcksån och andra vattendrag som mynnar i Mälaren, påverkar möjligheten för lekvandrande fiskarter som lax och havsöring i Östersjön att nå historiskt tillgängliga lekplatser.

Åtgärder som bidrar till att uppfylla bland annat mål 6, 12 och 15 bidrar således även positivt till mål 14. Minskad näringsbelastning till insjöar och vattendrag, minskade utsläpp av miljöfarliga ämnen och hållbar konsumtion bidrar positivt till havsmiljön. Fria vandringsvägar för havslevande och lekvandrande fiskarter gynnar populationer av exempelvis ål, lax och öring.

Tänkbara åtgärder i Hallstahammars kommun som bidrar till måluppfyllnad:



- Bidra till ökad åtgärdstakt för att nå upp till miljö kvalitetsnormer för vatten.
- Optimerad drift vid kommunens avloppsreningsverk (ARV). ARV kan eventuellt kompletteras med efterpoleringssteg såsom våtmark vilket kan reducera utsläppen av främst näringsämnen, men även läkemedelsrester och i viss mån små plastpartiklar som ordinarie reningssteg inte klarar att filtrera bort.
- Hållbar infrastruktur för dagvattenhantering. Genomförande av klimatanpassningsåtgärder såsom våtmarker och utjämningsmagasin på dagvattennätet etcetera kan bidra till minskad avrinning till vattendrag.
- Fortsatt prioritering av enskilda avloppsanläggningar i miljöbalkstillsynen.



Mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald

Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstörelsen samt hejda förlusten av biologisk mångfald

Ett långsiktigt bevarande och nyttjande av ekosystemen med dess biologiska mångfald är en utmaning för Sverige. Skyddade områden med värdefull natur ökar. Utmaningarna framöver inkluderar bland annat ett behov av ökad miljöhänsyn i metoder för nyttjandet samt behov av att utveckla nuvarande områdesskydd.

Delmål

15.1 Till 2020 bevara, återställa och hållbart använda ekosystem på land och i sötvatten och deras ekosystemtjänster, särskilt skogar, våtmarker, berg och torra områden, i enlighet med de skyldigheter som anges i internationella överenskommelser.

15.2 Till 2020 främja genomförandet av hållbart brukande av alla typer av skogar, stoppa avskogningen, återställa utarmade skogar och kraftigt öka nybeskogningen och återbeskogningen i hela världen.

15.3 Till 2030 bekämpa ökenspridning, återställa förstörd mark och jord, inklusive mark som drabbats av ökenspridning, torka och översvämningar, samt sträva efter att uppnå en värld utan nettoförstörelse av mark.

15.4 Senast 2030 säkerställa att bevara bergsekosystemen, inklusive deras biologiska mångfald, i syfte att öka deras förmåga att producera nytta som behövs för en hållbar utveckling.

15.5 Vidta omedelbara och betydande åtgärder för att minska förstörelsen av naturliga livsmiljöer, hejda förlusten av biologisk mångfald och senast 2020 skydda och förebygga utrotning av hotade arter.

15.6 Främja en rimlig och rättvis fördelning av den nytta som uppstår vid användning av genetiska resurser samt lämpligt tillträde till sådana resurser, i enlighet med internationella avtal.

15.7 Vidta omedelbara åtgärder för att stoppa tjuvjakt på och handel med skyddade djur- och växtarter och inrikta åtgärderna på både utbudet av och efterfrågan på olagliga produkter från vilda djur och växter.



15.8 Senast 2020 införa åtgärder för att förhindra införseln av invasiva främmande arter och avsevärt minska deras påverkan på land- och vattnekosystem samt kontrollera eller utrota prioriterade arter.

15.9 Senast 2020 integrera ekosystemens och den biologiska mångfaldens värden i nationella och lokala planerings- och utvecklingsprocesser, strategier för fattigdomsminskning samt räkenskaper.

15.a Mobilisera och väsentligt öka de finansiella resurserna från alla källor för att bevara och hållbart nyttja den biologiska mångfalden och ekosystemen.

15.b Mobilisera betydande resurser från alla källor och på alla nivåer för att finansiera hållbart brukande av skogar och ge utvecklingsländerna lämpliga incitament att utveckla ett sådant bruk, inklusive för bevarande och återbeskogning.

15.c Öka det globala stödet till insatser för att bekämpa tjuvjakt på och illegal handel med skyddade arter, inklusive genom att öka möjligheterna till en hållbar försörjning i lokalsamhällena.

Nationella utmaningar

Hållbar användning av skogsresurser inklusive minskning av avskogningen bidrar positivt till klimat och till försörjning. Biologisk mångfald bidrar till ökad motståndskraft i ekosystemen. Att tillgodose mänsklighetens behov av livsmedel, energi, vatten, mineraler, läkemedel och förnyelsebara råmaterial utan att undergräva biologisk mångfald och genom att hållbart nyttja ekosystemtjänster och samtidigt minska utsläppen av växthusgaser är därför viktiga utmaningar.

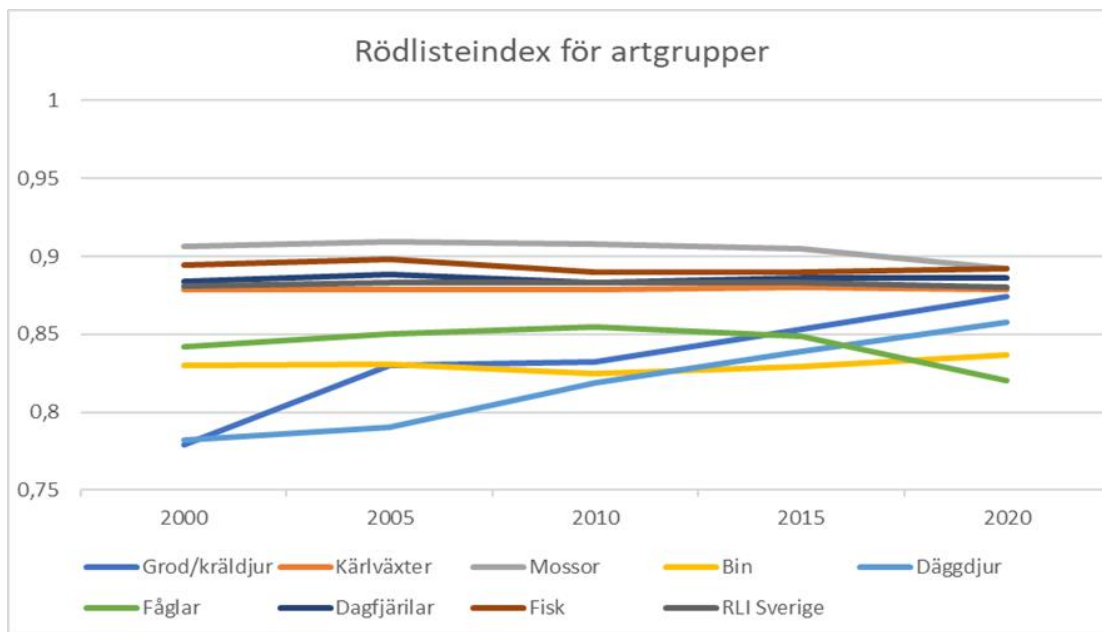
Alla ska ha tillgång till naturen enligt allemansrätten (Regeringsformen 2 kap. 15 §). Vistelse i naturen bidrar till stärkt folkhälsa. ”Skogsbad” är ett av de senare nyorden.

Agenda2030-delegationen har identifierat fyra utmaningar för Sveriges del kopplat till mål 15:

- Att samtidigt som bioekonomin stärks, utveckla ett hållbart skogsbruk där miljömålen nås.
- Många arter påverkas negativt och förlusten av biologisk mångfald minskar inte i tillräckligt hög takt, samtidigt som förekomsten av främmande arter fortsätter att öka.
- Vissa naturtyper i odlingslandskapet minskar trots satsningar.
- Behov av återställande av våtmarker.

Lokal analys

Förlust av biologisk mångfald är en av vår tids stora utmaningar. Statusen för hotade arter i Sverige ska förbättrats. Rödlisterindex används för att ge en överblick över situationen för arterna samt underlag för att bedöma om situationen förändras över åren. Resultatet visar att förlusten av biologisk mångfald inte hejdats och att hastigheten med vilken arter försvinner inte heller bromsats upp. För att förlusten av biologisk mångfald ska vara hejdad ska index vara 1. Diagrammet visar rödlisterindex för 8 olika artgrupper. Fåglar är den artgrupp som har störst andel hotade arter (2020).

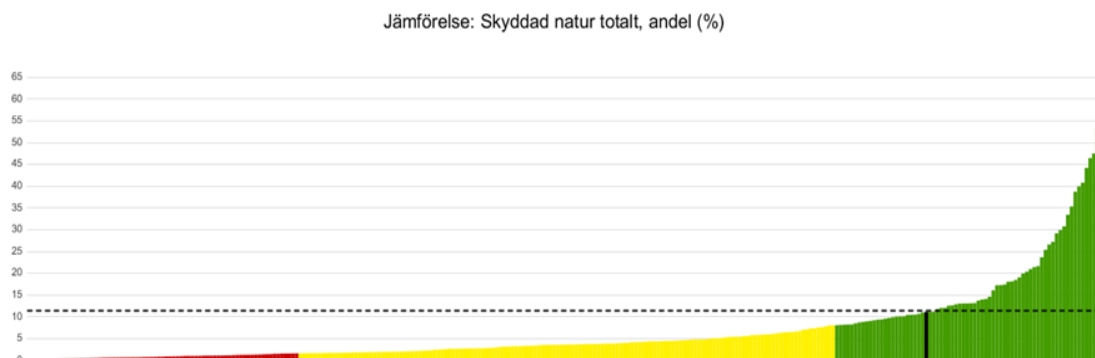


Källa: <https://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/ett-rikt-vaxt--och-djurliv/rodlistade-arter/>

Specifik statistik för biologisk mångfald på lokal nivå är mera begränsad varför denna lokala analys i huvudsak bygger på nationell statistik.

I det nationella miljömåls-systemet har Sverige haft ett etappmål om att skydda minst 20 % av Sveriges land- och sötvattensområden samt 10 procent av Sveriges marina områden senast år 2020. Etappmålet skulle bidra till att nå nationella och internationella mål för biologisk mångfald. Inom EU finns en målsättning om att medlemsstaterna ska inrätta skyddade områden som täcker minst 30 procent av EU:s land- och havsområden senast 2030. Vid FN:s toppmöte för biologisk mångfald COP15 i Montreal i december 2022 har världens länder enats om ett globalt ramavtal för biologisk mångfald. En av de viktigaste punkterna som länderna har kommit överens om är att 30 procent av jordens land, vatten och hav ska skyddas till 2030.

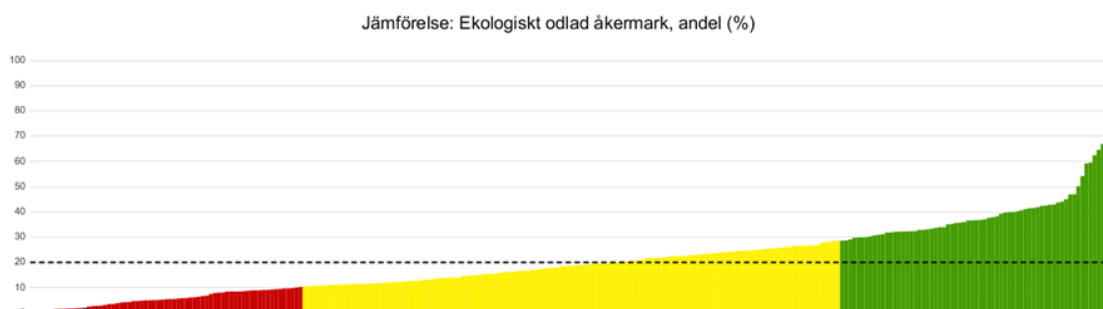
I Hallstahammars kommun är andelen skyddad natur 11,1 % av den totala arealen. För riket är andelen 11,3 %.



Källa: Kolada.



Minskningen av den biologiska mångfalden i Sverige beror till stor del på att det moderna skogs- och jordbruket har förändrat eller förstört många arters livsmiljöer (SLU). I jordbruket har beteshållning av djur minskat kraftigt över tid vilket missgynnat en mängd arter som är knutna till ängsmarker, bland annat vildbin och fjärilar som är nödvändiga för pollinering av exempelvis livsmedelsgrödor. Jordbrukets användning av kemiska bekämpningsmedel och läckage av växtnäringsämnen till sjöar och vattendrag är andra faktorer som påverkat arter negativt. En indikator för uppföljning av Mål 2 Ingen hunger, visar ekologiskt odlad åkermark som andel av total areal åkermark. Kriterier för ekologisk odling gynnar även biologisk mångfald och bidrar därför till uppfyllnad av Mål 15.



Källa: Kolada

En målsättning om att exempelvis öka andelen av närproducerade ekologiska livsmedel i kommunala verksamheter försvåras om andelen ekologiskt odlad åkermark är låg.

Genomförande av EU:s ramdirektiv för vatten kommer att leda till bland annat återskapande av våtmarker och inrättande av odlingsfria zoner längs vattendrag i jordbrukslandskapet. Läs mer om detta under Mål 6. Våtmarker och odlingsfria zoner minskar näringsläckage till vatteneko-systemen och stärker arter knutna till våtmarker och ängsmark.

Riksdagen antog 2017 en livsmedelsstrategi där det övergripande målet är bland annat en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås och det skapas en hållbar tillväxt och sysselsättning i hela landet. Produktiv jordbruksmark kan behöva tas i anspråk för att anlägga våtmarker eller inrätta odlingsfria zoner som minskar näringsläckaget från åkermark. Att öka livsmedelsproduktionen enligt livsmedelsstrategin samtidigt som biologisk mångfald ska beaktas och stärkas kan därmed bli en utmaning.

I det svenska skogsbruket har traditionellt trakthyggesbruk, där skogen kalavverkas när den når en viss ålder, tillämpats under lång tid. Denna metod medför att skogen inom ett visst område hålls likåldrig och ofta med endast ett eller ett fåtal trädslag, vanligen gran och tall. Vid en kalavverkning förändras livsvillkoren fullständigt för de flesta arter som finns inom det kalavverkade området. Förutsättningarna stärks i stället för arter som gynnas av exempelvis solbelysta gräsmarker. Avverkningsmetoden blir mer och mer ifrågasatt eftersom andelen rödlistade skogslevande arter ökar. I stället förespråkas så kallat kontinuitetsskogsbruk där en tydlig åldersfördelning och flera trädslag eftersträvas. Avverkning sker av de träd som når en viss ålder. På så sätt blir markarealen fortlöpande skogbevuxen och ekosystemet mera stabilt.



Klimatförändringar har lett till ökade angrepp av t.ex. granbarkborre. En omställning till kontinuitetsskogsbruk försvåras därmed i framför allt planterade granskogar.

Skogens förmåga att binda koldioxid lyfts ofta som en möjlighet att minska utsläpp av växthusgaser. Skogsråvaror, exempelvis ökad användning av trä i huskonstruktioner, kan bidra till att koldioxid binds. Trakthyggesbruk gör dock att nettoavgången av koldioxid från skogsmarken initialt ökar. Historiskt har stora arealer torvmarker dikats ut för att öka arealen produktiv skogsmark. När torven torrläggs påbörjas nedbrytningsprocesser som ökar avgången av koldioxid. En återvätning av utdikad torvmark kan kraftigt minska denna avgång. Skogsstyrelsen erbjuder också ekonomiskt stöd för igenläggning av diken i torvmark.

Kommunens hela innehav av produktiv skogsmark, cirka 397 ha, är certifierat enligt FSC och PEFC vilket bland annat innebär att minst 5 % av arealen ska avsättas eller skötas för naturvårdande ändamål. Inklusivt Valstaskogen, som nyligen blivit naturreservat, är denna andel 27,4 %. Enligt gällande skogsbruksplan föreslås att avverkningar i huvudsak ska ske med traditionellt trakthyggesbruk. Här behöver skogsinnehavet ses över och skogsbruksplanen anpassas till ökad andel kontinuitetsskogsbruk, där så är möjligt. Ett ändrat skogsbruk kommer också bättre att kunna tillvarata behovet av skog för friluftsliv och rekreation. Möjlighet finns också att öka det formella skyddet av äldre skogar och i områden där höga naturvärden i övrigt finns.

Tätortens grönska är värdefull för våra invånare och besökare. Ett förslag till grönstrukturplan finns upprättat där bland annat tillgången till gröna strukturer inom 300 meter från bostad ska eftersträvas. Samhällsplaneringen är här mycket viktig så att fortsatt hänsyn tas vid exempelvis detaljplanering. En ökad frekvens av naturvärdesinventeringar kan behövas, liksom strategier för hur eventuell påverkan på grönstrukturer kan kompenseras. En plan för skötsel av tätortens grönområden är nödvändig för att på lång sikt skapa stabila ekosystem i tätortens gröna strukturer. I skötseln är det också viktigt att fokusera på de invasiva främmande arter som introducerats och att stärka livsmiljöer för pollinerande insekter.

Tänkbara åtgärder i Hallstahammars kommun som bidrar till måluppfyllnad:

- Synliggör och beakta biologisk mångfald i den fysiska planeringen. En god grund för hänsyn och långsiktig vård och utveckling av biologiska mångfald och ekosystemtjänster kan läggas genom kommunens fysiska planering. Inkludera biologiska värden i den strategiska översiktsplanen och i detaljplaneläggningen. Använd befintliga stöd såsom ArtDatabanken och Trädportalen m.m. vid bedömningar och genomför naturvärdesinventeringar vid behov.
- Färdigställ grönstrukturplanen och upprätta en skötselplan som bidrar till ökad biologisk mångfald och grönstrukturer som är långsiktigt stabila.
- Beakta, och genomför riktade insatser för biologisk mångfald i skötsel och förvaltning av fastigheter.
- Bekämpa invasiva främmande arter.
- Skydda och återskapa våtmarker för ökad biologisk mångfald och minskade klimateffekter.
- Tillgängliggöra och marknadsföra gröna värden. Tillgång till naturen i närmiljön bidrar till uppfyllnad av flera av de globala målen utöver mål 15, bland annat 3 God hälsa och



välbefinnande, 10 Minskad ojämlikhet, 11 Hållbara städer och samhällen samt 13 Minskad klimatpåverkan. Utveckling av biologiska värden kan också bidra till landsbygdsutveckling.

- Anpassa skogsbruket för ökad biologisk mångfald och motståndskraft mot klimatförändringar.



Mål 16 Fredliga och inkluderande samhällen

Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva, och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer

Fredliga samhällen och frihet från våld utgör både ett mål och ett medel för hållbar utveckling. Inkluderande, ansvarsfulla och rättvisa institutioner är grunden för en god samhällsstyrning fri från konflikter, korruption och våld. Alla människor är lika inför lagen och ska ha lika tillgång till rättvisa och möjligheter att utöva inflytande och ansvarsutkrävande över beslutsfattande. Detta är grundläggande förutsättningar för mellanmänsklig tillit och trygghet. Tilliten och den sociala sammanhållningen är även grunden för ett samhälles ekonomiska, miljömässiga och sociala utveckling.

Delmål

- 16.1 Avsevärt minska alla former av våld och dödligt våld överallt.
- 16.2 Eliminera övergrepp, utnyttjande, människohandel och alla former av våld eller tortyr mot barn.
- 16.3 Främja rättssäkerheten på nationell och internationell nivå samt säkerställa lika tillgång till rättvisa för alla.
- 16.4 Till 2030 avsevärt minska de olagliga finansiella flödena och vapenflödena, öka möjligheterna att återvinna och återfå stulna tillgångar samt bekämpa alla former av organiserad brottslighet.
- 16.5 Väsentligt minska alla former av korruption och mutor.
- 16.6 Bygga upp effektiva och transparenta institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer.
- 16.7 Säkerställa ett lyhört, inkluderande, deltagandebaserat och representativt beslutsfattande på alla nivåer.
- 16.8 Utvidga och stärka utvecklingsländernas deltagande i institutionerna för global styrning.
- 16.9 Senast 2030 tillhandahålla juridisk identitet för alla, inklusive födelseregistrering.
- 16.10 Säkerställa allmän tillgång till information och skydda grundläggande friheter, i enlighet med nationell lagstiftning och internationella avtal.



16.a Stärka berörda nationella institutioner, bland annat genom internationellt samarbete, i syfte att bygga upp kapacitet på alla nivåer, i synnerhet i utvecklingsländerna, för att förebygga våld och bekämpa terrorism och brottslighet.

16.b Verka för och genomdriva icke-diskriminerande lagstiftning och politik för en hållbar utveckling.

Nationella utmaningar

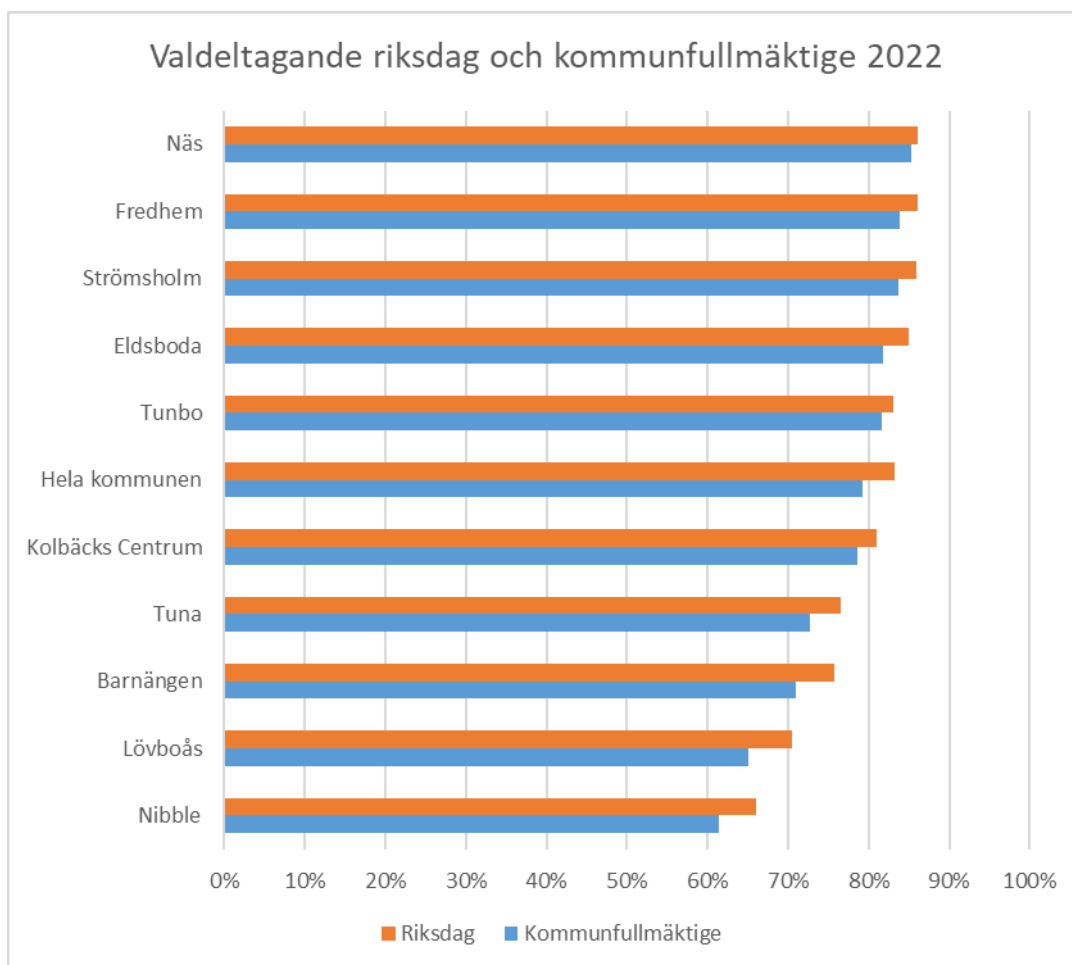
Agenda2030-delegationen har identifierat följande utmaningar för Sveriges del kopplat till mål 16:

- Kritik från internationella granskningsorgan för mänskliga rättigheter gällande människorättskonventionernas ställning i den nationella rättsordningen.
- Det saknas en nationell strategi för bekämpning av korruption.
- En något ökad upplevd otrygghet.
- Våldsbejakande extremism och organiserad brottslighet.
- Barn som utsätts för misshandel och sexuella övergrepp.
- Den svenska krigsmaterielexporten innebär en målkonflikt.

Mål 16 är ett av dem mål i agendan som i nationella analyser visat sig ha flest positiva synergier kopplat till andra mål. Det vill säga att åtgärder inom mål 16 får positiva följder även på flera andra mål.

Lokal analys

De demokratiska deltagandet är en grundförutsättning för fredliga och inkluderande samhällen och kopplat till flera andra mål i agendan. Valdeltagandet i senaste valet har sjunkit både avseende val till riksdag, region och kommunfullmäktige. Skillnaden i valdeltagande mellan kommunens valkretsar är betydande och har även ökat mellan åren 2018 och 2022. Lägst ligger valdeltagandet i kretsarna Barnängen, Lövboås och Nibble. Högst är det i Näs, Fredhem och Strömsholm. I tabell på nästkommande sida syns skillnaderna mellan Hallstahammars kommuns olika valkretsar.



Källa: Valmyndigheten

Valdeltagandet är komplext som indikator och påverkas av en mängd faktorer, men det är ändå en indikation på i vilka områden det finns särskilda utmaningar när det gäller frågor som inkludering och att känna delaktighet och inflytande i ett samhälle. Som enskild kommun är det viktigt att fokusera på att stärka de mellanvalsliga demokratiska aktiviteterna och skapa förutsättningar för det demokratiska deltagandet i vardagen och kopplat till olika aktuella frågor. Hallstahammars kommun har sedan flera år tillbaka arbetat med olika former av medborgardialog och även sedan 2017 inrättat möjlighet att lämna e-förslag. Arbetet med inkludering och demokratiskt deltagande mellan valen är områden som ytterligare behöver utvecklas.

Centrala områden kopplat till mål 16 är även det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet, samt arbetet med att förebygga uppkomsten av våldsbejakande extremism. att fokusera på insatser som stärker gemenskapen i utsatta områden. Den 1 juli 2023 stärks kommunernas ansvar för det brottsförebyggande arbetet genom en ny lagstiftning som bland annat reglerar



formerna för hur det brottsförebyggande arbetet ska bedrivas i kommunerna, samt att det ska finnas en samordnande funktion för arbetet.

Den upplevda tryggheten är en viktig faktor som påverkar olika livsvillkor, samtidigt som den upplevda tryggheten sällan överensstämmer med utvecklingen av den faktiska brottsligheten. Genom SCB:s medborgarundersökningar ställs ett antal frågor om den upplevda tryggheten för åldrarna 18-84 år och där kan vi se en svag ökning av den upplevda tryggheten sedan 2019 och framåt. Samarbetet mellan polisen och kommunen utvecklas hela tiden och en viktig del senare år har varit ökat fokus på ungdomsrelaterad brottslighet och att tidigt komma åt narkotikaproblematik bland unga. Denna inriktning bygger på en problembild gemensamt framtagen mellan polisen och Hallstahammars kommun. Som ett led i anpassningen utifrån den nya lagstiftningen har bland annat ett IT-stöd införts som ett led i att förbättra lägesbilsarbetet och möjliggöra delning av faktaunderlag mellan samverkande aktörer.

Förekomsten av våldsbejakande extremism är ej utbredd och det finns ingen organiserad gruppering som är lokalt förankrad i nuläget. Det har dock förekommit olika tendenser till sympatier och även olika aktioner främst från högerextremistiska grupperingar. Sedan 2017 finns en handlingsplan för att förebygga våldsbejakande extremism.

Ett område som även är centralt under mål 16 och som tydligt är kopplat till mål 5 är att utveckla och stärka det våldspreventiva arbetet. Vi ser olika signaler i våra verksamheter om att det sociala klimatet blir hårdare, att nivåerna höjs när det gäller olika former av kränkningar och att det sker en ökning av behov av stöd inom området våld i nära relationer. Läs mer om det våldspreventiva arbetet under mål 5.



Mål 17 Genomförande och globalt partnerskap

Stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling

Världen är idag mer sammankopplad än någonsin tidigare och Globala målen kan bara förverkligas genom globalt partnerskap och samarbete. Genomförandet av målen kräver global solidaritet, kapacitetsutveckling och mobilisering av ekonomiska resurser för att säkerställa att inget land eller någon grupp lämnas utanför i utvecklingen.

Internationella investeringar och samordnad politik behövs för att säkerställa nyskapande teknisk utveckling, rättvis handel, tillförlitlig uppföljning och stöd vid humanitära kriser. Utbyte av kunskap, expertis, teknik och finansiella resurser är samtliga viktiga komponenter för att målen ska nås, i synnerhet för att tillgodose behoven hos de fattigaste och mest sårbara länderna. Mål 17 utgör en verktygslåda för hur Globala målen ska kunna bli verklighet.

Delmål

17.1 Stärka den inhemska resursmobiliseringen, inklusive genom internationellt stöd till utvecklingsländerna, för att förbättra den inhemska kapaciteten att ta upp skatter och andra intäkter.

17.2 De utvecklade länderna ska fullt ut fullfölja sina åtaganden i fråga om offentligt utvecklingsbistånd, inklusive många utvecklade länders åtagande att nå målet att ge 0,7 procent av BNI till utvecklingsländer och 0,15–0,20 procent av BNI till de minst utvecklade länderna. De länder som ger offentligt utvecklingsbistånd uppmanas att överväga att fastställa ett mål om att ge minst 0,20 procent av BNI till de minst utvecklade länderna.

17.3 Mobilisera additionella finansiella resurser till utvecklingsländerna från många olika källor.

17.4 Bistå utvecklingsländerna att uppnå en långsiktig hållbar skuldsättning genom en samordnad politik som syftar till att, när så är lämpligt, främja skuldfinansiering, skuldlättnad och skuldstrukturering samt åtgärda kraftigt skuldyngda fattiga länders utlandsskuld för att minska skuldbördan.

17.5 Anta och genomföra investeringsfrämjande regleringar för de minst utvecklade länderna.

17.6 Stärka nord-syd-samarbetet, syd-syd-samarbetet och det regionala och internationella trepartssamarbetet kring och tillgången till vetenskap, teknik och innovation samt öka kunskapsutbytet på gemensamt överenskomna villkor, inklusive genom förbättrad samordning mellan befintliga mekanismer, i synnerhet på FN-nivå, och genom en global mekanism för teknikfrämjande.



17.7 Främja utveckling, överföring och spridning av miljövänlig teknik till utvecklingsländerna på gynnsamma villkor, inklusive koncessions- och förmånsvillkor, på villkor som överenskommit mellan parterna.

17.8 Senast 2017 fullt ut operationaliserat teknikbanken och mekanismen för kapacitetsuppbyggnad inom vetenskap, teknik och innovation för de minst utvecklade länderna samt öka användningen av gynnsam teknik, i synnerhet informations- och kommunikationsteknik.

17.9 Öka det internationella stödet för genomförande av effektiv och riktad kapacitetsuppbyggnad i utvecklingsländerna till stöd för nationella planer för att genomföra alla målen för hållbar utveckling, inklusive genom samarbete nord-syd och syd-syd samt trepartssamarbete.

17.10 Främja ett universellt, regelbaserat, öppet, icke-diskriminerande och rättvist multilateralt handelssystem inom ramen för Världshandelsorganisationen, inklusive genom att slutföra förhandlingarna enligt utvecklingsagendan från Doha.

17.11 Avsevärt öka utvecklingsländernas export, i synnerhet i syfte att fördubbla de minst utvecklade ländernas andel av den globala exporten till 2020.

17.12 Se till att alla de minst utvecklade länderna inom fastställda tidsramar bereds varaktigt tull- och kvotfritt marknadstillträde, i överensstämmelse med Världshandelsorganisationens beslut, inklusive genom att säkerställa att preferentiella ursprungsregler som gäller för import från de minst utvecklade länderna är genomblickbara och enkla, samt bidra till att underlätta marknadstillträde.

17.13 Öka den makroekonomiska stabiliteten i världen, bland annat genom politisk samordning och samstämmig politik.

17.14 Föra en mer samstämmig politik för hållbar utveckling.

17.15 Respektera varje lands politiska handlingsutrymme och ledarskap att fastställa och genomföra politik för fattigdomsutrotning och hållbar utveckling.

17.16 Stärka det globala partnerskapet för hållbar utveckling och komplettera det med partnerskap mellan flera parter som mobiliserar och utbyter kunskap, expertis, teknik och finansiella resurser, för att bidra till att målen för hållbar utveckling nås i alla länder, i synnerhet utvecklingsländer.

17.17 Uppmuntra och främja effektiva offentliga och offentlig-privata partnerskap samt partnerskap inom det civila samhället vilka bygger på erfarenheterna från andra partnerskap och deras finansieringsstrategier.

17.18 Till 2020 öka stödet för kapacitetsuppbyggnad till utvecklingsländerna, inklusive de minst utvecklade länderna och små önationer under utveckling, för att avsevärt öka tillgången på aktuella och tillförlitliga uppgifter av hög kvalitet, uppdelade efter inkomst, kön, ålder, ras, etnicitet, migrationsstatus, funktionsnedsättning, geografisk plats och andra nationellt relevanta aspekter.



17.19 Till 2030 bygga vidare på befintliga initiativ för att utveckla mått på framsteg som görs mot hållbar utveckling som kompletterar BNP samt stödja uppbyggnad av statistisk kapacitet i utvecklingsländerna.

Nationella utmaningar

Sverige har en stark tradition av samarbete och partnerskap både nationellt och internationellt och har ett starkt och livaktigt civilsamhälle. Sverige är även en stark biståndsnation samt bidrar med andra former av kapacitetsuppbyggnad och resursmobilisering internationellt.

Agenda2030-delegationen har identifierat fem utmaningar för Sveriges del kopplat till mål 17:

- Sverige har jämförelsevis höga avgifter på remitteringar.
- Kapital- och skatteflykt är en global utmaning.
- Krympande utrymme för det civila samhället globalt.
- Handelsavtal som riskerar att särskilt gynna de rikare länderna och att villkor för handel sätts utifrån ett ojämnt maktförhållande.
- Bristen på tillförlitliga data och statistik försvårar resultatuppföljning i många utvecklingsländer

Lokal analys

Hallstahammars kommun har sedan 2017 gradvis intensifierat arbetet med Agenda 2030. En strategi för hållbarhetsarbetet är beslutad, vilken tydliggör bland annat organisatorisk indelning för hållbarhetsarbetet samt att arbetet ska utgå ifrån svensk standard SS 854000, Styrning och ledning för hållbar utveckling i kommuner och regioner - Vägledning för genomförandet av FN:s Agenda 2030 för hållbar utveckling. Utveckling av processer enligt standarden pågår. En inledande kartläggning av hur grunduppdraget påverkar och påverkas av de globala målen har genomförts i respektive verksamhet. En grundläggande digital utbildning om Agenda 2030 har upprättats som alla medarbetare inom Hallstahammars kommun kommer att genomföra. Genom bland annat kartläggning och utbildning kan kommunens arbete med genomförandet av Agenda 2030 bättre effektiviseras och samordnas. Utveckling av andra processer, bland annat för styrning och uppföljning av verksamheten, pågår.

I enlighet med strategin har även ett hållbarhetsråd inrättat som, förutom förtroendevalda och tjänstepersoner för Hallstahammars kommun, består av representanter för organisationer och aktörer som är viktiga för kommunens framgång i hållbarhetsarbetet. Rådet träffas fyra gånger per år. Hallstahammars kommun deltar också i Glokala Sverige som är ett kommunikationsprojekt med syfte att stärka kunskap och engagemang för Agenda 2030 i kommuner och regioner. Projektet drivs i samverkan mellan Svenska FN-förbundet och SKR, och finansieras av Sida. Inom detta arbete är ett digitalt samverkansrum upprättat som ger möjlighet att ta del av goda exempel från andra kommuner och regioner. Engagemang och delaktighet i genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin (RUS) kan bidra till att stärka Hallstahammar i ett regionalt sammanhang.



Initialt har det tydligt klarlagts att framgång i hållbarhetsarbetet förutsätter ett brett engagemang inom såväl kommunen som med civilsamhället och näringslivet. En nyckelfaktor för att främja det engagemanget är att bygga kommunikativa plattformar att samlas kring kopplat till de globala målen. Internt blir det nya intranätet ett värdefullt verktyg för att sprida kunskap och goda exempel. Kommunens webbplats ger förutsättningar att bidra till ett ökat engagemang i civilsamhället. Medborgardialoger och samverkan med näringslivet kan generera underlag för utveckling och ge stöd för välriktade prioriteringar. Processer för dessa dialoger kan säkerställa det långsiktiga arbetet.